

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

Ὁ Μινώλαυρος

ΚΙ' ΑΛΛΑ ΝΕΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

(1921-1924)

Κάθε ανατύπωση, διασκευή ἢ μετάφραση χωρίς ἄδεια ἀπαγορεύεται καὶ καταδιώκεται κατὰ τὸ Νόμο περὶ Πνευματικῆς Ἰδιοκτησίας. — Μετὰ τὴν ἐξάντλησιν τῆς Α'. αὐτῆς ἐκδόσεως σὲ 2500 ἀντίτυπα, ποὺ ἀνήκουν στὴν ἐκδοτικὴ ἐταιρεία «Γράμματα», ἡ ἰδιοκτησία τῶν περιεχομένων διηγημάτων ξαναγορῖζει στὸ συγγραφέα.

ΑΔΕΞΑΝΔΡΕΙΑ
ΕΚΔΟΣΗ "ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ"

1925

ΣΤΗ ΖΑΚΥΘΟ, μιὰ ἀπόμωρη, λαϊκή συνοικία, στὴ μεσημβρινή ἀκρὴ τῆς χώρας, ὀνομάζεται ἀκόμα Κ ο υ ρ - π ε ῖ κ α· μὰ κανένας Κούρπας δὲν ὑπάρχει πιά, οὔτε ἄρχοντας οὔτε φτωχός, οὔτε στὴ συνοικία ἐκεῖνη οὔτε σ' ἄλλη.

Στὰ Κουρπέικα, ὁ πιὸ μέγας, ὁ κεντρικὸς δρόμος, ὀνομάζεται ἀκόμα Τ υ φ λ ο κ ἄ ν τ ο υ ν ο· μὰ δὲν εἶναι καθόλου. Ἄνοιχτός κι' ἀπὸ τὸνα μέρος κι' ἀπὸ τᾶλλο, βγάζει σὲ δυὸ μικρὰ πλατώματα ἀντικρουστά, πὸν τὸ ἓνα, τὸ ἀπάνω, πιὸ μεγάλο κάπως καὶ πιὸ περιποιημένο, ἔχει βρύση στὴ μέση, δέντρα δλόγυρα καὶ καφενεδάκι στὴν ἀκρὴ.

Κάπου ἐκεῖ, σ' αὐτὸ τὸ πλάτωμα, φαίνονται μαύρα καὶ χορταριασμένα τὰ θεμέλια κάποιου παλιοῦ παλατιοῦ. Οἱ γέροι διηγοῦνται πῶς στὸ παλάτι αὐτό, πὸν ὁ τοῖχος τοῦ περβολιοῦ του ἔφραζε μιὰ φορὰ τὸ καντούνι, καθόταν κάποιος ἄρχοντας, ὁ Κούρπας. Αὐτὸς ὄριζε ὅλη τὴ γειτονιά, πὸν εἶχε τὸνομά του. Μὰ ἦταν τόσο κακός, τόσο σκληρός, ἔκανε τόσες ἀδικίες καὶ τυραγοῦσε τόσο τὴ φτωχολογιά, πὸν εἶδε ὁ Θεὸς τὸ ἄδικο κι' ἔρριξε ἀστροπελέκι καὶ τὸν ἔκαψε μαζὶ μὲ τὸ παλάτι του.

Ἄς ἰδοῦμε τώρα τί γινόταν ἀληθινά, ἐδῶ κι' ἑκατὸν τριάντα χρόνια, στὴ φτωχὴ αὐτὴ γειτονιά καὶ στὸ πλούσιο ἐκεῖνο παλάτι, — ποιοὺς ἦταν καὶ τί ἔκανε ὁ ἄρχοντας Κούρπας, — πῶς καὶ γιατί ἔπεσε τὸ ἀστροπελέκι πὸν τὸν ἔκαψε μὲ τὸ παλάτι του...

Α΄.

ΠΡΩΤΑ-ΠΡΩΤΑ ἄς κρυφακούσουμε μιὰ συνομιλία πού γινόταν μιὰ νύχτα, — πρώτη νύχτα γάμου, — ἕνα χαμόσπιτο τοῦ Τυφλοκάντουνου, στήν καμαρούλα τῶν νιόπαντρων.

— Ἐκεῖνο πού σοῦ λέω! φώναζε πνιχτά ὁ γαμπρός. Δὲν ἦσουνα κορασίδα!

— Τζώρτζη μου!... παρακαλοῦσε κλαφτὰ ἡ νύφη.

— Ἄς τὰ λόγια, Διαμαντίνα, κι' ἐγὼ δὲν εἶμαι ἀπὸ κείνους πού γελιοῦνται. Νὰ σηκωθῆς ἀμέσως καὶ νὰ ντυθῆς. Δὲ θὰ σὲ πομπέσω. Θὰ σὲ πάω πίσω τοῦ πατέρα σου κι' ἐκεῖνος ἄς σὲ κάμη ὅ,τι θέλει.

— Τζώρτζη, λυπήσου με!

— Μὰ μὲ λυπήθηκες ἐσύ, πού μὲ ξεγέλασες νὰ σὲ στεφανωθῶ, ἀφοῦ σὲ χάρηκε πρῶτα ἄλλος;

— Νᾶξερές, Τζώρτζη, ποῖος εἶναι ὁ ἄλλος πού λές...

— Ναί, ναί, ξέρω τώρα τί θὰ σοφιστῆς. Ὁ Ἀφέντης, ἔ; Πάντα ὁ Ἀφέντης! Ἔτσι λένε ὅλες ὅσες δὲν ἔχουν μυαλὸ στὸ κεφαλάκι τους καὶ τὴν παθαίνουνε. Ὁ Ἀφέντης καὶ τρέχα γύρευε!...

— Δὲν ξέρω γιὰ τίς ἄλλες, μὰ ἐγὼ ἀπὸ τὸν Ἀφέντη τὴν ἔπαθα. Ἄν δὲν μοῦ πιστεύης, σύρε νὰ τὸν ρωτήσης. Ἀφέντης μας εἶναι κι' ἀνάγκη δὲν ἔχει: θὰ σοῦ τὸ πῆ.

— Πῶς δὲν μοῦ τόπες λοιπὸν ἀπὸ πρῖν; Ἄν ἦταν ἀλήθεια...

— Ἀλήθεια εἶναι, Τζώρτζη μου, ἡ πᾶσα ἀλήθεια, μὰ φοβήθηκα μὴν ἀποτραβηχτῆς. Εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου ἡ δόλια: «ἄς μὲ πάρη κι' ὕστερα τοῦ τὸ λέω». Νὰ σοῦ πῶ τώρα, Τζώρτζη μου, ἕνα μυστικό; Μὰ νὰ μὴν τὸ βγάλῃς ἀπὸ τὸ στόμα σου, νὰ σὲ χαρῶ: Κι' ἡ Μαρία τοῦ Μπαρπασὴ τὰ ἴδια μὲ μένα ἢ κακομοῖρα. Μιὰ βδομάδα τὴν εἶχε στὸ παλάτι ὁ Ἀφέντης. Ἡ ἴδια μοῦ τὸ ξεμυστηρεύτηκε. Μὰ ὁ Γενναῖος οὔτ' ἔμαθε οὔτε κατάλαβε τίποτα.

— Κι' ἔλεγες πὼς δὲ θὰ τὸ καταλάβω κι' ἐγὼ, ἔ;... Μ' ἄλλα τὰ μάτια τοῦ λαγοῦ κι' ἄλλα τοῖς κουκουβάγιας, Διαμαντίνα μου. Στάσου νὰ σοῦ πῶ τώρα κι' ἐγὼ ἕνα μυστικό: Ἄλλες τρεῖς κοπέλλες περάσανε ἀπὸ τὰ χέρια μου πρῖν πάρω σένα. Κατάλαβες;

— Τζώρτζη μου!...

— Δὲν εἶναι ὅλοι ἄπραγοι καὶ στούπιντοι σὰν τὸ Γενναῖο τῆς Μαρίας σου, βλέπεις!... Φιναλμέντε, ἐγὼ τὸ κατάλαβα καὶ σὺ τώρα μοῦ λές πὼς σ' εἶχε ὁ Ἀφέντης. Ἔ, δὲ σοῦ πιστεύω! Γιατὶ ξέρω καλὰ ἐγὼ πὼς καὶ κάποια ἄλλη, — χωριὸ καὶ μὴ ὄνομα, — βούλωσε μιὰ φορὰ τὸ στόμα τοῦ γαμπροῦ μὲ τὸνομα τοῦ Ἀφέντη, ἐνῶ δὲν ἦταν ὁ Ἀφέντης ἐκεῖνος πού τὴν πρωτοχάρηκε, παρὰ ἕνας ἄλλος, ἕνας ἄλλος πού τὸν καταλαβαίνεις... Ἔλα τώρα, φτάνει. Ντύσου νὰ πηγαίνουμε ὅσο εἶναι νύχτα, νὰ μὴ μᾶς ἰδῆ καὶ κανένας...

— Τζώρτζη μου, ὄχι!... Γιατὶ τὸ Θεό, λυπήσου με, μὴ μοῦ κάμῃς αὐτὸ τὸ κακό!... Δὲ μὲ γνοιᾶζει παρὰ γιὰ σένα! Σἀγαπάω, Τζώρτζη, μὴ μὲ διώξης!... Παρίμενε ὡς πού νὰ ξεμερώση, νὰ σὲ χαρῶ. Πόσες ὥρες θέλουμε ἀκόμα; Καὶ πετάξου μιὰ στιγμή στὸ παλάτι, νὰ βρῆς τὸν Ἀφέντη, νὰ τὸν ρωτήσης. Κι' ἄμα σοῦ πῆ ὄχι, τρέξε πίσω νὰ μὲ βγάλῃς στὴ ρούγα μὲ τίς κλωτσιές, νὰ μὲ καθίσης στὸ γαῖδαρο ἀνάποδα, νὰ μὲ πομπέψῃς ἕς ὅλη τὴ χώρα!... Μὰ ἴσια μ' ἐκείνη τὴν ὥρα, ἄσε με ἐδῶ-πά. Ἔλα καὶ σὺ κοντά μου, Τζώρτζη μου, πού σ' ἀγαπάω... πέσε πάλι στὸ πλευρό μου, ἀγκάλιασέ με, φίλησέ με καὶ μὴ φοβάσαι! Ὁ Ἀφέντης δὲ φοβᾶται κανένα, δὲ λέει ψέματα καὶ θὰ ἰδῆς. Οὔτε ψεύτρα εἶμ' ἐγὼ, οὔτε ἄτιμη.

— Ἀλήθεια;... Νὰ σοῦ πιστέσω;... Καὶ πότε στάθηκε αὐτὸ τὸ παραμῦδι;...

— Μιὰ Μεγάλη Βδομάδα... Πᾶνε τέσσερα χρόνια...

— Σὲ εἶδε στὴ ρούγα, στὴ βρούση, στὸ παρεθύρι;...

— Ὅχι, ὄχι... Ἡ μάννα μου μ' ἔστειλε στὸ παλάτι,

νά πάω κάτι αὐγά. Ἡ Βαρβάρα μάζωνε γιὰ τὴ Λαμπρή...

— Μπα; Καὶ δὲν τῶξερε ἢ μάννα σου πὼς ὁ Κούρπας δὲν ἀφίνει ὁμορφὴ κοπέλλα; Πὼς σ' ἔστειλε στὴ λυκοφωλιά;

— Τῶξερε ὅπως τὸ ξέρει ὅλος ὁ κόσμος. Μὰ δὲ φαντάστηκε, ἢ κακομοῖρα, πὼς ἐκείνη τὴν ὥρα θὰ τύχαινε ὁ Ἀφέντης στὴν κουζίνα τοῦ παλατιοῦ, νὰ μὲ ἰδῆ...

— Ναί, νὰν τὴ χαρῶ! Ἀδύνατο, βλέπεις, ἦτανε...

— Μὰ καὶ νὰ μ' ἐβλεπε, τί; ἐμένα θὰ ὀρεγόταν; .. Ἐδῶ καὶ τέσσερα χρόνια σοῦ λέω, φαντάσου.. Ἦμουν-δὲν ἦμουν δεκατεσσάρω χρονῶ... Ὁμορφὴ μπορεῖ. Ἡ μάννα μου λέει πὼς ἦμουν ἀπὸ τὴν κούνια. Μὰ ἔτσι μικρὴ, ἀγουρη, ποιὸς νὰ τῆς τῶλεγε πὼς θὰ γύριζε νὰ μὲ ἰδῆ ὁ Ἀφέντης!..

— Μοῦ λὲς ἀλήθεια, μωρὴ Διαμαντίνα; Ἦσουν-δὲν ἦσουν δεκατεσσάρω χρονῶ κορασιδοῦλα, τὸν καιρὸ πού;...

— Ναί, ναί! Νὰ μὴν κοινωνήσω ποτέ μου ἂ σοῦ λέω ψέμμα...

— Τὸν ἱμφάμε!...

— Κι' εἶχα πάει ἔτσι, ὅπως ἦμουνα στὸ σπίτι: ἀπλυτὴ, ἀχτένιστὴ, ἀνάλλαχτὴ, ξεσκούφωτὴ, μ' ἕνα βρώμικο, κουρελιασμένο φουστάνι. Μόνο παστρικάς κάλτσες, θυμᾶμαι, φόραγα καὶ καινούργιες κίτρινες σάνες. Μὰ τί τὰ θές! Ἔτσι τοῦ φάνταξα τοῦ Ἀφέντη. Ἄν τὸ πιστεύῃ Χριστιανός!...

— Καὶ ποῦ; Ἀπὸ τὴν κουζίνα σ' ἀνέβασε στὴν κάμαρά του;...

— Ἄ, μπα!... Μὴ μοῦ τὰ θυμίζης. Τὴν κάμαρά του οὔτε τὴν εἶδα... Ἐκεῖ-δὰ μ' ἄρπαξε, στὴ στιγμή. Σούρνοντας, μὲ πῆγε ὡς τὴν κάμαρα τῆς Βαρβάρας, δίπλα στὴν κουζίνα, ξέρεις, κι' ὡς που νάνανοηθῶ, νὰ καταλάβω τί ἤθελε ἀπὸ μένα,—γιατὶ στὴν ἄρχὴ μοῦ φάνηκε πὼς κάτι τοῦφταιξα καὶ μ' ἔπιασε νὰ μὲ βαρέση—φινίρανε ὅλα... Ἄχ, μὴ μοῦ τὰ θυμίζης!...

— Καλά. Κι' ὕστερα; Ἀφοῦ ἀνανοήθηκες;

— Τίποτα. Ἀπὸ τὸ φόβο μου δὲν ἔβγαλα ἄγνα. Κι' μ' ἔστειλε πίσω στὴ μάννα μου, μὲ τᾶδειανὸ καλάθι στὸν ἀγκῶνα. Οὔτ' ἕνα μερτόφυλλο δὲ μοῦδωσε, οὔτ' ἕνα κατρίνι. Σοῦ δοκίζουμαι.

— Κι' ἢ μάννα σου... τί σοῦ εἶπε;

— Νὰ μὴν τὸ πῶ κανενός, τί ἄλλο;

— Φυσικά... Ἄμ τοῦ λόγου του; Σοῦπε νὰ ξαναπᾶς;

— Ὅχι, ὄχι, ἐκείνη τὴν ἡμέρα δὲ μοῦπε νὰ ματαπάω. Ἐὼλαμπρα μόνο ἔστειλε στὸ σπίτι τὴ Βαρβάρα, κι' ἀπαίτησε τῆς μάννας μου νὰ μὲ στείλῃ. Ἐ, προσταγὴ ἀπὸ τὸ παλάτι, καταλαβαίνεις... Μά... χά... χά...

— Γελᾶς, δυστυχισμένη, γελᾶς;

— Χά, χά... Δὲν τὸ θέλω. Μ' ἔκαμες νὰ θυμηθῶ ἕνα παράξενο.

— Τί;

— Νὰ στὸ πῶ νὰ γελᾶσης καὶ σύ. Γιὰ νὰ μὲ ματαστείλῃ τούτῃ τὴ φορὰ, ἢ κακομοῖρα ἢ μάννα μου,— τί νᾶκανε;— μ' ἔλουσε, μ' ἄλλαξε, μὲ χτένισε, μὲ στόλισε ὅσο μπόρῃ. Ὡς καὶ κορδέλλα κόκκινη μοῦβαλε στὰ μαλλιά, ὡς καὶ γιορντάνι στὸ λαιμὸ ἀπὸ κόκκινα κορόνια.

— Σὰ νύφη...

— Ἄς ἔκανε κι' ἄλλοιῶς... Ναί, μὰ μόλις μὲ βλέπει ὁ Ἀφέντης, στὴν κάμαρα τῆς Βαρβάρας πάλι, βγάζει τὶς φωνές: «Καλέ, τούτῃ εἶναι; Ἡ Μαντίνα ποῦ ἔφερε προχτές ταῦγά; Μωρὴ, πὼς σ' ἐκάμαν ἔτσι, σὰ λαμπριάτικο ἀρνί;... Φεύγ' ἀπὸ δῶ, νὰ μὴ σὲ βλέπω!»

— Ὡ λά!...

— Κατάλαβες δηλαδή; Παστρικιά καὶ συγυρισμένη δὲν τοῦ ἄρεσα. Μὲ ἤθελε λυγδωμένη καὶ κουρελιάρα σὰν τὴν ἄλλη φορὰ. Κι' ἀπὸ τότες δὲ μὲ μετᾶκραξε. Εἶναι νὰ μὴ γελᾶ κανένας;

— Διαμαντίνα, Διαμαντίνα! Τὸ παραμῦθι σου ἀρχίγησε νὰ μοῦ φαίνεται σὰν πιστευτό. Σὲ λυποῦμαι, κακο-

μοῖρα. Καὶ θὰ γένη τὸ θέλημά σου. Αὐριο θὰ πάω νὰ τὸν ρωτήσω. Κι' ἂν εἶναι ἀλήθεια, θὰ τὸ χωνέψω κι' ἐγὼ σὰν τοὺς ἄλλους καὶ θὰ σὲ κρατήσω. Γιατί κι' ἐγὼ σ'ἀγαπᾶω, κακομοῖρα μου. Ἔλα, ἔλα κοντά μου... πλιὸ κοντά μου... ἔτσι, γειά σου!... Ἐμένα μάρεσις λουσιμένη καὶ μοσκοβολισμένη, ἔτσι ὅπως σ' ἔσιαξε πάλι ἡ μάνα σου, γιὰ νὰ σὲ σταίλη τούτη τὴ φορὰ στὸ γαμπρό... Ἄχ, Διαμαντίνια, τί τραβᾶμε καὶ μεῖς, τῆς κακῆς ὥρας τὰ γεννήματα, μέσα σὲ τοῦτο τὸ φριχτὸ Τυφλοκάντουνο; Ἄς βλέπη ὁ Θεὸς ἀπὸ ψηλά, ἂν καταδέχεται, κι' ἄς ὄψεται μιὰ μέρα ὁ Ἀφέντης ὁ Κούρπας!... Κι' ὅμως ἡ ζωὴ εἶναι γλυκειὰ κι' ἡ ἀγάπη γλυκώτερη... Ἔλα δῶ, κυρά μου. Σ' ἀγαπάω!... Καὶ ψέμματα νὰ μοῦπες, ἐσύ σαι ἡ ποιὸ ὁμορφὴ κοπέλλα στὰ Κουρπέικα!...

B'.

ΤΗΝ ΑΥΓΗ, ἡ Δήμαινα, ἡ χήρα μάνα τοῦ Τζώρτζη, χτύπησε χαρούμενα τὴ σαθρὴ πορτοῦλα τῆς κάμαρας καὶ ρώτησε :

- Καλέ, σηκωθήκατε κιόλας; Κάτι ἀμπονόρα...
- Ναῖσκι! τῆς ἀποκρίθηκε ξερὰ ὁ γιὸς τῆς.
- Νὰ σᾶς φέρω γιαμὰ τὸ γάλα;
- Φέρε...φέρε ὅ,τι θές!

Ἡ Δήμαινα εἶχε ἀγοράσει γάλα ἀπὸ τὶς κατοίκους τοῦ Μιμάτσου τοῦ κουτσοῦ κι' εἶχε χτυπήσει ἐν' αὐγὸ πού τὸ μοίρασε στὰ δυὸ φλιτζάνια. Τέτοιες «λάτρεις» δὲν τὶς πολυσυνηθίζαν στὸ Τυφλοκάντουνο, μὰ ἡ περίστασις σήμερα τὸ καλοῦσε.

Ἡ χαρὰ τῆς μάνας κόπηκε, ἅμα εἶδε μπαίνοντας τὰ μοῦτρα τοῦ γαμπροῦ καὶ τῆς νύφης. Μετὰ βίας τὴν καλημέρισαν. Ὁ Τζώρτζης τὴν ἔσπρωξε, γιὰ νὰ μὴ τὸν φιλήσῃ, μ' ἓνα «ἄσε μας τώρα!» Κι' ἐκείνη στάθηκε, κοιτά-

ζοντας μ' ἀπορία τὴ Διαμαντίνια, πού τῆς φάνηκε φοβερὰ χλωμὴ καὶ σὰν κλαμένη...

— Τί πάθατε, γιέ μου; ψιθύρισε.

Μὰ ἔπειτα τῆς φάνηκε πὼς μάντεψε καὶ χαμογέλασε πονηρά.

— Ἐλᾶτε τώρα, μὴν κάνετε σὰν παιδιὰ, τοὺς εἶπε δυναμώνοντας τὸ γέλιο τῆς. Κάθε πρῶτο δύσκολο.

Ὁ Τζώρτζης κατάλαβε κι' ἔγινε σκυλί.

— Ναί, μάτια μου, τῆς φώναξε. Ἄμ δὲν ἦτανε πρῶτο; Στὸ τυφλοκάντουνο, βλέπεις, τὰ πρῶτα εἶναι μονάχα γιὰ τὸν Ἀφέντη!...

Ἡ Διαμαντίνια ἔβαλε τὰ κλάμματα. Ὁ Τζώρτζης γύρισε ἔς αὐτή:

— Τί κλαῖς τώρα; Ἔτσι δὲ μοῦπες ἐσύ; Ἄν μοῦπες ἀλήθεια ἢ ψέμματα, σὲ λίγο θὰ τὸ μάθουμε. Ἄκουσες λοιπόν, μάνα; Κατάλαβες τώρα; Μπήκες; Κι' εἴμαστε γιὰ πνίξιμο, ναὶ ἢ ὄχι;

Ἡ Δήμαινα ἀγριοκοίταξε τὴ Διαμαντίνια καὶ ρώτησε τὸ γιὸ τῆς μὲ φρίκη:

— Ἀλήθεια;... Σοῦ εἶπε αὐτὴ πὼς ὁ Ἀφέντης;...

— Ναί! ναί! ναί! φώναξε δυνατὰ ὁ Τζώρτζης.

— Ψέμματα! φώναξε δυνατώτερα ἡ Δήμαινα. Ἔτσι λένε οὐλες οἱ ἀτιμες, οἱ γελασμένες! Μὴν τὶς πιστέψης, Τζώρτζη, γιατί ἂν ἦταν, ἐγὼ θὰ τῶξερα. Μὰ ποτὲς ὁ Ἀφέντης δὲν τὴν καταδέχτηκε γι' ἀγαπητικιά. Ἡ Βαρβάρια ἐμένα θὰ μοῦ τῶλεγε.

— Εἶναι τέσσερα χρόνια, μάνα! ἀποκρίθηκε ἡ Διαμαντίνια, ἀφίνοντας τὸ κλάμμα ἀπὸ θυμό. Ἡ Βαρβάρια θὰ τὸ ξαστόχησε.

— Τέσσερα χρόνια; ἀπόρησε τώρα ἡ Δήμαινα. Μὰ πόσο χρονῶ παναπῆ ἦσουνά τότες;...

Κι' ἔβαλε τὰ γέλια. Τέτοιο ψέμμα! Ἄκους ἐκεῖ πού ὁ Ἀφέντης θάπαιρνε ἓνα βυζασταροῦδι; Ἄ! Μὰ ἄγερα, θαρροῦσε ἢ κυρὰ-νύφη, τρώγανε ὁ γιὸς τῆς κι' αὐτὴ; ἄγερα;...

Ἦ Τζώρτζης μῆκε τότε στή μέση.

— Φτάνει, μάννα, εἶπε. Τὰ λόγια εἶναι περιττά. Δὲ μποροῦμε νὰ ξέρουμε. Καὶ θὰ πάω εὐτὺς στὸ παλάτι νὰ μάθω.

— Πήγαινε. Ἐγὼ ὅμως κόβω τὸ κεφάλι μου...

— Καλά, κόφ'το!

Βιαστικά, νευρικά, ὁ Τζώρτζης ρούφηξε τὸ γάλα του καὶ βγήκε. Ἦταν νωρὸς ἀκόμα, μὰ ὁ Κούρπας δὲ σηκωνόταν ἀργά. Πολλὲς φορὲς, πρὶν βγῆ ὁ ἥλιος, βρισκόταν στὸ περβόλι τοῦ παλατιοῦ κι' ἐκλάδευε τὶς τριανταφυλλίες του.

Ἦ τοῖχος αὐτοῦ τοῦ περβολιοῦ πὺν ἔφραζε στὸ βάθος τὸ Τυφλοκάντουνο, ἦταν ψηλός, πρασινόμαυρος, σκυθρωπὸς καὶ κρύος. Δὲν εἶχε παρὰ μιὰ πορτούλα χαμηλή, σιδερένια, πάντα κλειστή. Πίσω ἀπ' τὴν πορτούλα, ἕνας ἡμερος, καλοθερμμένος σκύλος, ὁ Ἀζόρ, πὺν γαυγίζε ἄγρια μὸλις ἀκουγε χτύπο. Κι' ἕνας γέρος κηπουρός, ψηλόλιγνος, ὁ Ἀλιβίζος, πὺν ἄνοιγε σχεδὸν πάντα ἀμ' ἀκουγε τὸ σκύλο νὰ γαυγίση.

Ἦ Τζώρτζης χτύπησε. Ἦ σκύλος γαυγίσε. Ἦ Ἀλιβίζος ἄνοιξε.

— Σκάσε, Ἀζόρ!... Τί θὲς ἐσὺ ἀμπονόρα;

— Τὸν Ἀφέντη. Ἦ ἔχω ἀνάγκη νὰ τοῦ πῶ ἕνα λόγο.

— Πές μου ἔμένα.

— Ἦ Ὀχι, νὰ σὲ χαρῶ. Τὸν ἴδιο θέλω.

— Γιὰ καλὸ του, μωρέ;

— Ἦ μὴ γιὰ δικό μου; Ἦ γνοια σου κι' ὅ,τι λέμε κι' ὅ,τι κάνουμε, ὅλα γιὰ καλὸ τοῦ Ἀφέντη εἶναι καὶ γιὰ κακό μας.

— Στάσου, πὺν νὰ σὲ πᾶρη ὁ διάολος...

— Καὶ νὰ σᾶλέση ὁ μύλος, Ἀλιβίζο μου!

Ἦ σιδερένια πορτούλα ξανάκλεισε.

Ἦ ἕνα δλάκερο κοῦράρι το περιμένε κεῖ ἀπόξω ὁ Τζώρτζης, μὲ τὴν πλάτη στὸν ὑγρὸ πρασινόμαυρο τοῖχο, κοιτάζοντας μελαγχολικὰ τὸ σταχτερὸ σκονισμένο Τυφλοκάντουνο, πὺν ἀπλωνόταν ὅλο μπροστά του.

Πὺν φάνταζε ἀλλόκοτα ἀπὸ κείνη τὴ μεριά! Μὲ τὸ

γάτουλα στή μέση, ξεχειλισμένον ἀπὸ μαῦρα βρωμόνερα· μὲ τὰ πολιοσπιτα, χαμόγεια κι' ἀνώγεια, δεξιά καὶ ἀριστερά· μὲ τὰ ρεῖπια καὶ τὰ χαλάσματα πὺν κόβανε κάθε τόσο τὴ διπλὴ σειρὰ τῶν φτωχόσπιτων· καὶ μὲ τὸ πλάτωμα ἐκεῖ στή μπουκιά, πὺν εἶχε καταμεσίς ἕνα στραβὸ, κακοτράχαλο δέντρο, μιὰ βρούση καί, ἀπὸ πάνω της, ἕνα μεγάλο φανάρι μὲ σπασμένα τζάμια... Λογιῶν-λογιῶν κουρελόπανα, ἄσπρα, κόκκινα, γαλάζια, παρδαλά, ἀπλωμένα γιὰ νὰ στεγνώσουν ἐδῶ κι' ἐκεῖ,— σὲ ξεχαρβαλωμένα παραθυρόφυλλα, σὲ τεντωμένα παλιόσκονια, σὲ ἀγωνάρια, σὲ πετροσωρούς, σὲ κεραμύδια,— τὸ δείχνανε σὰ σηματοστολισμένο. Σὲ πολλὰ σημεῖα, χῶματα καὶ σκουπίδια καὶ συντρίμια κάθε λογιῆς, σχηματίζαν βουναλάκια. Πάνω ἀπ' τὸ γάτουλα, σύννεφ' ἀπὸ μύγες χρυσίζανε στὸν ἀέρα. Κι' ὀλόγυρα κότες, πάπιες, γουρούνια, μισόγυμνα παιδιὰ, ἀχαμνὰ κοπρόσκυλα καὶ γάτες ψωριασμένες...

«Μωρέ, σὲ τί παράδεισο ζοῦμε καὶ μεῖς! συλλογιζόταν ὁ Τζώρτζης. Ἦδες, ἰδες κατάντια... Καὶ σὰ νὰ μὴ μᾶς ἔφτανε ἡ στενότη, ἡ μιζέρια κι' ἡ βρώμα τοῦ καντουνιοῦ, νᾶχουμε καὶ τοῦτο τὸ μουράγιο νὰ μᾶς τὸ κλῆ, νᾶχουμε καὶ τοῦτο τὸ παλάτι, νὰ μᾶς ἀμποδάη τὸν ἀέρα, τὸν ἥλιο, τὸ φῶς, τὴ λευτεριά... Πὺν βρέθηκε ἔτσι ἀπὸ πάνου μας, στὸ στήθου μας, σὰν περγαλιό; Πὺν βρεθήκαμε μεῖς ἀπὸ κάτω του, πλακωμένοι; Γιατί τόσα χρόνια τώρα,— τρακόσια λένε,— δὲν ἔκαμε ἕνας σεισμὸς νὰν τὸ γκρεμίση; Γιατί δὲν πιάνει φωτιὰ νὰ καῆ;.. Ἦ γλυτώναμε! Μήπως ἔχει παρᾶδες ὁ Ἀφέντης νὰ τὸ ματαχτίση ψηλὸ ὅπως εἶναι; Νά, ἀπὸ μᾶς ζεῖ τώρα. Τὸ αἷμα μας πίνει. Πλὺν φτωχὸς ἀπὸ μᾶς, πὺν δὲν τὸν ἔχουμε ἀνάγκη, ἐκεῖνος μᾶς ἔχει. Κι' ὅμως, σοῦ λέει, ἐκεῖνος Ἀφέντης κι' ἐμεῖς Σκλάβοι. Μὰ γιατί; γιατί;...»

*
*
*

ΑΛΗΘΕΙΑ. Τὸν καιρὸ ἐκεῖνο, ὁ Μανώλης ὁ Κούρπας

δὲν ἦταν κανένας τετράπλουτος ἄρχοντας σὰν τὸν Καπνίση ἢ σὰν τὸ Χρυσοπλευρή. Οὔτε χτήματα εἶχε, οὔτε κολωνάτα. Ὁ πατέρας του δὲν τοῦ ἄφισε παρὰ τὸ προγονικὸ παλάτι καὶ τὰ σπιτόπουλα τοῦ Τυφλοκάντουνου καὶ τοῦ πλατώματος, τὰ περίφημα Κουρπέικα. Ὅλα παλιά, μισογερμισμένα, χαλέπεδα, ρεῖπια. Τὸ παλάτι κρατιώταν, γιὰ τὴν θεμελιωμένο γερά. Τὰ περισσότερα ὅμως σπιτόπουλα εἶχαν πέσει. Ποιὸς νὰ τὰ φτιάσῃ, ποιὸς νὰ τὰ φροντίσῃ; Ὁ νοικοκύρης δὲν μποροῦσε καλὰ-καλὰ οὔτε τίς τρύπες τοῦ παλατιοῦ του νὰ βουλώνῃ, οὔτε τὰ σπασμένα τζάμια νὰ βάζῃ.

Ἐνα μόνο ἀπαρταμένο κρατιώταν ἀκόμα γερό, κατοικήσιμο, καὶ σ' αὐτὸ φώλιαζε, ἀνύπαντρος καὶ σαρανταπεντάρης τώρα, ὁ Κούρπας. Ὅλα τὰ ἄλλα ἐμπαιναν ἐλεύτερα οἱ βροχὲς κι' οἱ ἀνέμοι. Ρημάδι καὶ τὸ παλάτι τὸ θεόρατο, ρημάδια καὶ τὰ χαμόσπιτα τὰ πισινά. Οἱ φτωχοὶ ὥστόσο πού βρέθηκαν στὸ Τυφλοκάντουνο, πού γεννήθηκαν ἐκεῖ-μέσα, — φαμίλιες πού καθόνταν ἀπὸ πάππου καὶ προπάππου στὸ ἴδιο κουρπέικο σπίτι, — πλήρωναν στὸν Ἀφέντη τὸ νοῖκι τους.

Ἄλλη φορὰ, στὰ ἴδια αὐτὰ σπίτια, παραρτήματα νὰ ποῦμε τοῦ παλατιοῦ, — καινούργια τότε, ὁμορφα καὶ μὲ τὰ ἴδια χρώματα βαμμένα, — καθόνταν μόνο σχεδὸν «ἀνθρώποι» τῶν Κουρπαίων, κηπουροὶ, κερματοσέρηδες, βαστάζοι, βαρκάρηδες, ὑπηρέτες, σωματοφύλακες, ψωνιστές, ὁ γιατρός, ὁ παπᾶς καὶ πᾶσι λέοντας. Καὶ φυσικὰ καθόνταν χάρισμα, εἶχαν καὶ μιστό. Τώρα τίποτα. «Ἀνθρώποι» ἀκόμα τοῦ Κούρπα κατὰ παράδοση, δούλοι του, σκλάβοι του, καὶ τὸν ἐδούλευαν καὶ τὸν ἐπλήρωναν. Εἶχαν δὲν εἶχαν, ἔπρεπε νὰ δώσουν τὸ νοῖκι, γιὰτὶ ἀλίμονό τους! Ὁ Εὐδάκος, ὁ εἰσπράχτορας τοῦ Ἀφέντη, ὁ μ π ὁ γ ι α ς, δὲν ἔπαιζε καὶ μὲ τὰ χέρια του ἔδερε καὶ μὲ τὸ βούρδουλα. Κι' ἂν ἦταν μόνο τὸ νοῖκι... Μ' ἀπ' ὅ,τι ἔκαναν, ὅ,τι ἔβγαζαν, ἦταν ὑποχρεωμένοι νὰ στέλλουν καὶ στὸ παλάτι: γάλα, αὐγά, κοτόπουλα, γουρουνόπουλα. Ἀμα ζητοῦσε κάτι ὁ

Ἀφέντης, μὲ πρόφαση ἢ χωρὶς, ἔπρεπε νὰ τὸ λάβῃ. Γι' αὐτὸ γύριζε στὸ Τυφλοκάντουνο ἐκεῖνη ἢ γιὰ στρίγγλα, ἢ Βαρβάρη, νὰ βλέπῃ τί καλὸ εἶχε κάθε σπίτι. Καὶ κοπέλλα νάταν, κρυμμένη πού νὰ μὴν τὴ βλέπῃ ὁ ἥλιος, ἢ Βαρβάρη θὰ τὴ μαρτυροῦσε κι' ὁ Ἀφέντης θὰ τὴ γύρευε. Δὲν εἶχε δεύτερο λόγο! Ἀμα δὲν ἔδινε κανεὶς τὸ πράγμα του ἢ τὸ κορίτσι του μὲ τὸ καλὸ, πήγαινε ὁ Εὐδάκος καὶ τοῦ τῶπαιρνε μὲ τὴ βία. Σπάνια, πολὺ σπάνια, γινόταν ἀντίσταση καὶ καυγᾶς. Καὶ κάλι, στοὺς καυγάδες αὐτοῦς, οἱ περισσότεροι Τυφλοκάντουινῶτες ἔπαιρναν τὸ μέρος τοῦ Εὐδάκου. Ἦταν, σὰ νὰ ποῦμε, οἱ καλοὶ πολῖτες πού πήγαιναν μὲ τὴν ἐξουσία, οἱ συντηρητικοὶ πού ἤθελαν νὰ καταπνιγεται ὅ,τι θεωροῦσαν ἀνταρσία κι' ἐπανάσταση.

Γι' αὐτὸ στὰ Κουρπέικα δὲν λογιζότανε γι' ἀτιμὴ ἢ κοπέλλα πού τὴν εἶχε πρωτοχαρῆ ὁ Μανώλης ὁ Κούρπας, οὔτε ἢ παντρεμμένη πού τὴν εἶχε κι' αὐτὸς ἀγαπητικιά. Τὸ ἴδιο καὶ μὲ τὸν πατέρα του, τὸν πάππο του, τὸν προπάππο... Ἦταν ἕν' ἄγραφο ἀρχοντικὸ δικαίωμα, ἕνα πρόνομιο παλιό, ἕνα φέο υδὸ ἀλλοιώτικο, πού ἢ ἀρχὴ του χανόταν στὰ σκοτάδια τοῦ μεσαῖωνα: ἕνας φόρος αἵματος παρθενικοῦ, πού τὸν πλήρωναν τὰ Κουρπέικα ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεὰ.

Ἴσως οἱ πιὸ παλιοὶ Κουρπαῖοι, ἀρχόντες, πλούσιοι καὶ δυνατοὶ, ἄνθρωποι μετρημένοι, παντρεμμένοι, νοικοκύρηδες, μὲ ἀσχολίες ἰδιωτικὲς καὶ δημόσιες, — ἐνάρετοι ἀκόμα μερικοὶ καὶ θεοφοβούμενοι, — δὲν ἔκαναν τὴν ἐξουσία αὐτοῦ τοῦ πρόνομιου ὅση κατάχρηση ἔκανε ὁ Μανώλης, ὁ τελευταῖος τῆς γενιᾶς του, ἕνας ἔκφυλος, ἄσωτος, λάγνος, καὶ ἀπὸ κάθε ἀποψη ξεπεσμένος. Μὰ καὶ τί ἄλλη δουλειὰ εἶχε αὐτός, παρὰ νὰ κλαδεύῃ τριανταφυλλίες, νὰ χαροκοπᾶ μὲ κοπέλλες, καὶ νὰ παίξῃ στὸ Καζίνο τὰ λιγοστὰ κολωνάτα πού μάζευε ἀπὸ τὰ ρημάδια του;

Τέτοια ζωὴ σὰν τοῦ ἀφέντη τοῦ Κούρπα!... Νὰ χαθῇ τὸ χαμένο τὸ κορμί, τὸ ἱφαιμόκορμο!...

* *

ἘΣ ΑΥΤΟ τὸ σημεῖο βρισκόταν οἱ σκέψεις τοῦ Τζώρτζη, ποὺ περιμένε ἀκουμπισμένος στὸν τοῖχο τοῦ περβολιοῦ, ὅταν ἡ πορτοῦλα ξανάνοιξε κι' ὁ Ἀλιβίζος τοῦ εἶπε:

— Ἄντε, σὲ περιμένει. Σὲ θέλει μάλιστα. Μ' ἀπὸ τὸ γύρο θὰ πᾶς. Ἀπὸ δῶ δὲ σάφινω.

Κι' ἀμέσως ξανάκλεισε μὲ βρόντο.

— Πάλι καλὰ ποὺ τὸ θυμήθηκε! Τόσην ὥρα ἔλεγα πὼς τὸ ξαστόχησε, μουρμούρισε ὁ Τζώρτζης.

Καὶ ξεκίνησε νὰ πᾶη στὸ παλάτι ἀπὸ τὸ γύρο.

Γ'.

«—ΒΕΒΑΙΑ! συλλογιζόταν στὸ δρόμο. Φοβήθηκε μὴ τοῦ κόψω καμμία φράουλα ἢ μὴν τοῦ πατήσω κανένα μαρούλι στὸ περβόλι. Ἐμᾶς ἄς μᾶς πιτῆ στὴ μπουκα τοῦ στομαχοῦ κι' ἄς μᾶς ρουφᾶη τὸ αἷμα. Λεύτερα!...»

Ὁ γύρος δὲν ἦταν μεγάλος. Ἀπὸ τὸ πλάτωμα μὲ τὴ βρούση, ἀρχίς ἔν' ἄλλο στενό, ποὺ ἐβγαζε στὸν πλατὸν δρόμο καὶ στὸ παλάτι τοῦ Κούρπα. Ἡ πέτρινη γάτσα του, γεμάτη σκαλισματα, ἦταν φαγομένη καὶ μανρισμένη ἀπ' τὴν πολυκαιρία. Ἀκόμα κι' ἡ ἄρμα ἀπάνου ἀπ' τὴ μεγάλη ξόπορτα μὲ τίς κολονίτσες: ἕνας μαρμαρένιος θυρεός, ὅπου μόλις ξεχώριζε ἕνα ζουδι σὰ λιοντάρι.

«Νά, τοῦτο τὸ μαδημένο καὶ κουτσοδόντικο λιοντάρι μᾶς ἔφραε!» συλλογίστηκε ὁ Τζώρτζης, καθὼς χτυποῦσε τὸν μπρούντζινο βαρὺ μπατταδοῦρο, γεμάτον πράσινη σκουριά.

Ἡ Βαρβάρρα τοῦ ἀνοίξε.

— Κάτι μὲ θέλει ὁ Ἀφέντης.

— Σὲ θέλει ἢ τὸν θέλεις;

— Μὲ περιμένει, σοῦ λέω. Μοῦ μῆνυσε μὲ τὸν Ἀλιβίζο.

— Ἐμπα!

Ἡ γοιὰ εἶχ' ἕνα δόντι ποὺ πετιόταν κίτρινο ἀπὸ τὰ στεγνὰ ξέθωρα χεῖλη της καὶ μιὰ τούφφα ἄσπρα μαλλιά,

ἀγρια σὰν ἀράνα, ποὺ ξέφραγε πᾶντ' ἀπὸ τὸ μαῦρο μαντήλι της.

Περνώοντας, ὁ Τζώρτζης τῆς χωράτεψε μὲ κακία:

— Ἐμένα ἔχουνε σκαλισμένη στὸ μάρμαρο, πᾶνου ἀπὸ τὴν πόρτα;

— Ἄμε στὸ διάολο, μούλο! τοῦ πέταξε ἡ γοιὰ μὲ θυμό.

Καὶ τὸν ἄφησε νὰ μπῆ μονάχος του στὸ μετζάσο, ὅπου βρῆκε τὸν Κούρπα σκυμμένο ἀπάνω σ' ἕνα πελώριο βιβλίο μὲ ζωγραφιές.

Ἦταν ψηλός, μᾶλλον ἀδύνατος, ἄσπρος σὰ φιλντισένιος, γεμάτος φλεβίτσες γαλάζιες καὶ μαβιές, μὲ μαῦρα μάτια κάτω ἀπὸ πυκνὰ φρύδια καὶ μὲ μακρουλὸ πρόσωπο ὀλωσδιόλου ξυρισμένο. Ἡ ἔκφρασή του ἔδειχνε πρῶτα-πρῶτα μιὰ κούραση, μιὰ βαργεστιά. Ἐπειτα γινόταν σκληρὰ εἰρωνικὴ καὶ τελείωνε ἀγρια. Ἡ λαγνεῖα, — τὸ κυριώτερό του χαρακτηριστικόν, — ἐνέδρευε θάλλεγες στὴ μύτη, τὴν πελώρια, εὐκολοκίνητη καὶ φουσκομένη στὰ πλάγια, ἔτοιμη νὰ ξεχυθῆ σ' ὅλο τὸ πρόσωπο, νὰ κυριέψη διαμιᾶς ὅλο τὸ κορμί, νὰ τὸ τραντάξῃ, νὰ τὸ ἀλαλιάσῃ.

— Προσκυνῶ τὸν Ἀφέντη!

— Ὦω! Σὲ ἤθελα.

— Κι' ἐγώ, Ἀφέντη μου. Κάτι σὲ ἤθελα κι' ἐγώ.

— Πές μου πρῶτα ἐσύ.

— Ὅσκι. Τοῦ λόγου σου στέκει νὰ μοῦ πῆς πρῶτα.

— Θὰ σκάψῃς σήμερα στὸ περβόλι.

— Μοῦ κατοφαίνεται, Ἀφέντη μου, μὰ σήμερα δὲ θὰ μπορέσω. Οὔτε αὔριο, οὔτε μεθαῦριο.

— Καὶ γιατί, νὰ σὲ χαρῶ, ἔφτὸ τὸ τριπλογιόρτι;

— Γιατὶ ψὲς τὸ βράδυ στεφανώθηκα.

— Μπᾶ, μπᾶ; Καὶ ποῖα, μάτια μου, φορτώθηκες;

— Τὴ Διαμαντίνα τοῦ Λαδικοῦ. Τῆνε ξέρεις;...

— Ποιανοῦ Λαδικοῦ;

— Τοῦ Περικλῆ, τοῦ μπουτιέρου.

— Ὅχι, δὲν τῆνε ξέρω. Εἶναι ὄμορφη, μωρὲ;

— Τήνε ξέρεις και πολύ καλά... Μά τώρα δέν τή βάνει ὁ νοῦς σου.

— Μπορεῖ. Τόσα θηλυκά στό Τυφλοκάντουνο !... "Ε, κι' ἐπειδῆς στεφανώθηκες ψές, δὲ θὰ δουλέψης τρεῖς ἡμέρες ;...

— Κατὰ τὸ παλιὸ συνήθιο, "Αφέντη μου, κι' ἐγώ...

— Συνήθια, κολοκύθια ! Δέν τ' ἀκούω ἐγὼ τὰ συνήθια σας. Σήμερα θὰ σκάψης τὸ περβόλι. "Οχι ὄλο. Τίς λεμονιές μονάχα. Καὶ θὰ κάμης κουτρούλια. Αὔριο θὰ βγῆς νὰ πουλήσης ταῦγά σου καὶ τὰ λεμόνια σου ὅπως πάντα. Εἶς' ἐλεύτερος. Μά τὴν Τετράδη θὰ ματάρθης γιὰ τὸ σκάλισμα. Ἐφινίρισε !

— Καλά. "Οπως ὀρίζει ἡ ἀφεντιά σου. Ἐμεῖς παναπῆ...

— Λίγα λόγια ! Λέγε μου τώρα τί με ἤθελες καὶ σύ.

— Μά γιὰ τὴ Διαμαντίνα, "Αφέντη μου...

— Λέγε, λέγε...

— Καταλαβαίνεις... δέν τὴν ἔδρηκα ὅπως ἔπρεπε. Κι' ἐφτούνη τώρα λέει πὼς ἡ ἀφεντιά σου... καταλαβαίνεις, ὄντις ἦτανε μικρὴ... "Ἡρθα τὸ λοιπὸ νὰ σὲ ρωτήσω. "Αν εἶν' ἀλήθεια, νὰ τὴν κρατήσω, ἂν εἶναι ψέμμα, νὰ τὴ διώξω.

— Ναί, ἔχεις δίκιο... Καλὰ ἔκαμες... Μά ποῦ νὰ θυμᾶμ' ἐγὼ, κακομοίρη μου ;... "Ἡ Διαμαντίνα, εἶπες τοῦ Λαδικοῦ... Εἶναι καιρός ;

— Τέσσερα χρόνια, λέει. Μιὰ Μεγάλη Βδομάδα.

Καὶ γιὰ νὰ βοηθήσῃ τὸ μνημονικὸ τοῦ "Αφέντη, ὁ γαμπρός τοῦ ἀράδιασε ὅσα τοῦ εἶχε πῆ τὴ νύχτα ἢ νύφη. Ἀκόμα καὶ πὼς τὴν ἔδωξε τὴ δεύτερη φορὰ ποῦ πῆγε, γιὰ τὴ σιχάθηκε συγυρισμένη... Μά οὔτε μ' αὐτὸ δέν μπόρεσε νὰ τὴ θυμηθῆ ὁ Κούρπας. Πόσα θηλυκά στό Τυφλοκάντουνο ! Καὶ πόσ' ἀπ' αὐτὰ δέν τὰ εἶχε σιχαθῆ με τὴν πρώτη !

— Τί μοῦ λές τώρα, καῦμένε ! "Εγὼ δὲ θυμᾶμαι καλὰ-καλὰ τί ἔφαγα ψές τὸ βράδυ... Πές μου τουλάχιστο κανένα

σουσοῦμι.

— "Ασπρη, ξανθή, γαλανή... Τώρα εἶναι καὶ ψηλή-μὰ τότες δέν ξέρω.

— Καὶ μήπως ξέρω ἐγὼ ;... Γιὰ νὰ σοῦ πῶ...μὴ θυμᾶται καλύτερα ἢ Βαρβάρα ;

— "Α, μπᾶ, μπᾶ ! Καὶ νὰ θυμᾶται, ὄχι θὰ πῆ. Εἶναι στριμμένη, "Αφέντη, ἢ Βαρβάρα.

Δέν ἔχεις ἄδικο... παραγέρασε... Ἐέρεις λοιπὸν τί θὰ γείνη ; Τώρα θὰ πᾶς νὰ σκάψης. Καὶ τὸ μεσημέρι, ἔτσι ἀποφάμε, θὰ πεταχτῆς μιὰ στιγμοῦλα νὰ μοῦ τὴ φέρης. "Αμα τὴν ἰδῶ, μπορεῖ νὰ θυμηθῶ. Καὶ θὰ σοῦ πῶ, γιὰ τὸ ἔχω χρέος.

— Νὰ πάω, "Αφέντη μου, τώρα ;

— "Οχι, νὰ σὲ χαρῶ. Τώρα ἔχω ἄλλη δουλειά... Τὰ-πομεσήμερο καλύτερα... Τί βιάζεσαι ; Δὲ θὰ σοῦ φύγη ἂν δέν τὴ διώξῃς. "Ας τὴ λοιπὸν ἐκεῖ ποῦ κάθεται καὶ σύρε στὴ δουλειά σου.

— Καλά ! ἀναστέναξε ὁ Τζώρτζης.

Καὶ κατέθηκε στό περβόλι, πῆρε μιὰν ἀξίνα καί, στό τετράγωνο ποῦ ἦταν οἱ λεμονιές κι' οἱ νερατζιές, ἄρχισε νὰ σκάθῃ.

Σχημάτιζε μεγάλα κουτρούλια με τὸ μαῦρο, τὸ καλοκοπρισμένο καὶ νοτισμένο χῶμα καὶ δός του, δός του, δούλευε καὶ συλλογιζόταν :

«Κι' ἂν τὰρέσῃ καὶ τώρα μεγάλη καὶ μοῦ τὴν κρατήσῃ ;... »

Ὁ Κούρπας ξανάσκυψε στό μεγάλο του βιβλίον με τίς χρωματιστὲς ζωγραφιές. Μά δέν εἶχε πιά τόση ὄρεξη γιὰ Βοτανικὴ καὶ πολλὰ φυτὰ τὰ παρατρέχε, γιὰ τὸ νοῦς του λειβάδευε τῶρ' ἄλλοῦ.

Προσπαθοῦσε νὰ θυμηθῆ τὴ μικρὴ ἐκαίνη ξανθὴ γαλανομάτα, ποῦ δέν τοῦ ἄρσσε ἀμα τὴν ξανάειδε συγυρισμένη. Στὴν ἀρχή, ἦταν ἓνας μικρὸς πειρασμός, ποῦ δυνάμωνε ὅμως ὀλοένα. Χωρὶς νὰ θέλῃ, ὁ νοῦς του ξαναγύ-

ριζε κεί...

Κι' άξαφνα τή θυμήθηκε!

Ναί, καλέ, ή Διαμαντίνα του Λαδικου. Έκείνη ή κοκκινομάλλα, — ρούσσα, όχι ξανθή, — με τὸ μεγάλο σὰ γυναικειο κεφάλι, τὰ ξαντημένα μάτια καὶ τὸ παιδιατικό μ' άσπρο σὰν τὸ κρένο κορμάκι... Πῶς τὸν άναστάτωσε όταν τὴν εἶδε κείνη τὴν ἡμέρα στὴν κορζίνα νὰ τριγορέξῃ σὰ ζωάκι πὸν μπαίνει ἀνύποπτο σὲ μιὰ παγίδα! Καὶ τί τρέλα, τί μεθύσι ἡδονῆς, ἀνθρωποφάγου, όταν τὴν άραξῆς καὶ τὴ φίλησε, τὴ δάγκωσε στὸ μάγουλο πὸν ἔσταξ' αἷμα!

Άπ' αὐτὴ τὴ θυμῶση, σιγά-σιγά, τὰ θυμήθηκε ὅλα σὰν νάταν χτεσινά. Κι' ἀνατριχίλες τὸν περὶζωσαν. Σὲ λίγο, άπ' τὴ βοτανικὴ δὲν καταλάβαινε τίποτα. Κοίταξε τὰ ζωγραφισμένα φυτὰ καὶ τοῦ φαινόταν σὰν κεφάλια, σὰν κορμιά γυναικῶν. Κι' ἔλεισε τὸ μεγάλο βιβλίο καὶ κατέβηκε στὸ περβόλι.

* *

Ο ΤΖΟΡΤΖΗΣ ἔσκαθε ὀλοένα. Εἶχε κάνει κιόλα πέντ' ἔξη κουτρούλια κι' αὐτὰ μαγεολογοῦσαν τώρα φρέσκα, λές κι' ἄχνιζαν, δίπλα σ' ἄλλο χῶμα σκεπασμένο μὲ χορτάρια, πὸν ἡ στιλπνὴ ἄξινα, θυμωμένη, τὰ σακάτευε, τὰ σπάραιζε, τὰ ξερρῶζωνε καὶ τὰ πετοῖσε στὴν ἄκρη τοῦ σι α τוניοῦ.

Ὁ Κούρπας, πὸν ἦταν καλὸς κηπουρὸς, — γιατί εἶχε τὴν κλίση καί, μὴ ἔχοντας ἄλλη δουλειά, ἔγινε μὲς' στὸ μεγάλο ἐκεῖνο περβόλι, ζύγωσε κι' ἄρχισε νὰ τοῦ δίνει οδηγίες. Ἐπειτα τοῦ εἶπε:

— Τὸ μεσημέρι, πὸν λές, νὰ πᾶς νὰ μοῦ τὴ φέρῃς. Κι' ἐγώ, ἂν εἶναι, θὰ σοῦ πῶ ἄμέσως.

— Μὰ τάπαρε, Ἄφέντη μου, ὅπως δορίζεις.

— Ναί, γιατί... σὰν κάτι νὰ θυμήθηκα...

Πόσω χρονῶν, εἶπες, εἶναι τώρα;

— Δεκοχτῶ, δεκαννιά, ἴσαμ' ἐκεῖ...

— Ὅμορφη, μωρέ, πολὺ ὁμορφη;

— Θάν τὴν ἰδῆς... δὲν ξέρω.

Μιὰ στιγμὴ, τοῦ ἦρθε τοῦ Κούρπα νὰ τὸν σταίλῃ νὰ τοῦ τὴ φέρῃ ἄμέσως. Μὰ τὸ μετάνοιωσε. Καλύτερα τὸ μεσημέρι. Καὶ πέρασε στὸ λουλουδόκητο καὶ καταπίστησε μὲ τὰ μυριστικά του, — τριανταφυλλίες, γαρουφαλιές, ἀλεγορνιές, μπουγαρινιές...

Τοῦ κάκου! Ὁ νοῦς του ἦταν πάντα στὴ μικρὴ. Στιγμὴ δὲν τὸν ἄφινε τ' ὄραμα τοῦ πειρασμοῦ. Πῶς θάθελε νᾶχε τώρα, ὄχι βέβαια τὴν ἴδια, ἀφοῦ εἶχε γίνει δεκαννιά χρονῶν, παρὰ μιὰν ἄλλη πὸν νὰ τὴς μειάξῃ, μιὰν ἄγουρη κοπελλοῦλα μὲ παιδιατικό κορμί, μὰ μὲ γυναικειο κεφάλι, μὲ ἄφθονα ξανθοκόκκινα μαλλιά καὶ μὲ πονηρὰ ματάκια...

Καὶ νὰ μπροστά του ἡ Βαρβάρα, πὸν ἐρχόταν νὰ τὸν ρωτήσῃ ἂν ἤθελε γιὰ τὸ γιῶμα γιαπράκια ἢ πορπέτες ἢ κι' άπ' τὰ δυό.

— Νὰ μὴ μὲ σκοτίξῃς! τὴν ἀποπῆσε. Κάμε ὅ,τι σὲ φωτίσῃ ὁ Διάολος. Καὶ μὴ μοῦ λές τούτῃ τὴ στιγμὴ γιὰ φαγιά, γιατί τᾶκούω κι' ἀναγουλιάζω! Ἄκοῦς;

— Καλά, γιέ μου, καλά, μουρομούρισε ἡ Βαρβάρα.

Καὶ κατάλαθε.

Ὅταν ὁ Ἄφέντης τὴς ἔλεγε πῶς δὲν εἶχε ὄρεξι γιὰ φαί, ἢ θάχε χάσει πολλὰ ἀπὸ βραδὺς στὸ Καζίνο, ἢ θάχε θυμηθῆ καμμιά κοπέλλα πὸν τοῦ ἄρεσε. Πολλὲς φορὲς ἦταν καὶ τὰ δυὸ μαζί, καὶ γιὰ τὴν πίκρα τοῦ ἐνὸς γύρευε παρηγοριὰ στὸ ἄλλο. Ἄπόξω τὸν ἤξερε πιά ἡ γριά. Καὶ νὰ, μόλις πισοπλάτησε, ὁ Ἄφέντης τὴν ἐφώνηξε:

— Νὰ σοῦ πῶ, μωρή... Θυμᾶσαι σύ, ἀλήθεια, νᾶρθε δῶ καμμιά μέρα, — πάνε χιόνια — κάποια Διαμαντίνα τοῦ Λαδικου καί...

— Δὲ θυμᾶμαι, ὄκα... ἔκαμε ἡ Βαρβάρα. Τὴν ξέρω ὁμῶς ποιά μοῦ λές θυγατέρα τοῦ μπουτιέρου... μιὰ ρούσσα... ἔ;

— 'Α, μπράβο ! ρούσσα...

— Που τη στεφανώθηκε ψές τοῦτος-ἐδῶ ὁ Τζώρτζης... ἔ ;

— 'Α, γειά σου !... Δὲν ἦρθε λοιπὸν κάποιος ἐδῶ ;... δὲ σ' ἔστειλα ὕστερα νὰ μοῦ τὴν ξαναφέρῃς ;... 'Ε, τίποτ' ἀπ' αὐτά ;...

— Τίποτ' 'Αφέντη μου ! Δὲ θυμᾶμαι λόγο !... 'Ε, γιὰ τώρα κίλας ἐγώ, τί περιμένεις !...

Ὁ Κούρπας χαμογέλασε. Εἶχε δίκιο ὁ Τζώρτζης. Ἡ Βαρβάρα θυμόταν πολὺ καλά· μὰ δὲν ἤθελε νὰ πῆ ἀπὸ κακία. Αὐτὴ νὰ κάμῃ καλὸ ἀνθρώπου ; αὐτὴ νὰ σώσῃ κάποιον ποὺ κινδύνευε νὰ πομπευτῇ ; Μακάρι ὄλες !...

— Καλά, καλά, δὲν πειράζει, τὴν ἔκοψε. 'Εγὼ ὁ ἴδιος δὲ θυμᾶμαι, καὶ θὰ θυμᾶσαι σύ ;...

— 'Ετοῦτος, μάτια μου, σὲ ρώτησε ; ξανάρχισε ἡ Βαρβάρα σχεδὸν μὲ θυμό. 'Ετσι τοῦ εἶπε ἡ προκομμένη, γιὰ νὰ κρούσῃ τὴν πομπὴς τῆς ;... 'Αμ' τὰ ξέρουμε τώρα, πές του προσκυνήματα... 'Ετσι κάνουν οὔλες οἱ λυσσασμένες : βγάνουνε τὰ μάτια τους μὲ τὰ παλιόπαιδα τῆς ρούγας, κι' ὕστερα οἴχνουνε στὴν 'Αφεντιά σου τὰ κατάβαρα...

— 'Ας μὴν τὰ παραλέμε ὅμως, ἀποκρίθηκε ὁ Κούρπας, γιὰτὶ ἐγὼ σὰ νὰ θυμᾶμαι μιὰ τέτοια μικρή, ρούσσα, πολὺ ὁμορφῆ... Ναι, ναι, ἦρθε δῶ, μιὰ Μεγάλῃ Βδομάδα, μ' ἓνα καλάθι αὐγά...

— Δὲ θυμᾶμαι !... 'Εγὼ δὲ θυμᾶμαι !

— Τάκούσαμε ! Δὲ σ' ἔπιασε κανένας ἀπὸ τὸ λαιμὸ νὰ πῆς... τὸ φέμμα ! 'Ἡθελα ὅμως νᾶξερῶ... τέτοιες ὁμορφες μικρές, σὰν κι' ἐκείνη, δὲν ἔχει σήμερα τὸ Τυφλοκάντουνο ;

— Ρούσσες καὶ ξανθές ; 'Άλλο τίποτα ! Δὲν πᾶς ἴσαμε τὴ Βρύση, 'Αφέντη μου, νὰ ἴδῃς μιλλιούνια ; 'Απὸ θηλυκά δὰ στὰ Κουρπέϊκα... μὰ δὲν κάνουν καὶ τίποτ' ἄλλο οἱ Κουρπιώτες ! Λὲς καὶ τοὺς καταράστηκε ὁ Θεός. 'Ένα-δύο σερινὰ καὶ δέκα θηλυκά σὲ κάθε σπίτι. Τώρα-τώρα

μάλιστα τὸ κακὸ παράγινε. 'Ένα σωρὸ ἀπὸ δαῦτες μπαίνουνε δούλες, ἢ παντρεύονται, ἢ σπιτώνονται σ' ἄλλες γειτονιές ! Ἡ χώρα γιόμισε Κουρπιώτισσες. Ράτσα τοῦ Διαόλου. Κατάρρα, σοῦ λέω, κατάρρα τοῦ Θεοῦ !

Δὲν ἦταν ὅμως κατάρρα. 'Ἦταν κι' αὐτὸ ἓνα εἶδος ἐκφυλισμοῦ τῆς μικρῆς καὶ χωριστῆς ἐκείνης γειτονιάς, ὅπου ἀπὸ χρόνι' ἀμέτροτητα οἱ δούλοι, οἱ σκλάβοι τῶν Κουρπαίων, παντρευόνταν μεταξύ τους κι' ὅλα σχεδὸν τὰντρόγυνα ἀνακάτευαν αἵματα συγγενικά. Νά, κι' ὁ Τζώρτζης ἀκόμα τῆς Δήμαινας ἦταν τρίτος ξάδερφος τῆς Διαμαντίνας τοῦ Λαδικοῦ ποὺ εἶχε πάρει γυναῖκα.

Ἡ Βαρβάρα φλυαροῦσε ἀκόμα κι' ὁ Κούρπας τὴν ἄφινε τώρα νὰ λήῃ, σκαλίζοντας τὸ χῶμα μιᾶς σπάνιας τριανταφυλλιάς, ποὺ ἔκανε κάτι φλογοκόκκινα τριανταφυλάκια, μικρὰ σὰ μαργαρίτες. 'Αξαφνα τῆς φώναξε :

— Φτάνει τώρα ! Μ' ἐξάλισες. Πήγαινε, Χριστιανή μου, στὸ καλό.

Καὶ τρομαγμένη, ἡ γριὰ ξεκουμπίστηκε.

'Απ' ὅλη ὅμως τὴν κουβέντα, κατάλαβε πὼς μὲ πολλή του εὐχαρίστηση ὁ 'Αφέντης θᾶβλεπε πάλι στὸ παλάτι μιὰ ὁμορφῆ μικρὴ σὰν τὴ θυγατέρα τοῦ μπουτιέρου. 'Ας μὴν τῆς τῶπε καθαρά. Θυμῆθηκε τότε πὼς τῆς χρειαζόταν ἴσα-ἴσα μιὰ βοήθεια γιὰ τὸ σφουγγάρισμα τοῦ ἀπαρταμέντου. Εὐθὺς ἔκαμ' ἓνα σχέδιο. Κι' ἀφίνοντας τὸν κιμᾶ τῆς μισοκοπανισμένο, ἀπὸ τὴν πορτούλα τοῦ περβολιοῦ βγήκε στὸ Τυφλοκάντουνο.

* *

ΑΜΑ ἔφτασε ὡς τὴ μέση τοῦ δρόμου, ξάνοιξε καὶ κάτου, στὸ πλάτωμα, μερικὰ κοριτσόπουλα, ποὺ περιμέναν σειρὰ γιὰ νὰ γεμίσουν τὶς στάμνες τους στὴ βρύση.

Σιγὰ-σιγὰ, μὰ χωρὶς νὰ σταματήσῃ πουθενά, πῆγε

ὡς ἐκεῖ καὶ τὰ κοίταξε καλὰ-καλὰ, ἕνα-ἕνα. Τὸ περισσό-
τερα ἦσαν ξέθωρα, ξέξασπρα, πανιασμένα, ξανθὰ, — τὰ
χρῶματα τῆς φάτσας τοῦ διαβόλου — κι' ἕνα τῆς φάνηκε καὶ
νοστιμοῦλι.

— Τίνος εἶσαι σὺ, ξανθοῦλα;

— Τοῦ Στίγα τοῦ Ἀντώνη... Μπα, δὲ μὲ ξέρεις;

— Ναί... ἔχεις δίκιο... δὲ σὲ γνῶρισα... μεγάλωσες.

Ἔλα μιά στιγμή νὰ μὲ κάμης μιά δουλειά, γειά σου!

Ἡ Βαρβάρα δὲν παρακαλοῦσε. Ἐπρόσταζε κι' αὐτὴ
σὰν τὸν Ἀφέντη τῆς.

— Ἐρχομαι, ἀποκρίθηκε ἡ μικρὴ. Μὰ τί δουλειά;

— Μία βοήθεια, στὸ ἀρχοντικό. Ἔλα μὲ μένανε καὶ
θὰ σοῦ πῶ.

Ἡ μικρὴ ἄρπαξε τὴ στάμνα τῆς κι' ἀκολούθησε πρό-
θυμα τὴ Βαρβάρα.

Καθὼς περνοῦσαν ἀπὸ ἕνα χαμόσπιτο, μιά γυναῖκα
τῆς φώναξε:

— Ἐ! Βασιλική! γιὰ ποῦ;

— Πάω μὲ τὴ Βαρβάρα στὸ παλάτι! τῆς ἀποκρίθηκε
σπουδαχτὰ ἡ μικρὴ. Κάτι μὲ θέλει. Πάρε τὴ στάμνα καὶ
στὸ γυρισμὸ φέρνω νερό. Νά!

Καὶ χωρὶς νὰ σταθῆ, τῆς πέταξε τὴν ἄδεια στάμνα,
ποῦ θὰ τσακίζοταν χωρὶς ἄλλο ἂν δὲν ἔπαφτε σ' ἕνα σωρὸ
ἄχυρα.

— Μή!... μή, μορφή!... φώναξε ἡ Στίγαινα.

Μὰ ἡ Βασιλικὴ οὔτε γύρισε κἂν νὰ ἰδῆ τί ἀπόγινε ἡ
στάμνα. Ἐτρεχε νὰ φτάσῃ τὴ Βαρβάρα ποῦ εἶχε προχω-
ρήσει.

Ἡ χαρὰ τῆς ἦταν ὅση κι' ἡ προθυμία. Τῆς ἔφεξε
σήμερα πρῶτ' πρῶτ'! Θᾶβλεπε τὸ παλάτι ποῦ μεγάλη δὲν
τόχε ἰδῆ ποτέ τῆς καὶ ποῦ ἔκρυθε, — τῆς ἔλεγαν καὶ φαν-
ταζόταν, — τόσα πράγματα καὶ θάμματα. Ἐνα μάλιστα τὸ
θυμόταν σὰν ὄνειρο ἀπὸ μικρὴ ποῦ εἶχε πάει μιά φορὰ μὲ
τὴ μάνα τῆς. Ἦταν ἕνας ψεύτικος Ἀράνης ποῦ κρα-

τοῦσε ἕνα φανῆρι, ἀληθινὸ ὅμως φανῆρι, — στημένος ἐκεῖ
στὸ Ἰ ν τ ρ ὀ ἰ τ ο, στὸ πλάι τῆς μαρμαρένιας σκάλας. Πῶς
τὸν φερόθηκε τότες! Τὴν πήρε γιὰ ζωντανό.

Ὅταν μιλοῦσε κάποτε γι' αὐτόν, οἱ γριές, κι' οἱ νιές
ἀκόμα, τῆς ἔλεγαν καὶ χυρογελοῦσαν συναμεταξύ τους,
πὼς στὸ παλάτι ἦταν κι' ἕνας ἄλλος Μ ῶ ρ ο ς, ἄσπρος
αὐτός, μὰ ζωντανὸς κι' ἄγριος, μὲ κἂν δοντάρες φοβερές,
ποῦ ἔτρωγε τὶς κοπέλλες.

Ἡ μικρὴ δὲν τὸ πολυαῖστανε:

— Μῶρος ἄσπρος γένεται;

— Πῶς; τῆς ἀπαντοῦσαν. Εἶναι τὸ Στοιχὶδ τοῦ Πα-
λατιοῦ.

Σήμερα θὰ τῶβλεπε κι' αὐτό...

Οὔτε ἡ παραμικρὴ ὑποψία, ἐννοεῖται, τῆς περνοῦσε,
πὼς οἱ γυναῖκες ἔλεγαν Στοιχὶδ τὸν ἴδιο τὸν Κούρπα. Γι' αὐ-
τὸν ἡ μικρὴ εἶχε ἀκουστὰ πὼς ἦταν ἕνας Ἀφέντης μ α-
ν ἰ φ ἰ κ ο ς καὶ πὼς φόραγε κι' ἕνα δαχτυλίδι μὲ μαριλ-
λάντι ποῦ σὲ στράβωνε σὰν ἥλιος. Τύχη θὰ τὴν εἶχε, ἂν
τῶβλεπε σήμερα κι' αὐτό!

Ἡ μάνα τῆς ὅμως, ἡ Μαρία ἡ Στίγαινα, εἶχε ἀκου-
στὰ ἄλλα πράγματα καὶ, ὅταν τὴν εἶδε νᾶκολουθῆ τὴ Βαρ-
βάρα στὸ Παλάτι, ἀνησύχησε μιά στιγμή. Καὶ τόπε τοῦ
ἀντρός τῆς, ποῦ μπάλλνε παπούτσια σὲ μιά παραγκοῖλα
δίπλα στὸ σπιτόπουλό του.

Τί μᾶς λὲς ἐκεῖ! ἔκαμε ὁ μπαλωματής! Τὴ θυγα-
τέρα σου θὰ λιμπιστῆ τώρα ὁ Ἀφέντης; Ἐγνοια σου καὶ
πολλὰ καρβέλια θὰ φάῃ ἀκόμα... Ἐπειτα, μορφή, τί; Δικὴ
του δὲν εἶναι; Οἱλοι μας δικοὶ του δὲν εἴμαστε; Κι' οὔλα
μας τὰ πράγματα δικὰ του;... Ἄς τὴν κάμῃ ὅτι θέλει,
ἄς τὴ φάῃ μακάρι ψητῆ. Μπα, ξιφνικὸ νὰ σοῦρθη!

Καὶ πιδ σιγά, πιδ συλλογισμένους, ἐπρόσθεσε:

— Ἐ, ἂν εἶναι τῆς τύχης τῆς κι' αὐτηνῆς!... Ὁ Ἀν-
τώνης ὁ Στίγας ἔξακολούθησε τὴ δουλειά του χωρὶς ἄλλο
λόγο. Ἦταν ἀπὸ τοὺς πολλοὺς κι' αὐτός, ἀπὸ κείνους ποῦ

δέχονται τὰ πράγματα ὅπως τὰ βρίσκουν. Μὰ καὶ τί μποροῦσε νὰ κάμῃ ; Ἐπανάσταση ; Χμ ! Καὶ τὸν Ευδάκο γιατί τὸν εἶχε ὁ Ἀφέντης ;...

Τὸ ἴδιο συλλογιζόταν τώρα κι' ἡ Σβίγαινα. Μποροῦσε νὰ πῆ τῆς κόρης της «κάτσε ἐδῶ !» τῆ στιγμὴ πού τὴ χρειάστηκε ἡ Βαρβάρα στὸ Παλάτι ; Ἄν ἦταν «τῆς τύχης της», ὅπως εἶπε κι' ὁ Ἀντώνης, ἂν ἦταν γραφτό της, ἄς τὴν πάθαινε κι' αὐτὴ σὰν τις ἄλλες... Ἔπειτα τί ;... Βέβαια πού δὲν θὰ τὴν «ἔτρωγε», οὔτε ὦμῃ οὔτε ψημένη. Ζωντανὴ θὰ γύριζε στὸ σπίτι της καὶ θὰ ξανάπαιρνε τὴ στάμνα πού δὲν ἔσπασε, νὰ πῆ νὰ φέρῃ νερό. Δὲ βαριέσαι ! Οὔτε θάλεγε τίποτα, μεθαῦριο, ὁ γαμπρός, μαθαίνοντας ποὺς τὸν εἶχε προλάβει.

Δ'.

Η ΒΑΡΒΑΡΑ κι' ἡ Βασιλικὴ ἔφτασαν ὡστόσο στὴν πόρτα τοῦ περβολιοῦ, ὁ Ἀλιθίζος τοὺς ἀνοιξε καὶ μπῆκαν.

Τὸ ἡμερὸ σκυλὶ γαύγισε ἄγρια τὴ μικρὴ πού φοβήθηκε. Ἡ γριὰ ὅμως τὴν ἤσυχασε πὼς δὲ δαγκώνει. Σιωπηλὴ τώρα τὴν ἀκολουθοῦσε στὰ στρατόνια κι' ἐκστατικὴ κοίταξε τὰ δέντρα καὶ τὰ λουλούδια. Τί ὄμορφα πού ἦταν ! Τί παράδεισο σκέπαζε ὁ ψηλὸς καὶ μαῦρος ἐκεῖνος τοῖχος !..

Σὲ λίγο, περνώντας, εἶδε καὶ τὸν Τζώρτζη πού ἔσκαβε.

— Μπᾶ ! ἔκαμε. Ἐδῶ εἶσαι ;.. Καλημέρα...

Δὲν τὸ περίμενε νὰ ἰδῆ τὸ χθεσινοβράδινο γαμπρὸ πρῶτ' -πρῶτ' σκαφτιὰ στὸ δεντρόκηπο τοῦ Παλατιοῦ !

Μὰ κι' ὁ Τζώρτζης κάθε ἄλλο περίμενε παρὰ νὰ ἰδῆ μπροστά του τὴ Βασιλικούλα τοῦ Σβίγα.

— Μωρή ! τῆς εἶπε. Ἀγκάρια καὶ σύ ;

— Ἡ κυρὰ-Βαρβάρα κάτι μὲ θέλει, τοῦ ἀποκρίθηκε μὲ νάζι.

— Ἐρχου ! τῆς φώναξε ἡ γριὰ πού εἶχε προχωρήσει.

Κι' ἡ μικρὴ ἔτρεξε πάλι νὰ τὴ φτάσῃ.

«Χμ ! ἂν δὲ σὲ μυριστῆ καὶ σένα ὁ λύκος...» συλλογίστηκε ὁ σκαφτιὰς. «Καὶ δὲν εἶσαι ἄσχημη, κακομοιρούλα μου !» ἐπρόσθεσε βλέποντας ἀπὸ πίσω τὴν ξανθοῦλα νὰ τρέχῃ μὲ τις γυμνές της γαμπίτσες πού χρύσιζαν παχουλές, μὲ τὴ λεπτὴ μεσοῦλα πού κουνιόταν λιγερὴ καὶ μὲ τὰ χοντὰ γοφιὰ πού ἦταν πιά σωστῆς γυναίκα. Τί καλοθρεμμένη, ἀλήθεια ! Κουκουνάρι τὴν ἐτάιζε ἢ παντόλα κείνος ὁ Ἀντώνης ;

Πλησιάζοντας τὸ λουλουδόκηπο, ἡ Βαρβάρα ἄρχισε νὰ φωνάζῃ :

— Ἀφέντη !... Ἀφέντη !... Δὲ μοῦ εἶπες γιαμὰ, τί θέλεις νὰ σοῦ φτιάσω, γιαπράκια ἢ πορπέτες ;...

Καὶ πρὶν τὴ στείλῃ πάλι στὸ «διάλο» ὁ Κούρπας, βιάστηκε νὰ ξεακολουθήσῃ :

— Νά, ἦρθε καὶ τούτη ἡ καλὴ κοπελλούλα νὰ μοῦ δώσῃ ἓνα χέρι στὸ σφουγγάρισμα... Τοῦ Ἀντώνη τοῦ Σβίγα εἶναι, τοῦ μπαλωματῆ... Ἀμ' ἐγὼ γέρασα πλιό, δὲ μπορῶ μοναχὴ μου...

— Ἐλα, γριὰ παράξενη ! ὅλο μουρμούρα εἶσαι !... ἔκαμε ὁ Κούρπας, πού μαλάκωσε ἀμέσως. Λὲς καὶ χαθῆκανε κοπελλούλες γιὰ νὰ σὲ βοηθᾶνε !... Γιὰ, νὰ τὴν ἰδῶ τούτη-δῶ. Μπορεῖ ;

Καὶ κοίταξε τὴ Βασιλικὴ πού ἀκούγοντας τὴν ἀντρίκια φωνή, τρόμαξε—ὁ Ἀφέντης !—καὶ στάθηκε λίγο πιὸ πέρα μὲ τὸ κεφάλαι σκυφτό. Ὅσο κι' ἔτσι μισοσήκωνε τὰ μάτια της καὶ κρυφόβλεπε τὰ χέρια του, γιὰ νὰνακαλύψῃ τὸ μπριλλάντι. Μὰ δὲ θὰ φοροῦσε σήμερα τὸ φαμόζο δαχτυλίδι του, γιατί καμμιά λάμψη δὲν τὴ θάμπωνε ἀπὸ κεῖ... Τὰ κάτωσπρα, τὰ φιλντισένια ἐκεῖνα χέρια κρατοῦσα μόνο ἓνα μικρὸ κι' ἀρκετὰ σκουριασμένο κλαδευτήρι. Κρίμας !

— Ζύγωσε, μωρή, τῆς ἔλεγε ἡ Βαρβάρα, νὰ σὲ ἰδῆ ὁ Ἀφέντης μας. Σήκωσε τὸ κεφάλαι σου, μὴ ντρέπεται !...

Σκιερή ακόμα, έκανε δευτέρα βήματα προς τον Κούρσο που κι' αυτός κλησάσε άλλα τόσα. Έπειτα, σά νευρόσπαστο, σήκωσε λίγο το κεφάλι της και με τὰ πρασινογάμια μάτια της κοίταξε ίσια μπροστά της, αποφεύγοντας όμως τὰ μάτια του Αφέντη, που δέν τολμούσε νά τάντικρύση.

— Δέν μπορεί, έκαμε τότε αυτός. Δέν πιστεύω νά μπορεί...

Κι' έγνεψε τής Βαρβάρας νά τήν πάρη Δέν του άρεσε.

— Μπορώ, ψιθύρισε ή Βασιλική, κατεβάζοντας πάλι τὰ μάτια. Στὸ σπίτι μας κίνο εγὼ ένα σωρὸ δουλειές...

— Καλά, καλά, έκαμε ή Βαρβάρα. Πάμε τώρα και θά ἴδοῦμε. Όμπρός!

Καί ξεκίνησαν για τὸ σπίτι ἀπ' τὸ στρατόνι μπροστά ή γοιὰ και πίσω ή μικρή.

«Γελάστηκα, πὸν νά πῶς ή εὐχή! συλλογιζόταν ή Βαρβάρα. Εκείνη τήν ἄλλη έπροσε νά φέγω, τήν καστανούλα με τήν κόκκινη ποδιά. Τώρα πρέπει νά ξαναπάω...»

«Δέν εἶδα τὸ μπριλλάντι, συλλογιζόταν ή Βασιλική. Ἄς εἶναι όμως, τώρα θά ἴδῶ τὸ Μῶρο...»

Ὁ Κούρσος στεκόταν ακόμα και τήν έβλεπε.. Σά νά είχε αρχίσει νά του άρέση. Σά νά τὸ μετάνοιωνε πὸν τήν άφινε νά φύγη...

Τὸ πρόσωπό της πάρα πὸν παιδιάτιζο, άγνό, άθῶο, τὸν είχε μουδιάσει. Ποῦ εκείνη ή Διαμαντίνα! ἄλλο πρόγραμμα, ἄλλο!..

Τούτη-δὼ όμως είχε πὸν μεστωμένο, πὸν γυναίκιο κορμάκι. Ὅσο τῶλεπε, τόσο του άρεσε. Καί ξαφνικά... ένθουσιάστηκε.

Πέταξε τότε τὸ κλαδευτήρι, έτρεξε, έφτασε τή μικρή ἀπόξω ἀπ' τὸ δεντροκόκητο, κι' εκεί μπροστά στα μάτια του Τζώρτζη πὸν έσκαβε μέσα, τήν άρπαξε και τήν τράβηξε ὡς τὸ κίόσκι.

Ἡ Βαρβάρα γύρισε μιὰ στιγμή πίσω της κι' εἶδε. «Έσκαψε ὁ Διάολος!» συλλογίστηκε. Κι' εὐχαριστημένη πὸν γλιτώνω καινούργιο κόπο, τράβηξε για τήν κουζίνα μονάχη, νάποταλειώσει τὸν κίμα της.

«Έλα, Χριστέ! σταυροκοπήθηκε ὁ Τζώρτζης. Κανένα φέμμα λοιπὸν δέ μου ἔπε ή κακομοῖρα ή Μαντίνα. Νά το! Σά νά τὸ βλέπω τώρα με τὰ μάτια μου!»

Ἀλήθεια. Ξαναγινόταν εκεί μπροστά του ή ἴδια σκηνή, ἀπαράλλαχτη ὡπως του τήν είχε παραστήσει ή Διαμαντίνα.

Κι' ἀφίνοντας τὸ σκάψιμο, ἄμα έρριξε γύρω του μιὰ ματιὰ και δέν εἶδε πουθενά τὸν Ἀλιβίσο, ὁ Τζώρτζης σιγοπερπατήσε σάν τὸν κλέφτη ὡς τήν ἄκρη του δεντροκόκητου, ἀπ' ὅπου μπορούσε νά βλέπη μέσα στο κίόσκι. Έκεῖ στάθηκε και τὰ εἶδε ὅλα.

Ὅπως ή Διαμαντίνα, κι' ή Βασιλική, στήν άρχή, φαντάστηκε πὸν κάτι κακὸ είχε κάνει, πὸν του είχε πατήσει κανένα λουλούδι, κι' ὁ Ἀφέντης θυμομένος τήν άρπαξε νά τήν βαρέση. Καί κατατόμαξε.

— Μάννα μου! φώναζε πνιχτά.

Μπορεῖ μάλιστα νά θυμήθηκε και τὸ Σ τ ο ι χ ι ὀ.

Σὲ λίγο όμως, πὸν ξυπνημένη, πὸν πονηρεμένη, φαίνεται, αὐτὴ ἀπὸ τή Διαμαντίνα, ἀνανοήθηκε, κατάλαβε. Τὸ φόβο της τότε τὸν διαδέχτηκε ή πὸν μεγάλη γοιὰ. Ἄκους, καλέ, νά τήν καταδέχεται ὁ Ἀφέντης!.. Κι' έβαλε τὰ γέλια, σπαρταριστά, ἀτέλειωτα γέλια, πὸν τής τράνταζαν ὅλο τὸ κορμί.

«Τὸ μάγαρο! συλλογίστηκε ὁ Τζώρτζης με θυμό. Ἰδέξ τη, ἰδέξ τη πὸν τὰ θέλει κι' αὐτὴ!»

Κι' εθύμωσε παράξενα σά νά ζήλεψε, μόνο με τήν ἰδέα πὸν κι' ή Διαμαντίνα τότες μπορεῖ νά γελοῦσε τὸ ἴδιο.

.....

Ξαφνιασθηκε ο Κούρπας, όταν, βγαίνοντας από το κιάσκι, βρήκε το Τζώρτζη εκεί που δεν τον περίμενε.

— Βρέ σύ, του είπε, τί κάνεις εδώ;

— Σκάβω, του αποκρίθηκε.

Και πραγματικώς, είχε αρχίσει εκεί στην άκρη ένα κουτρούλι.

— Άς τα κατεργάρη! του φώναξε ο Αφέντης με κέφι. Έσὺ ἔσκαβες ἐκεῖ κάτω, τί ἤρθες ἐδῶ;

Μιλιά τώρα ο Τζώρτζης. Έσκαβε.

Τη στιγμή εκείνη βγήκε απ' το κιάσκι κι' η Βασιλική. Ήταν κόκκινη, μα κοκκίνησε περισσότερο βλέποντας τον Τζώρτζη, που κι' αυτή δεν τον περίμενε τόσο κοντά. Έβλεπε λοιπόν κι' άκουγε ο νιός γείτονας; Να τ'έφερε, για να μη γελοῦσε τουλάχιστον...

— Πήγαινε τώρα να ιδῆς τί σε θέλει κι' η Βαρβάρα, για σου! της είπε άμέσως ο Κούρπας. Νά, από τοῦτο τὸ στρατόνι θά βγῆς ἴσια. Άντε!

Η Βασιλική ξεκίνησε δισταχτικά, μα λίγο-λίγο σταθέρευε τὸ βῆμα, ὡς που χάθηκε τέλος τρέχοντας στη στροφή του δρομάκου.

Ο Κούρπας γύρισε πάλι στο Τζώρτζη που, χωρίς να θέλη, είχε αφήσει τὸ σκάψιμο και κοίταζε την κοπέλα που ἔφευγε.

— Άς τη τούτη τώρα, του είπε με τὸ ἴδιο κέφι, πάει δουλειά της... Ξέρεις ὅμως πὼς ἐσὺ τὰ φταῖς ὅλα; Ναι, ναί. Για νάρθης ἀμπονόρ-ἀμπονόρα και να μου θυμίσης ἐκείνη την ἱστορία με τὴ Διαμαντίνα σου, με κόλασες πάλι, κακοχρονάχης ἐσὺ και δαύτη. Έγὼ καλά καθόμουνα στο μετζάο μου και διάβαζα για τὰ φιώρα του Θεοῦ. Ποιὸς διάολος σ' ἔστειλε σένα, να με ξεσηκώσης;... Σκάβεις, ἔ; Μὴ σώσης! να μὴ ματασκάψης ποτέ σου!

Ο Τζώρτζης σήκωσε μιὰ στιγμή τὰ μάτια, σὰ νᾶθελε να ιδῆ ἂν ἦταν ἄνθρωπος αὐτὸς που του μιλοῦσε ἔτσι. Μα δὲν ἔδγαλε πάλι μιλιὰ και ξανάσκυψε.

Με τὸ ἴδιο κέφι, με τὸν ἴδιο σαρκαστικὸ κυνισμό, ὁ Αφέντης ξακολούθησε:

— Άς εἶναι ὅμως, γλυτώνεις ἀπὸ ἕναν κόπο. Τώρα δὲν εἶν' ἀνάγκη να πᾶς να μου τη φέσης τὸ μεσημέρι. Τὴ θυμήθηκα καλά. Τὰ θυμήθηκα ὅλα. Ναι, ναί, ἐδῶ και τέσσερα χρόνια, ἔτσι ὅπως τὰ εἶδες και με τούτη. Ὅχι ὅμως ἐδῶ στο κιάσκι μέσα, στην κάμερα τῆς Βαρβάρας. Έ, εἶσαι κᾶν εὐχαριστημένος;

— Πολύ!... μουρμούρισε σκάβοντας ο Τζώρτζης.

— Να κρατήσης λοιπόν την γυναικούλα σου, να σου ζήση και ναν την χαιρέσει. Να περνᾶς με δαύτη την καλή σου νύχτα και την κακή σου μέρα, που λέει ο λόγος. Εἶδες πὼς ἄτιμη δὲν εἶναι, καθὼς στοχάστηκες, παρὰ και διπλὰ τιμημένη, ἀφοῦ την πρωτοτίμησε ὁ Αφέντης σας. Αὐτὸ μου τὸ χρωστᾶς, κακόμοιρε. Σκάβε λοιπόν, σκάβε καλά, γιαά σου.

Εἶπε και γύρισε στην τριανταφυλλιά του, ἦσυχος σὺν να μὴν εἶχε κάνει τίποτα, σὰ να εἶχε πιῆ ἄπλως ἕνα ποτήρι νερό. Σὲ λίγο ο Τζώρτζης τὸν άκουγε να σιγοτραγουδάη μιὰν ἄρια ἀπὸ τὸν «Δὸν Ζουάν». Κι' ὕστερ' ἀπὸ καμμιάν ὥρα, τὸν εἶδε να ξαναπερνᾶ μακρύτερα και να τραβᾶ κατὰ τὸ σπίτι.

«Ο ἀντίχριστος! συλλογίστηκε. Πάει να την ξανάβρη...»

Τὰ μαῦρα κουτρούλια εἶχαν πολυτέψει. Τὸ μιὰ σκεδὸν τετράγωνο με τις λεμονιές και τις νερατζιές ἦταν σκαμμένο. Κι' ο Τζώρτζης ξακολουθοῦσε να κατεβάξη την ἄξινα του με θυμό, με λύσσα.

Τώρα ἔβλεπε με τὴ φαντασία τί γινόταν ὀλοένα μέσα στο παλάτι, στην κάμερα ἴσως τῆς Βαρβάρας ἢ στο μετζάο. Σίγουρα ὁ «ἀντίχριστος» θά την ξανάρπαξε. Και στιγμὲς του φαινόταν σὰ νᾶκουγε πάλι ἀπὸ κει-πέρα τὰ νευρικά, τὰ τρανταχτά, τὰ σπαρταριστὰ και τὰ λιγοθυμισμένα γέλια τῆς μικρῆς που τᾶθελε.

«— Τὸ μάγαρο ! Εὐλο πού τῆς χροιαζόταν !... Ὁ βέβαια πού ἡ Διαμαντίνα δὲν θάκαν' ἔτσι ! Ἐκεῖν' ἢ κακομοῖρα θάκλαιγε.»

Τώρα λοιπὸν ἔπρεπε νὰ τὴν κρατήσῃ. Ναί, θὰ τὴν κρατοῦσε... Τὴν ἀγάπαγε κιόλα, τὴν ἠθελε... Μὰ δὲν μποροῦσε νὰ ξεχάσῃ τὰ λόγια πού τοῦ εἶπε πρωτύτερα ὁ Κούρπας. Καὶ μιὰ στιγμή συλλογίστηκε :

Γιατί τάχα ἡ γυναίκα του θάταν ἀτιμασμένη ἂν τὴν εἶχε λάβει πρῶτα ἕνας ἄλλος, καὶ δὲν ἦταν τώρα, πού τὴν εἶχε πρωτοχαρῆ ἀστεφάνωτη ἢ Ἀφεντιά του ;...

Μικρὴ, ἀνήξερη, ἀνίδειη, τὴν ἀρπαξε μὲ τὴν βία ὅπως τώρα τὴ Βασιλική. «Διπλὰ τεμιμένη», κολοκύθια ! Τῆς εἶχε κάνει ἕνα κακό, κ' ἄς ἔλεγε ἡ Ἀφεντιά του. Ἔ, γιὰ τὸ κακό αὐτὸ δὲν τῆς χρώσταγε τίποτα ; Μιὰ ὁμολογία μόνο, μιὰ ἐπικύρωση, ἕνα «ναί, ἐγὼ ἤμουν» κ' ἔξοφλοῦσε, τελείωνε ;... Ὁχι, δὲν μποροῦσε νάταν ἔτσι ! Τὸ σωστό, τὸ δίκιο, θάταν ἄλλο. Κάτι λάθος θάκανε κ' ὁ Ἀφέντης κ' ὁ κόσμος...

Μὰ ἡ σκέψη αὐτὴ ἦταν τόσον ἀμυδρὴ, τόσο ἀκαθόριστη ἀκόμα στὸ μυαλό του, πού ὁ Τζώρτζης συλλογίστηκε πὼς ἠθελε κόπο νὰ ξεδιαλυθῇ. Καὶ τὴν ἄφησε στὴ μπάντα, γιατί ἀπὸ χθὲς τὸ μυαλό του τὸ αἰσθανόταν κουρασμένο, σκοτισμένο.

Ἐσκαψε ὡς τὸ μὲ μεσημέρι, ἔπειτα φώναξε τὸν Ἀλιβίζο καὶ τοῦ εἶπε πὼς θὰ φύγῃ.

— Ὅσπε ! τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ γέρος. Δὲν ἔχεις νὰ πᾶς πουθενά.

— Μία στιγμούλα, καϊμένε, νὰ φάω ψωμί μὲ τὴ γυναίκα μου, καὶ γυρίζω.

— Θὰ σοῦ δώσῃ νὰ φᾶς ἡ Βαρβάρα. Δὲ βγαίνεις ἀπὸ δῶ-μέσα ἂν δὲ φινίρῃς.

— Μὰ τί ; Ὁ Ἀφέντης φοβᾶται μὴ τὸν γελᾶσω ;

— Δὲν ξέρω. Ἐτσι πρόσταξε. Ἄμε τώρα στὸ μαγερεῖο.

— Καλά, ἀφοῦ εἶναι προσταγὴ τοῦ Ἀφεντιόζ... Νὰ μποροῦσα μόνο νὰ στείλω ἕνα μήνυμα στὸ σπίτι, νὰ μὴ μὲ περιμένουνε.

— Γί' αὐτὸ ἔγνοια σου, μηνίω ἐγώ.

Γιὰ νὰ πάῃ στὴν κουζίνα, ὁ Τζώρτζης πέρασε ἀπ' τὸ κιόσκι. Μπήκε μιὰ στιγμή μέσα, σὰ νὰ τὸν ἐσπρωχνε κατὰ πῶς δυνατὸ ἀπὸ τὴν περιέργεια, καὶ κοίταξε ἀπὸ κοντὰ τὸν παλιοκαναπέ του. Ἐκεῖ, σ' ἕνα μέρος κοντὰ στὴ μέση, ἢ παλιὰ ξέδωρη ψάθια εἶχε φονερά κάποια ἔλξη, πού τὸν Τζώρτζη τὸν ἀναστατάωσαν.

«— Ὅριστε ! συλλογίστηκε ξαναγυρίζοντας στὴ σκέψη του ἐκεῖνη. Αὐτὸ δὲν εἶναι αἷμα, αἷμα πού πρέπει νὰ πληρωθῇ ;... Γιατί ἐμεῖς τὸ χρωστᾶμε ; Ποῦ εἶναι γραμμένο τέτοιο χρέος ;...»

Θυμήθηκε τότε πὼς τὸ ἴδιο κακό εἶχε κάνει κ' αὐτός. Κι' ὄχι μιὰ φορὰ, παρὰ τρεῖς. Ναί, τρεῖς κορασιδες εἶχε χαρῆ στὴ ζωὴ του «χωρὶς ἄδεια καὶ χωρὶς εὐλογία»... Ἡ θύμηση αὐτὴ τὸν ἐμοῦδίασε, τὸν ἐμαλλάκωσε μιὰ στιγμή. Αὐτός, ἕνας τιποτένιος, ἕνας γυρολόγος, ἕνας σκαφτιάς, μποροῦσε νάχη τέτοιο προνόμιο. Καὶ νὰ μὴν τῷχη δέκα φορές, ἕκατὸ φορές παραπάνω ὁ Κούρπας, κοτζάμ-Ἀφέντης ;

Ἔ, ἄς μὴν τᾶθελε κ' ὅλα δικά του...

Μὰ ὄχι ! Δὲν ἦταν ἔτσι ! Δὲν ἦταν τὸ ἴδιο ! Οἱ κοπέλλες ἐκεῖνες πού χάρισε αὐτός, ἦταν μεγάλες, γινωμένες, στὴν ὥρα τους, στὴ βράση τους, στὴν τρέλα τους. Τὸν ἠθέλαν, τὸν ἀγαποῦσαν, — ἀγαπησιάρης, βλέπεις ἀπὸ φυσικό του, — τὸν παρακαλοῦσαν. Δὲν ἔπιασε καμμιά μὲ τὸ στανιὸ ἢ μὲ τὸ δόλο. Ὁ, ἐκεῖνες ἦταν ἄλλο !...

Ἐτσι συλλογίζοταν ὁ Τζώρτζης καθὼς πήγαινε σιγὰ πρὸς τὸ παλάτι. Θυμόταν τίς κοπέλλες του τίς κρυφές, θυμόταν καὶ τὴ γυναίκα του. Κι' ἡ Διαμαντίνα τοῦ φαινόταν πῶς ὁμορφη ἀπ' ὅλες, ἀπ' ὅλες...

Νὰ χαθῇ κ' αὐτός ὁ Ἀλιβίζος, πού δὲν τὸν ἄφινε νὰ πεταχθῇ μιὰ στιγμή στὸ σπίτι !... Θὰ τῆς ἔλεγε : «Μίλησα

μέ τον Ἀφέντη καί σέ κρατῶ !» Καί θά τήν ἔσφιγγε στήν ἀγκαλιά του, δική του γιά πάντα...

Ε΄.

Μπήκε στήν κουζίνα.

— Καλή ὄρεξη !...

— Κόπιασε !

Ἡ Βαρβάρα κι' ὁ Ἀλιβίζος εἶχαν ἀποφάσει. Σέ μιάν ἄκρη τοῦ ξύλινου, ἄβαφου κι' ἀσκεπαστου τραπεζιοῦ, καθόταν ἡ Βασιλική κι' ἀποτελείωνε σκυφτή τὸ φαί της. Ἡ Βαρβάρα κένωσε κι' ἓνα πιάτο ξυγκοφάσουλα γιά τὸν Τζώρτζη καί σηκώθηκε, σταυροκοπούμενη, νάνεβῆ ἀπάνω πού τῆς κουδούνισε ὁ Ἀφέντης. Σέ λίγο βγήκε κι' ὁ Ἀλιβίζος γιά νά πάη κάπου ἓνα γράμμα καί νά περάσῃ κι' ἀπὸ τῆς Δήμαινας, καθῶς τουλάχιστον ὑποσχόταν. (Μὰ δὲ βαριέσαι !) Στὴν κουζίνα ἔμειναν μόνοι ὁ Τζώρτζης κι' ἡ Βασιλική.

Τότε στάθηκε κάτι παράξενο, κάτι πού ποτὲ ὁ Τζώρτζης δὲ φανταζόταν πῶς μπορούσε νά γίνῃ.

Τρώγοντας, λοξοκοίταζε τὴ μικρὴ, θυμόταν τίς κρυφές του κοπέλλες, θυμόταν τὴ Διαμαντίνα πού τόσο τὴν εἶχε ποθήσει πρὸ μιᾶς στιγμῆς, καί συλλογιζόταν : «Στὴν ἀναβροχιά καλὸ καί τὸ χαλάει...» Ὡ, μὰ καθόλου ἄσημη δὲν ἦταν κι' ἡ Βασιλικούλα ! Οὔτε πολὺ μικρὴ. Ὅσο τὴν ἔβλεπε, τόσο μεγαλύτερη τοῦ φαινόταν καί τόσο περισσότερο τὸν ἔκαντάλιζε...

Ἄξαφνα τῆς κάνει :

— Πόσω χρονῶ εἶσαι, μαρὴ Βασιλική ;

— Τώρα περπατῶ στὰ δεκάξη, τοῦ ἀποκριθῆκε.

— Μπᾶ ; καί δὲ σοῦ φαίνεται στὸ πρόσωπο... καθόλου !

Ὅριστε ! Δεκαπέντε χρονῶ κλεισμένη. Μὰ παντρευόνταν ἄλλες σ' αὐτὴ τὴν ἡλικία κι' ἔκαναν καί παιδιὰ.

— Λοιπόν ; τὴν ξαναρώτησε σὲ λίγο φαιδρότερα, ποινηρά. Εἶδες τὸ Μῶρο ;

Ἡ μικρὴ κοκκίνισε γιὰτὶ κατάλαβε τί ἤθελε νά τῆς πῆ... Ἐννοοῦσε ὅμως νά κρατήσῃ ἀκόμα τὴ θέση της.

Τὸ κάτω-κάτω ὁ Τζώρτζης μπορεί καί νά μὴν εἶδε τίποτα, βυθισμένος ἐκεῖ στὴ δουλειά του. Κι' ἀποκριθῆκε σὰ νά τῆς ἔλεγε γιά τὸν ψεύτικο Ἀράπη :

— Πῶς ; Οὔλη τὴν ὥρα ἔδεκεῖ στὸ ἰντρώϊτο σφουγγαρίζα...

— Καί δὲν τὸν φοβήθηκες ;

— Μὰ τὸν εἶχα ματαῖδῃ... Ὑστερα θά σφουγγαρίσω κι' ἀπάνου. Ἐσὺ τελείωσες τὸ σκάψιμο ;

Τὸν ρωτοῦσε γιά νά φύγουν ἀπὸ τὸν Ἀράπη. Μὰ ὁ Τζώρτζης δὲν ἔφρευε :

— Ἀμὴ ὁ ζωντανός, τὴ ρώτησε καί πάλι κλείνοντας τὸνα μάτι, ὁ ἄσπρος Μῶρος... πῶς σοῦ φάνηκε ;... Ἡ δὲν τὸν φοβήθηκες οὔτ' αὐτόν ;... Γιατί δὲν πιστεύω νά τὸν εἶχες ματαῖδῃ ; οὔτε κανέναν ἄλλον, ἔ ;

— Ποιόν, καλέ ; ἀπόρησε τάχα ἡ Βασιλική.

— Ἐλα τώρα, μὴ μοῦ κάνῃς τὴν κουτὴ... Σοῦ φαίνεται πῶς δὲν εἶδα πού σάρπαξε καί σ' ἔμπασε στὸ κιόσκι ;...

— Εἶδες ;... ψιθύρισε ἡ μικρὴ, σκύβοντας στὸ πιάτο της. Εἶδες σφοδρά ;...

— Ἀμ' τί, γιά στραβὸ μέ πῆρες ἢ γιά κουφό ; Ἐδεκεῖ δὲν ἤμουνα ; Καί εἶδα καί ἀκουσα... Ἐ, δὲν εἶχε ἄδικο κι' ὁ Ἀφέντας... Ἐτσι ὁμορφὴ κοπελλούλα πού τοῦτυχε σήμερα...

Ἡ Βασιλικὴ σήκωσε τὰ μάτια της γουρλωμένα.

— Τόσο τὸ καλύτερο πού εἶδες ! τοῦ εἶπε. Ἐχω κι' ἓνα μάρτυρα πῶς δὲ φταίω ἐγώ. Ἀλήθεια ; Μὲ τὸ στατιὸ δὲ μ' ἔπιασε ; Κι' ἂν δὲν πιστέψῃ ἡ μάνα μου, δὲ θά τῆς τὸ πῆς ;

Ὁ Τζώρτζης δὲν συλλογιζόταν τώρα ἄλλο, παρὰ πῶς θά τὴν ἄρπαξε κι' αὐτός.

Περίεργο νὰ τὸν τρελάνη ἔτσι ἡ κόρη τοῦ Σβίγα, πού ὤ; γιὰς δὲν τὴν ἔβλεπε παρὰ σὰν ἓνα παιδί !...

— Ναί, μὰ γέλαγες κι' ἐσύ, τῆς εἶπε, κακάνιζες... σοῦ ἄρρεσε...

Ἡ μικρὴ ἐγλώμασε.

— Δὲν τὸ θέλα, ψιθύρισε. Τί νάκανα; Κρατιοῦνται τὰ γέλια; Ἄμα σὲ γαργαλεύουνε καὶ ἀένα, δὲ γελᾷς;

— Ἄς τα, ψεύτρα! Δὲ λὲς πὼς τῶδελες καὶ σύ;... Μὰ ἔγνοια σου! Ἄς μὲ ρωτήσῃ ἡ μάνα σου, καὶ νὰ ἰδῆς τί θὰ τῆς πῶ !...

— Καίμινε Τζώρτζη !;...

— Ἐκεῖνο πού σοῦ λέω! Καὶ τοῦ πατέρα σου θὰ τὰ μαρτυρήσω οὔλα!

— Τζώρτζη !...

— Καὶ τῆς μάννας σου καὶ τοῦ πατέρα σου! Νὰ σοῦ δώσουν ἓνα γερό στυλιάρη, νὰ μάθῃς ἄλλη φορὰ... νὰ γαργαλεύσαι !...

— Θὰ μοῦ κάμῃς τέτοιο κακό, Τζώρτζη;

— Ναί, ναί!... Καὶ τοῦ γαμπροῦ, μεθαῦριο, θὰν τοῦ τὰ πῶ! Ψεύτρα! Κακὴ!... Κατηγοῦρα!...

Καὶ ψευτοβρίζοντας ἔτσι, ὁ Τζώρτζης ἄπλωσε τὸ χέρι του κάτω ἀπ' τὸ τραπέζι καὶ τὴ τοίμπησε.

Τότε μόνο ἡ Βασιλικὴ κατάλαβε.

Τί κουτὴ νὰ μὴν καταλάβῃ ἀμέσως πὼς γύρευε καὶ τοῦ λόγου του μερτικό !...

Τοῦ χαμογέλασε πονηρὰ καὶ τοῦ εἶπε:

— Καλὰ ντέ, πές το !... Ἄ σοῦ βασιτάη ἡ καρδιά... νὰ φάω ξύλο... πές τα!

Ὁ Τζώρτζης ἀναψὲ πού δὲ βασιτόταν. Ἄφησε τὸ κουτάλι του, ἀκροάστηκε μιὰ στιγμὴ, βεβαιώθηκε πὼς δὲν κατέβαινε ἡ Βαρβάρη κι' ἔκαμε νὰ σηκωθῇ...

Μ' ἄξαφνα, σὰν ἀστραπή, τὸν ἔκοψε μιὰ σκέψη:

« Ἄν κάνω τέτοιο πράμμα κι' ἐγώ, θάχω τὸ δικαίωμα νὰ ἐκδικηθῶ τὸν Κούρπα; Δὲ θὰ γίνουμε ἴσια κι' ὅμοια;

Γιατί κι' ἐγὼ μὲ τὴ βία θάπιανα τώρα τούτη τὴ μικρὴ, μὲ τὸ φόβο μὴν τὴν μαρτυρήσω τώρα, καὶ φάῃ ξύλο, ἢ μεθαῦριο καὶ τὴ διώξῃ ὁ γαμπρός... Κακὸ πράμμα! Ὅχι !»

Εἶχε λοιπὸν στὸ νοῦ του νὰ ἐκδικηθῇ ὁ Τζώρτζης;

Ἀπὸ τὴ σκέψη αὐτῆ, πού τοῦ ἤρθε ἔτσι ξαφνικά, μονάχη της, τὸ κατάλαβε κι' αὐτός. Καὶ τοῦ ἄρρεσε, τὸν εὐχαρίστησε. Τὸ βροῖκε σωστὸ καὶ δίκιο καὶ γλυκό. Ἀπόρησε μάλιστα πὼς δὲν τόχε σκεφτῆ πρωτότερα...

Κι' ἡσύχασε. Καὶ ξανάπιασε τὸ κουτάλι του νὰ τελειώσῃ τὸ φαί του.

Ναί, μὰ τώρα πὰ δὲν ἡσύχαζε ἡ Βασιλικὴ.

Πρῶτο βέβαια γιὰτ' ἤθελε νὰ τὸν κάμῃ τοῦ χειριοῦ της, νὰ τὸν δέσῃ πού νὰ μὴ μπορῇ νὰ πῆ τῆς μάννας της παρὰ ὅ,τι τὴν ἐσύμφερε. Καὶ δεύτερο γιὰτὶ τῆς ἄρρεσε ὁ νέος αὐτός ὁ ἀγαπησιάρης. Τί, μόνο μὲ τὸν Ἀφέντη, τὸ γέρο, τὸ σιχαμένο, θὰ παιγνίδιζε;

Κι' ἄρχισε νὰ βάζῃ ἕς ἐνέργεια ὅλη τὴν πονηρία τῆς ἡλικίας της, νὰ τὸν προκαλῇ καὶ νὰ τὸν σκανδαλίξῃ μὲ χίλιους τρόπους... χωρὶς νὰ φαίνεται.

Ἔφτασε νὰνοίγῃ τὰ ρούχα της, γιὰ νὰ τοῦ δείχνῃ τάχα τὰ σημάδια πού τῆς εἶχε κάνει ὁ κακόγερος· ἀλλὰ πραγματικῶς γιὰ νὰ βλέπῃ κεῖνος τίς γύμνιες της καὶ νὰ τοῦ γεννιέται ὁ πόθος. Κι' ὅλο τὸν ρωτοῦσε παραπονηρικά μὰ καὶ προκλητικά:

— Θὰν τὸ πῆς πὼς γέλαγα;... ἔ, θὰν τὸ πῆς;... Καὶ τοῦ γαμπροῦ ἀκόμα;...

Ὁ Τζώρτζης ἔεχασε πάλι καὶ τὴν ἐκδίκησίν του κι' ὅλα.

— Ὅχι, ψυχὴ μου, τῆς εἶπε μιὰ στιγμὴ, μὴ φοβᾶσαι !... μόνο ἔλα-δῶ... ἔλα νὰ σοῦ πῶ κάτι κρυφό...

Καὶ τὴν ἔπιασε, καὶ τὴν ἐκάθισε στὰ γόνατά του.

— Τί θὰ μοῦ πῆς; τὸν ρώτησε κείνη χωρὶς καμμιά ἀντίσταση.

— Νά, σ' ἀγαπάω, τῆς ψιθύρισε φιλῶντας τη. Μὰ

ἔχε τὸ νοῦ σου... κ' ἄμ' ἀκούσης τὴ Βαρβάρᾳ, πετάξου ἀπὸ πάνου μου εὐτύς... Δὲ θέλω νὰ μᾶς ἰδῆ...

— Καλά, τοῦ ἀποκρίθηκε εὐχαριστημένη. Προσέχω...

Ὡστόσο ἡ Βαρβάρᾳ δὲν κατέβαινε. Κι' ὁ Τζώρτζης ἄρχισε νὰ συλλογιέται πὼς ἡ κάμαρά της μὲ τὸ κρεβάτι ἦταν ἐκεῖ-δίπλα, δυὸ βήματα... Ἄξαφνα ὅμως τοῦ ἦρθε στὸ νοῦ πὼς στὸ ἴδιο ἐκεῖνο κρεβάτι εἶχε χαρῆ κι' ὁ Κούρπας τὴ Διαμαντῖνα. Καὶ ξαναθυμήθηκε τὴν ἐκδίκησίν του.

•Νά ! εἶπε τότε μέσα του μὲ τὴ Βασιλικὴ πάντα στὰ γόνατά του. Ἄν βαστάξω τώρα καὶ δὲν τὴν πειράξω τούτη-δῶ, θὰ τὸν ἐκδικηθῶ. Μ' ἂν δὲν βαστάξω, χάνω τὴν ἐκδίκησή μου. Ἐδῶ εἶναι ! Ἐδῶ θὰ σὲ ἰδῶ, Τζώρτζη !»

Μὰ φοβόταν πολὺ... Τὸ θερμό, τὸ πονηρὸ σωματάκι ποὺ κρατοῦσε, δὲν τοῦκανε καρδιά νὰ τᾶφήση. Οὔτε κεῖνο πεταγόταν ἀπὸ πάνω του. Κι' οὔτε ἡ Βαρβάρᾳ κατέβαινε...

Ἄσχημα τὴν εἶχε ὁ Τζώρτζης,—τὸ φοβόταν πολὺ !...

Μὰ ὄχι ! Ἡ ἴδια ἡ τρέλα, ἡ πονηριά κι' ἡ ἀνυπομονησία τῆς μικρούλας τὸν γλύτωσε.

Μιά στιγμή, ἐκεῖ ποὺ μιλοῦσαν καὶ φιλιόνταν, ἡ Βασιλικὴ σήκωσε ἓνα ροῦχο καὶ ξεσκέπασ' ἓνα ἄλλο, γιὰ νὰ τοῦ δείξῃ πάλι — τάχα, κάποιο σημάδι. Ἔτσι ὁ Τζώρτζης, ξαφνικά, μπόρεσε νὰ ἰδῆ κάτι ξεχασμένο : ἓνα κόκκινο ἴχνος, ὅμοιο μ' ἐκεῖνο ποὺ τὸν εἶχε ἀναστατώσει πρωτύτερα στὸ κίόσκι.

Καὶ τὰ ξαναθυμήθηκε ὅλα, καὶ ξύπνησε καὶ συνῆλθε.

«Ὅχι ! εἶπε μέσα του μὲ δύναμη, μὲ θέληση. Αὐτὸ δὲ θὰ γίνῃ ! Θὰ ἐκδικηθῶ !»

Κι' ἐνῶ ἡ μικρὴ κάθε ἄλλο περίμενε τώρα, ὁ Τζώρτζης τὴν πέταξε ἀπὸ πάνω του καὶ σηκώθηκε τάχα μὲ τρόμο :

— Ἡ Βαρβάρᾳ ! τῆς εἶπε. Φεύγα !... Φεύγα !..

Καὶ τρέχοντας, ἔφυγε αὐτὸς ἀπὸ τὴν κουζίνα καὶ σὲ

μιά στιγμή βρέθηκε' ἔξω στὸ περβόλι.

Ἡ Βασιλικὴ ποὺ τὸ πίστεψε, σιαζόταν βιαστικὰ καὶ περίμενε νὰ ἰδῆ μπροστά της τὴ Βαρβάρᾳ.

Μὰ, περιεργὸ πρᾶγμα ! Ἡ γριά οὔτε φαινόταν οὔτε ἀκουγόταν.

«Μπᾶ, ὁ κουτὸς, γελάστηκε ! εἶπε μέσα της ἡ μικρὴ. Ποιὸς ξέρει τί κρότο ἀκουσε καὶ τοῦ φάνηκε... Κρίμας ! Ἐγὼ τὸν ἤθελα...»

Ἄλλὰ παρηγορήθηκε μὲ τὴ σκέψη πὼς ὡς τὸ βράδυ ποὺ θάμεναν στὸ Παλάτι, ἐκεῖνος σκάβοντας, αὐτὴ σφουγγαρίζοντας μποροῦσε νὰ ξαναβροῦν εὐκαρία. Εἶδεμῆ, θὰ τὸν φώναζε στὸ σπίτι της καμμιάν ἀγγὴ ποὺ θὰ περνοῦσε μὲ τὰ λευόνια του. Κι' ἂν ἔλειπε ἡ μάνα της,—ὁ πατέρας της δὲν ἔπερεν εἶδηση σὴν παράγκα του,— θὰ τοῦδειχνε πάλι τὰ σημάδια στὸ κορμί της... Ὅχι πιά γιατί τὸν φοβόταν,—δὲ βαριέσαι ποὺ θάλεγε τίποτα ! καλέ, αὐτὸς τὴ φοβέρισε γιὰ τὸ σκοπὸ του,—παρὰ μόνον γιατί τῆς ἄρεσε. Κι' ἀφοῦ ἔκανε τόσα γέλια μὲ τὸ γέρο, εἶχε τὴν περιέργεια νὰ ἰδῆ πόσα θάκανε καὶ μὲ τὸ νέο.

Ἔτσι γλυκοσυλλογιζόταν ἡ Βασιλικὴ, ἡσυχασμένη πὼς δὲν ἔφταιξε καθόλου καὶ δὲ θὰ τὴν ἔδερνε κανεὶς, ὡς ποὺ κατέβηκε ἡ Βαρβάρᾳ καὶ τὴν ἔστρωσε πάλι στὴ δουλειά.

Ὁ Τζώρτζης στὸ δεινρόκηπο ἔσκαβε. Καὶ σὲ κάθε ἀξινιά ποὺ ἔσχιζε τὴ γῆ μὲ θυμὸ, μὲ λύσσα, σὰ νὰ χτυποῦσ' ἓναν ἐχθρὸ, ὁ σκαφτιάς μουρμούριζε ἀγγομαχώντας :

«Θὰ ἐκδικηθῶ !»

Ἦταν στιγμὲς ποὺ τοῦ φαινόταν πὼς τᾶλεγε ὁ ἴδιος ὁ κρότος τῆς ἀξίνας του καὶ πὼς ἐκεῖνος τὸ ξανάλεγε σὺν ἀντίπαλος :

— «Θὰ ἐκδικηθῶ !»

Πρὶν βραδυάση, ὅλο ἐκεῖνο τὸ μαῦρο χῶμα ἦταν ξεσηκωμένο, καθαρισμένο ἀπὸ τὰ χόρτα, κανωμένο κουτρούλια μεγάλα καὶ κανονικά. Ὁ Ἀφέντης τὰ εἶδε κι' εὐχαριστήθηκε. Κι' ὁ Τζώρτζης σχόλασε μὲ τὴν ὑπόσχεση νὰ

Ξαναπάη την Τετράδη για να σκαλίση.

Γύρισε στο σπίτι του και βρήκε τις δυο γυναίκες να τον περιμένουν με αγωνία.

Τί έγινε; Ποῦ ήταν δημέρα;

— "Α, δὲν πέρασε ὁ Ἀλιβίζος νὰ σᾶς πῆ;...

— Κανένας!...

— Ναι. Ἄργησα γιατί μάγγαρεψε ὁ Ἀντίχοιστος νὰ τοῦ σκάψω τις λεμονιές. Μὰ χαλάλι του!

— Σοῦ εἶπε λοιπόν, σοῦ εἶπε;... ρώτησε ἡ Διαμαντίνα.

— Μοῦ εἶπε λέει; Καὶ μοῦ ἔδειξε μάλιστα!

— Τί σοῦ ἔδειξε;

— Θὰ σὰ πῶ ὕστερα... Ἄς τα τώρα μὴ μοῦ τὰ θυμᾶς!

— Τέλος πύτων, βεβαιώθηκες πὸς δὲ σοῦπα κανένα ψέμμα;...

— Ναι, ναι, μούπες τὴν ἀλήθεια. Καὶ σὲ κρατῶ. Ὁ πατέρας σου δὲ θὰ μάθῃ τίποτα. Ἄς τονε τὸ γέρο σακάτη. Τὸν λυπᾶμαι. Ἄν καί, νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀμαρτία μου, τούτη τὴ στιγμή δὲν ξέρω, ποῖον πρέπει νὰ λυπᾶμαι περισσότερο: Ἐσένα, ἐμένα, τις μαννάδες μας, ἢ ἐκεῖνο τᾶλλο τὸ κακόμοιρο, τῆς κακῆς ὥρας τὸ γέννημα, τὴ Βασιλικούλα τῆς Σβίγαινας;... Ἄς τα σοῦ λέω! σῶπα, μὴν τρελαθῶ!...

ΣΤ'.

Οὔτε τὴν ἄλλη μέρα ὁ Τζώριτζης δὲ θᾶβγαινε μὲ τὰ λεμόνια του καὶ μὲ ταυγά του. Σὰ γαμπρός, θὰ κρατοῦσε τὸ παιροπαράδοτο τρίμερο, ὅσο τουλάχιστο δὲν τὸν ἀγγάρευε ὁ Ἀφέντης. "Ε, μὰ εἶχε καὶ κάτι ἄλλες δουλειές νὰ φροντίσῃ... Μπορεῖ νὰ μὴν πουλοῦσε λεμόνια, μὰ δὲ θὰ καθόταν μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα. Καὶ τὴν αὐγὴ, ἀφοῦ

ἦπτε πάλι τὸ γάλα μὲ ταυγὸ ποῦ τοῦ χτύπησε ἡ μάννα του,—κι' αὐτὸ γαμπριάτικο,—βγήκε καὶ πήγε ἴσια στοῦ Σβίγα.

Στὴν αὐλὴ τοῦ χαμόσπιτου, γεμάτη πέτρες, κοπριές, βρομόνερα καὶ σκουπίδια, εἶδε τὴν κυρ' Ἀντώναινα μὲ τὸ μαντυλιόνη της στὸ κεφάλι, ἔτοιμη νὰ φύγῃ, καὶ τὴ Βασιλικὴ ποῦ ἔρογγε πίττουρα σὲς κόττες. Ἡ μυρὴ φοβήθηκε καὶ χάρηκε μαζί ποῦ τὸν εἶδε. Μὰ κείνος, πλησιάζοντας, τῆς ἔγνεψε καθησυχαστικὰ κι' ἔτσι τῆς ἔμεινε ἡ χαρὰ μονίχη: Γι' αὐτὴν πῆγαινε, ξαπόστα!...

Τοῦ ἀποκριθῆκε στὸ γνέψιμό του ἀπὸ μακριὰ μὲ ἄλλα δυὸ ἄδοξα: Τῶνα σὴν νὰ τοῦ θυμίξῃ νὰ μὴν πῆ τίποτα ἄλλο σὲ νὰ τοῦ ἔδειχε τὴ μάννα ποῦ θᾶφευγε...

— Καλημεροῦδια! εἶπε μπαίνοντας στὴν αὐλὴ ὁ Τζώριτζης. Γιὰ ποῦ, κυρ' Ἀντώναινα;

— Καλὸ στὸ Τζώριτζη... Θὰ πᾶω, γιέ μου, στῆς Γράσιναις ποῦ μοῦ μήνισαν γιὰ νὰν τῆς ζυμώσω...

— Νὰ πᾶς, κυρ' Ἀντώναινα, ὦρα καλὴ καὶ γιὰ στὰ χέρια σου. Καλὸ καὶ τίμιο ἀρχοντικὸ τοῦ σὸρ-Γράσου. Μακάρι νάτανε καὶ τὸ δικό μας...

Γιὰ τὸ Παλάτι ἔλεγε βέβαια. Καὶ γιὰ νὰ τοῦ ἀποκριθῆ, ἡ Σβίγαινα χαμήλωσε τὴ φωνή:

— "Ε, παιδί μου, ὅπου γυναίκα, ὅπου στεφάνι, κι' εὐλογία Θεοῦ. Ὁ σὸρ-Γράσος, βλέπεις, εἶναι παντρεμένος, ὁ Ἀφέντης μας ἔτυχε νὰ μὴν εἶναι... Καλὰ ἔκομες καὶ σὺ ποῦ στεφανώθηκες ἀπὸ μικρός. Τί κάνει ἡ νύφη;

— Καλὰ καὶ σὲ χαιρετάει. Μὰ γιὰ μικρὸ μ' ἔχεις, κυρ' Ἀντώναινα;

— "Ε, ὅπως νὰ πῆς... εἰκοσιπέντε χρονῶν ὁ ἄντρας παιδί λογέται... Ἄλλο εἶναι ἡ γυναίκα, ποῦ ἀπὸ τὰ δώδεκα μεγαλώνει κι' ἀπὸ τὰ τριάντα ἀρχινεῖ νὰ τσακίξῃ. Ἄς εἶναι, ἐγὼ πᾶω γιὰ εἶναι ἀργία. Μὴ θέλεις τίποτα, παιδί μου;

— Ὅσες, τὴν ἀγάπη σου μόνο... Ἐτσι στάθηκα,

μία στιγμή, να σᾶς καλημερήσω. Θὰ πάω καὶ στὸ μᾶστρ' Ἀντώνη, νὰ πάρω κείνα τὰ πασουμάκια, ἂν μοῦ τᾶφτει-
ασε... Ἀλήθεια, κυρ' Ἀντώναινα σου εἶπε ἡ Βασιλικούλα
πὼς περάσαμε ψὲς στὸ Παλάτι;

— Ὡραῖα λέει...

— Ἄ, πολὺ ὦραῖα, μὰ τὸ ναί! Τὸ γίωμα φάγομε
κάτι ξυγκοφάσουλα γιὰ βασιλιάδες!

— Ἔ, μὰ τί θέλατε; πιτσούνια νὰ σᾶς εἶχε; Νὰ λέτε
ναὶ σπολλάτη τῆς Βαρβάρας... Ἔλα, πάω γιατί' εἶναι ἀργά.
Γειά σου, Τζώρτζη μου. Τὴν καλημέρα στὴ Μαντίνα καὶ
στὴν κυρὰ-Δήμαινα.

Ἡ Σβίγαινα ἔσιαξε τὸ μαντυλόνη της καὶ ξεκίνησε.
Ὁ Τζώρτζης ἔκαμε πὼς πάει στὴν παράγκα.

Μ' ἀμέσως γύρισε στὴν αὐλή, ὅπου ἡ Βασιλικὴ τὸν
περίμενε μὲ καρδιοχτύπια.

— Ὡστε σὺ δὲν εἶπες τίποτα τῆς μάννας σου; τὴ
ρώτησε.

— Καὶ γιατί νὰν τῆς τῶλεγα; τοῦ ἀποκρίθηκε σηκώ-
νοντας τοὺς ὄμους. Γιὰ νάχουμε τοῦ κάκου ἱστορίες;...
Ἄμα ἔρθη ἡ ὦρα, τὸ μαθαίνει.

— Ναί, νὰ σὲ χαρῶ, ἄμα ἔρθη ἡ ὦρα νὰ παντρευτῆς...
Δὲ θέλησες νὰ τὴν πικράνης ἀπὸ τώρα ἄδικα... Καὶ δὲ λὲς
πὼς γλυκάθηκες ἐσύ, παλιοθήλυκο, καὶ φοβήθηκες μὴ δὲ
σὲ ἀφήσῃ νὰ ματαπᾶς στὸ Παλάτι; Μὰ ναί, περίμενε!...
Ὁ Μῶρος δὲ σοῦ ματακάνει τὴ χάρη!...

— Μπᾶ! σκοτίστηκα, βλέπεις! Καὶ τί χάρη ἦταν αὐτὴ
ποῦ μοῦκανε!... Ἐσὺ ὅμως... πὼς σοῦ φανίστηκε κείνη τὴ
στιγμὴ πὼς κατέβαινε ἡ Βαρβάρα; Ἐέρεις πόσο ἄργησε
ἀκόμα;

— Ἀλήθεια;... Κρῆμας!... Νὰν τῶξερα...

Ἡ Βασιλικὴ δὲν κατάλαβε τὴν εἰρωνεία. Καὶ χαμη-
λώνοντας ἀξαφνα τὴ φωνή, τοῦ σφύριξε:

— Τώρα ποῦ δὲ βλέπει κανένας, ἔμπι μέσα καὶ σὲ
λίγο ἔρχουμαι κ' ἐγώ...

Τὴν ἔκοψ' εὐθύς:

— Ἄ, μπᾶ, μπᾶ! Τώρα δὲν ἀδειάζω. Ἄλλη βολά.

Ἡ Βασιλικὴ ντροπιάστηκε. Πὼς τῆς φάνηκε λοιπὸν
πὼς εἶχε πάει ξαπόστια γι' αὐτήν, ἐνῶ ὁ ἀνθρωπος
δὲν ἔγινε παρὰ τὰ πασουμάκια του;

— Καλά, ὅπως δοῖς, τοῦ ἀποκρίθηκε μ' ὄση αξιο-
πρέπεια μποροῦσε. Ἐγὼ ἢ καὶ μὲν ἤθελα νὰ σ' εὐχαρι-
στήσω τώρα ποῦ λείπει ἡ μάννα μου. Μ' ἀφοῦ δὲν ἔχεις
τὴν εὐχαρίστηση...

Τὴν ἔκοψε πάλι, μὰ πολὺ σοβαρά:

— Ὁχι, Βασιλικούλα μου, δὲν ἔχω τὴν εὐχαρίστηση.
Καμία εὐχαρίστηση δὲν ἔχω τώρα πια ἐγώ! Μὴ μὲ
λογαριάζῃς οὔτε γιὰ νιό, οὔτε γι' ἀντρα, οὔτε γι' ἀνθρω-
πο, οὔτε γιὰ τίποτα! Κι' ἂν ἐγλυκάθηκες ψὲς μὲ τὸ Μῶρο,
κοίταξε νὰ βοῆς κανέναν ἄλλο. Γειά σου!

Κι' ἐγράβηξε πρὸς τὴν παράγκα.

Ἄφωνα καὶ θλιμμένη ἀπόμεινε ἡ Βασιλικὴ. Ἄπ' ὅλα
κείνα ποῦ τῆς εἶπε, καὶ γελαστός καὶ σοβαρός, ἕνα μόνο
κατάλαβε: Πὼς δὲν ἤθελε, δὲν τοῦ ἄρεσε. Χτὲς ὅμως πὼς
ἔκαν' ἔτσι;... Πὼς τὴν κρατοῦσε τόσην ὦρα στὰ γόνατά
του, καὶ τὴν ἀγκάλιαζε, καὶ τὴ φιλοῦσε;... Κι' ἂν δὲν τοῦ
φαινόταν πὼς κατέβαινε ἡ Βαρβάρα... Περίεργο, πολὺ
περίεργο!

Ἀλήθεια, δὲν τῆς ἔμενε τώρα, παρὰ νὰ βοῆ κανέναν
ἄλλον, ὅπως τῆς τῶπε κι' ὁ ἴδιος. Καὶ θυμήθηκε τὸ Μίμη,
τὸ γιὸ τοῦ καρρολόγου, τὸν κοκκινόμαλλη μὲ τις καφετιὲς
πιτσιλάδες στὸ κάτασπρο πρόσωπο, ποῦ ἀπὸ τὸσον καιρὸ
τὴν παρακαλοῦσε γιὰ ἕνα φιλί.

Μπᾶ, θὰ τοῦ τῶδινε! Τώρα πια τί εἶχε, τί θᾶχανε!.

* *
*

Ὁ Τζώρτζης ὥστόσο πήγε στὴν παραγκούλα. Ἦταν καμωμένη μισὴ μὲ παλιοσάνιδα, μισὴ μὲ πέτρες ἀπὸ χαλάσματα, ἐκεῖ στὴν ἄκρη τοῦ διπλανοῦ γκρεμισμένου χαμόσπιτου, τοῦ ἀκατοίκητου· καὶ δὲν εἶχε οὔτε πόρτα οὔτε παραθύρι· μόνο τρεῖς ἀνώμαλες πλευρὲς καὶ σκεπή. Ἐκεῖ μέσα εἶχε τὸ ἀργαστήρι τοῦ ὀ μπαλωματῆς.

— Γειά σου, μάστορ' Ἀντώνη!

— Καλή σου μέρα, Τζώρτζη. Τί κάνουν στὸ σπίτι;

— Στὸ σπίτι εἶναι καλά... ἐγὼ δὲν εἶμαι τόσο.

— Τί ἔχεις;... Μὴ σὲ χάλασε, γιέ μου, ἢ τάβλα τοῦ γάμου; ἢ, πῆς καλύτερα, τὸ κρεββάτι; Ἄ, γονιόζε! θὰ παρὰφαγες!...

— Ἄς τὰ χάρωτα, μάστορ' Ἀντώνη καὶ δὲν ἔχω σήμερα καμμία ὄρεξη. Οὔτε νὰ δουλέψω δὲ μπορῶ... τὸ σνήθιο, βλέπεις...

— Ναι, γαμπρό μου, ναι...

— Ἐέρεις τ' ἤθελα μοναχά; Κρασιά καὶ παρῆα. Πάμε στὴν ταβέρνα; Κερνάω

— Μά, καϊμένε, ἀκόμα δὲν ξημέρωσε...

— Δὲν πειράζει... Ἔχω νὰ σοῦ κάμω καὶ μία κουβεντούλα.

— Μά, καϊμένε, νάρησω τώρα τὴ δουλειά; Ἐγὼ, βλέπεις, δὲν εἶμαι γαμπρός...

— Δὲ βαριέσαι! οἱ Τυφλοκαντινιῶτες περπατᾶνε καὶ ξιπόλυτοι.

— Ἄς εἶναι!

Εἶχ' ἕναν ἰδιαιτέρου τρόπου νὰ προσφέρῃ αὐτὸ τὸ «ἄς εἶναι» ὁ μάστορ' Ἀντώνης ὁ Σβίγας, κάθε φορὰ πού τοῦ ἐπρότειναν ἕνα κρασιά. Ὅ,τι ὥρα καὶ νᾶταν, τοῦ ἄρσε το ἀφιλότιμο καὶ ὁ Τζώρτζης εὔξερε καλά...

Πῆγαν στὴν ταβέρνα τοῦ Νικολοῦ, πού ἦταν ἐκεῖ στὸ πλάτωμα, ἀντικρὺ ἴσα-ἴσα στὴ μπούκα τοῦ Τυφλοκάντουνου, καὶ κάθησαν ἔς ἕνα κόκκινο τραπέζι στὸ βάθος. Ὁ Τζώρ-

τζης ἐπρόσταξε γιὰ κρασί βερντέα καὶ γιὰ μεζὲ μπινέτιες καὶ πρέντζα. Στὸ ἀναμεταξὺ ῥωτοῦσε τὸ σύντροφό του μὲ μιὰ παράξενη ἐπιμονή:

— Τί νέα;... Ἐέρεις τίποτα, μάστορ' Ἀντώνη;...

Ἄκουσε; τούτες τοῖς μέρες καμμία νοβιτά;... Πῆς μου, νὰ σὲ χαρῶ.

Ὁ Σβίγας ἐδίστασε... Ναι, κάτι εἶχε ἀκούσει... Μὰ κείνο τὸν καιρὸ, δὲν μιλοῦσαν τόσο ἐλεύθερα γιὰ τέτοιες δουλειές... Καὶ χαμήλωσε πολὺ τὴ φωνή, γιὰ νὰ δώσῃ στὸ Τζώρτζη τὴ ν ο β ι τ ἄ του.

— Ἄκου... Λένε πῶς ἐκεῖ-πέρα, στὴ Φραντζα, στὰ Παρίσια, οἱ ξιπόλυτοι σηκώσανε μεγάλο ρεμπελιό.

— Ἀλήθεια!... Τάκουσα κι' ἐγὼ, μά...

— Ναι, ναι, ἀλήθεια. Τόλεγε ψῆς κρυφὰ ὁ σὸρ-Γράσος, ὁ νοδάρος... Μὰ κοίταξε μὴ σοῦ φύγῃ λόγος καὶ βροῦμε κανένα μπειλά... Σηκωθήκανε τὸ λοιπὸ πού λές, τὰ κάμανε οὔλα γῆς Μαδιῆμ καὶ στὸ ὕστερο τσακώσανε καὶ τὸ Βασιλιά, ναι, ναι, καὶ τὸν χώσανε στὴ φυλάκα!

Τὰ μάτια τοῦ Τζώρτζη ἀστράψαν μιὰ στιγμή καὶ πάλι ἔσβυσαν:

— Οἱ ξιπόλυτοι; ψιθύρισε. Δὲν τὸ παραπιστεύω...

Ἄν μοιάζονε μὲ ἄς ἔδῶ...

— Ὁχι, ὄχι, ἐκεῖνοι κεῖ-πέρα εἶναι ἄλλοι! ἔβεβαίωσε ὁ μπαλωματῆς. Καὶ μιλιοῦνια ἀπὸ δαύτους, μερμήγκια... παίζεις;... Κάμανε μάλιστα γιουρούσι ἔς ἕνα κάστρο — νὰ ἰδῆς πῶς τόπε ὁ σὸρ-Γράσος... πῶς τόπε, μορῆ... δὲν τὸ θυμᾶμαι, ἄς εἶναι, — ἕνα μεγάλο κάστρο πού τόχε ὁ Βασιλιάς γιὰ φυλακή, καὶ τὸ γκρεμίσανε, καὶ βγάλανε ἀπὸ μέσα οὐλοὺς τοὺς φυλακωμένους, χιλιάδες ἀπὸ δαύτους, ἀνθρώπους τοῦ σκοινοῦ καὶ τοῦ παλουκιοῦ. Στοχάσου λοιπὸν τί ἀγιοῦτο δώσανε τούτοι-δῶ στὸ ρεμπελιό!

— Μπορεῖ...

— Τώρα, λέει, οἱ ξιπόλυτοι ἔχουνε στημένο στὴν Πλατέα ἕνα πάροκο, κι' ἐκεῖ πάνου οἱ μπόγιδες κόβουνε

καὶ φουρκίζουνε νύχτα-μέρα. Νά, ποτάμι τὸ αἷμα. Κι' ὄλο Ἀφεντάδες, ὄλο Μεγαλουσιάνους. Ἐνα δὲ θάφῃσουνε!...

Στάθηκε, περιμένε νάπομακρυνθῇ τὸ παιδί πού τοὺς ἔφερε τοὺς μετέδες, καὶ σιγότερα πρόσθεσε :

— Θάρθῃ τώρα κι' ἡ ἀράδα τοῦ Βασιλιᾶ. Θὰ τὸν κόψουνε, λέει, κι' αὐτόν. Δὲν γλυτώνει ! (*)

— Μπορεῖ...

— Τί μπορεῖ ; Ἔτσι ὅπως σοῦ λέω εἶναι. Ὁ σὸρ-Γράσος τᾶμαθε ἀπὸ ἄνθρωπο τῆς Κατζηλερίας. Μὰ κι' ὁ Πρεβεδοῦρος κι' ὁ Κατζηλερίας του, τοῦτες τὲς ἡμέρες, φαίνονται πολὺ συλλοῖσμένοι, ἀνήσυχτοι. Τοὺς εἶδα κι' ἐγὼ μὲ τὰ μάτια μου προχτὲς πού ἤμουν στὸ Φόρο. Κι' οἱ Ἀφεντάδες ἀλαφιασμένοι οἷλοι τους. Μὴν κοιτᾶς τοῦτον-δῶ τὸ δικό μας, πού δὲ δίνει κατρίνι γιὰ τίποτα. Κάτι, κάτι θὰ γένεται ὀλοένα στὸν κόσμον, πού δὲν τὴ συμφέρει τῆ Βενετιά.

— Ὅ,τι θέλει ἄς γένεται ! ἔκαμε ὁ Τζώρτζης μὲ στεναγμό κι' ἐγὼ κατρίνι δὲ δίνω. Κι' ὁ Βενετσιάνος νὰ φύγη ἀπὸ δῶ, κι' ὁ Φραντζέζος νὰρθῇ, κι' ὁ Ροῦσος, κι' ὁ Τοῦρκος, ἐμεῖς τὸ ἴδιο θάμαστε : φτωχοί, σκλάβοι, δυστυχημένοι. Ψέμματα ; Δὲν πᾶνε νὰ σηκωθοῦν οἱ ξιπόλυτοι τῆς Φραντζῆς ἢ τῆς Ἀούστριας ; Ἐμᾶς τί μᾶς γνωιάζει ; Ἐβίβα !

Τσοῦγγρισαν τὰ ποτήρια τους καὶ σόπασαν κάμποσες στιγμὲς κι' οἱ δύο, σκεπτικοί. Κι' ἄξαφνα ὁ Τζώρτζης, δείχνοντας τὸ Τυφλοκάντουνο μὲ τὸ γάτουλά του, πού φαίνόταν ἀπὸ τὴν πόρτα νάνεβαίνῃ ἴσια ὡς τὸν πρασινό-μαυρο τοῖχο τοῦ περβολιοῦ πού τὸ ἔφραζε, εἶπε :

— Δὲ σοῦ φαίνεται, μάστρ' Ἀντώνη, πὼς μᾶς παραλείπει ἀγέρας ;

*) Ὅταν γινόταν ἱεροκυφίως στὴ ζακυνθινὴ ταβένα αὐτῆ ἡ ὀμιλία, ὁ Βασιλιάς Λουδοβίκος ΙΣ' τῆς Γαλλίας εἶχε ἀποκεφαλισθῆ πρὸ ἑνὸς τουλάχιστο μηνός.

— Ποῦ ; ἔκαμε ὁ μπαλωματῆς σὰ νὰ ξυπνοῦσε ἀπὸ ἓνα βύθος.

— Ἐδῶ, ἐδῶ, μωρέ ! στὰ Κουρπέικα π' ἀνάθεμά τα : Ἐκεῖνος ὁ τοῖχος, ὁ μαῦρος, δὲ σοῦ κάθεται ἀπάνου στὸ πέττο ;

— Ὅχι καίμενε καὶ σύ ! Εἶναι τόσο μακρὸν ἀπὸ τὸ πέττο μου !

— Μὰ καλὰ, δὲν τὸν σιμώνεις καμμιά φορὰ ; Καὶ δὲ σᾶμποδάει ἂ θέλῃς νὰ περάσης ;

— Μπᾶ ! Καὶ δὲν κάνω τὸ γύρο ;

— Κάνεις τὸ γύρο... ἓνας λόγος εἶναι !... Γιατί ὁμως καὶ τὸ καντοῦνι μας νὰ μὴν εἶναι ἀνοιχτό, λεύτερο, ὅπως οὔλα τὰ καντοῦνια τῆς χώρας ;

— Ὅχι οὔλα, καίμενε ! Πόσα εἶναι κλεισμένα σὰν καὶ τοῦτο-δῶ, κι' ὄχι ἀπὸ τοῖχο, παρ' ἀπὸ βράχο, ἀπὸ βουνό!... Ἀνέβα στὸ ριζόκαστρο καὶ πές μου... Τί τὰ θές ὁμως καὶ τί τὰ γυρεύεις ! Αὐτὸ τὸν τοῖχο, τὸ μαῦρο, μποροῦμε μεῖς νὰ τὸν γκρεμίσουμε ;

— Ἐγὼ μπορῶ ! Κι' ἐγὼ θὰ τὸν γκρεμίσω !

Ὁ Σβίγας κοίταξε γύρω του τρομαγμένος.

— Ἀγάλια-γάλια, μωρέ Τζώρτζη ! Καὶ μίλα καλὰ !...

— Ἐκεῖνο πού σοῦ λέω ! Ἐγὼ θὰ τὸν κρεμίσω. Καὶ θὰ μὲ βοηθήσης μάλιστα καὶ σύ !

— Ἐγὼ ; !... Μωρέ, μπράβο ! Ἐτούτη τὴν κουβέντα εἶχες νὰ μοῦ κάμης ; Ἡ πήρανε τὰ μυαλά σου ἀέρα πού ἄκουσες γιὰ τοὺς ξιπόλυτους τῆς Φραντζῆς ;...

— Δὲν εἶχ' ἀνάγκη νὰκούσω τίποτα !

— Τότες ἄσκημα ὄνειρα θὰ εἶδες ἀπόψε !...

— Τᾶσκημα ὄνειρα, τοὺς βραχνάδες, τὰ περγαλιά, τὰ στοιχιά, τοὺς μώρους, τὰ εἶδα στὸν ξύπνο μου !... Μάστρ' Ἀντώνη ! ἐτούτος ὁ τοῖχος, ἐκεῖνο τὸ Παλάτι, μὲ τὸν Ἀφέντη μαζί, θὰ φύγουν ἀπὸ πάνου μας ! Καὶ τὴ δουλειὰ θὰ τὴν κάμουμε μεῖς οἱ δύο.

— Σκάσε, μωρέ μουρλέ !...

— Καὶ ξέρεις γιατί σὲ διάλεξα γιὰ βοήθῃ ; Γιατί καὶ σὺ εἶσαι παθὸς σὰν καὶ μένα.

— Ἐγὼ παθὸς ; Σὲ τί ;

— Ἄκου. Ἐφές, σὰ γαμπρός, ἔσκαβα ὀλημέρα στὸ Παλάτι.

— Τὸ ξέρω.

— Ξέρεις ὅμως πὼς ἦρθε ὕστερα κι' ἡ θεγατέρα σου ἢ Βασιλική ;

— Τὸ ξέρω. Τὴν ἔκραξε ἡ Βαρβάρα γιὰ δουλειά.

— Ἄ, γειά σου ! Ξέρεις ὅμως καὶ τὸ καλύτερο ; πὼς τὴν εἶδε καὶ στὸ περβόλι κι' ὁ Ἀφέντης καὶ τοῦ νοστήμισε ;...

— Μπα, μπα ;...

— Μπού ! Καὶ τὴν ἄρπαξε μπροστὰ στὰ μάτια μου, καὶ τὴν πέταξε στὸν καναπέ τοῦ κιοσκιοῦ καὶ τὴν ἔσφαξε σὰν τραγὶ ;... Ἄμε, ἄμε νὰ ἰδῆς. Τὰ αἵματα θάναι ἀκόμα ἀπάνου στὸ ψαθί.

Ὁ Σβίγας κατέβασε γοργὰ μιὰ γουλιὰ κρασί, ἔκαμ' ἓνα μορφασμὸ σὰ νὰ πικράθηκε, σκούπισε τὸ στόμα μὲ τὸ μανίκι του κι' ἔπειτα εἶπε :

— Μωρέ, τί μοῦ λές !... Τὴν ἔκαμε καὶ τούτη ὁ Ἀφέντης ;

— Ἄν δὲ μοῦ πιστεύης, ρώτα τὴν ἴδια.

Ὁ μπαλωματῆς χτύπησε τώρα τὸ μηρὶ του μὲ τὴν παλάμη του.

— Μπα, μπα, μπα !... ἔκαμε.

Ὑστερα ἄδειασε τὸ ποτήρι του χωρὶς μορφασμὸ, κάρφωσε τὰ μάτια μπροστὰ του καὶ σάπασε.

Ἦταν ἓνα πράγμα πού τὸ περιμένε, πού τ'ἔξερε σχεδόν, μὰ πού δὲν τὸ φοβόταν καθόλου. Μόνο γιὰ τὸν Τζώρτζη ἔκανε τὸν ξαφνιασμένο καὶ τὸν ἀλαλοῦμένο...

— Ἐ, τί σάπασες, μάστορ' Ἀντώνη ; τοῦλεγε αὐτός. Τί βουβάθηκες ;... Ποῦ κοιτᾶς ;... Μίλα λοιπὸν καὶ τώρα ! Τώρα θέλω νὰ σ' ἀκούσω !...

Ὁ μπαλωματῆς θυμήθηκε, κατάλαβε : Ὁ μουρλὸς

ἐκεῖνος θὰ τοῦλεγε πάλι νὰ πάνε νὰ γκρεμίσουν τὸ Παλάτι ! Καὶ πῆρε τὴν ἀπόφασή του.

— Καὶ τί νὰ πῶ ; τοῦ ἀποκρίθηκε. Δὲν τὰ ξέρεις ; Κακὰ καὶ ψυχρὰ ἔκαμε ὁ Ἀφέντης, μὰ στὸ χέρι του ἦτανε. Ἐλα, μὴν κάνης τώρα τὸ ρέμπελο. Ἡ θεγατέρα μου δὲν πιστεύω νάπαθε τίποτα. Τὴν εἶδα σήμερα καλά. Τὴν αὐγὴ μάλιστα τραγούδαγε σὰ γαλιάντρα. Πὼς ἔσπασε ταῦγὸ ; Μικρὸ τὸ κακό. Θὰ ποῦμε μεθαύριο τοῦ γαμπροῦ ποῖος ἔκαμε τὴ ζημία καὶ δὲ θὰ τὴν πομπέψῃ. Τόμου εἶσαι μάρτυρας καὶ σὺ. Τί θές λοιπὸν νὰ πῶ, τί θές, ἔ ;...

— Καὶ εἶναι σωστὰ πράγματα' αὐτά ; Ἐσὺ τὰ κρένεις σωστὰ, δίκια, τίμια, τοῦ Θεοῦ ;...

— Ὅ,τι κι' ἂν εἶναι, Τζώρτζη μου, ἔτσι τὰ βρήκαμε. Δὲν μπορούμε νὰ τ'ἀλλάξουμε μεῖς. Θάλλάξουν ὅποτε θελήσῃ ὁ Θεός. Καὶ τὸ Παλάτι μὲ τὸν τοῖχο πού σοῦ κάθεται στὸ πέττο, ἔτσι τὸ βρήκαμε. Δὲν μπορούμε νὰν τὸ γκρεμίσουμε μεῖς, γιὰ νὰνοῖξῃ τὸ Τυφλοκάντουνο. Ἄ θέλῃ ὁ Θεός, ἄς κάμῃ σεισμὸ κι' ἄς τὸ γκρεμίσῃ, ἄς ρίξῃ φωτιὰ κι' ἄς τὸ κάψῃ σὰν τὰ Σόδομα.

— Ναί, μὰ καμμιά φορὰ κι' ὁ ἄνθρωπος γένεται Θεός. Καίει, γκρεμίζει, σκοτώνει. Τί κάνουν ὀλοένα οἱ ξιπόλυτοι τῆς Φράντζας ; Ἄν ἐλέγανε κι' ἐκεῖνοι «θὰ γλυτώσουμε ἀπὸ τοῦτο τὸ Βασιλιά ὅποτε θέλῃ ὁ Θεός...» Μὰ δὲν τὸ εἶπανε ! Παρὰ τοῦ γκρεμίσανε τὰ κάστρα, τὸν τσακώσανε, τὸν φυλακώσανε καὶ τώρα, ὅπως μοῦ λές, θὰ τὸν κόψουνε. Ἐ ;...

Ὁ μάστορ' Ἀντώνης κούνησε πέντ' ἔξη φορὲς τὸ κεφάλι του.

— Ἐσὺ, παιδί μου, θέλεις διάβασμα. Κι' ὄχι ἀπὸ παπᾶ, παρ' ἀπὸ Δεσπότη. Ἄσε τώρα τοὺς ξιπόλυτους τῆς Φράντζας στὴν ἡσυχία τους, — εἶναι μιλλιούνια ἐκεῖνοι, σοῦ εἶπα ! — καὶ πές μου, ξήγησέ μου τοῦτο-δῶ : Ἐγὼ εἶμαι παθὸς, πάει καλά. Μὰ γιατί εἶσαι καὶ σὺ ; Ἐπειδὴς ἔτυχε ψές νὰ ἰδῆς ;...

— "Οχι, όχι !... Νὰ στὸ πῶ κι' αὐτό, ψυχὴ μου, νὰ στὸ πῶ...

Κι' ὁ Τζώρτζης τοῦ διηγήθηκε πῶς, ἐδῶ καὶ τέσσερα χρόνια, στὴν ἡλικία τῆς Βασιλικῆς, καὶ μικρότερη, ἢ Διαμαντίνα, ἢ γυναίκα του, ἔπαθε ἀπὸ τὸν Κούρπα τὰ ἴδια. Μὰ ὁ μπαλωματὴς σήκωσε πάλι τοὺς ὤμους.

— Καὶ μὲ τοῦτο ; εἶπε. Πόσες ἄλλες, καὶ πόσες ἄλλες ! Μ' ἀπὸ ποῦ σὲ φέρανε σένα ; Ἄπὸ τὸ φεγγάρι ;

Ἐὐ Τζώρτζης ἐθύμωσε :

— «Καὶ μὲ τοῦτο» λές ; !... Ὁμορφο πρᾶμμα λοιπὸν ν' ἀγαπᾷς μία κοπέλλα, νὰ βουρλίζεσαι, νὰ τὴν παίρνῃς μὲ λαχάρια, νὰ νομίζῃς πὼς θὰ χαρῆς παρθενιά, νὰ τὴ βροίσκῃς σπασμένη καὶ νὰ λές κι' εὐχαριστῶ ; Ὁμορφο πρᾶμμα νὰ μὴν δοίῃς θεγατέρα, γυναίκα, ἀδερφή ;... Ὁμορφο πρᾶμμα νὰ μὴν εἶσαι νοικοκύρης στὸ θηλυκό σου, στ'ἀλλογὸ σου, στὸ σκυλί σου, στὴ γίδα σου, στὸ φροῦτο σου, στὸ σπῆτι σου, στὸν ἑαυτὸ σου ; Νὰ ζῆς καὶ νὰ δουλεύῃς γι' ἄλλον ; Γιὰ σκέψου...

— Τί νὰ σκεπτῶ, καίμένε !... Δὲ σοῦ εἶπα ; Ἐ τ σ ι τ ἄ β ρ ἦ κ α μ ε. Δὲν εἶχανε ψυχὴ οἱ πατεράδες μας ! οἱ παπούληδές μας δὲν εἶχανε ψυχὴ ;... Ἐ, ὅπως ζήσανε κείνοι, ὅς ζήσουμε καὶ μεῖς.

— Κι' εἶναι ζωὴ τούτη-δῶ ;

— Ὁ,τι κι' ἂν εἶναι, στὸ περβόλι καὶ στὴ λόζα τοῦ Ἀη-Γιώργη θὰ μᾶς θάψουνε οὐλους. Σερνηκοὺς καὶ θηλυκοὺς. Κι' ἐκεῖνες ποὺ παντρευτήκανε κορασιδὲς ἀπάρθενες, κι' ἐκεῖνες ποὺ βρεθήκανε χαλασμένες, κι' ἐκεῖνες ποὺ συχωρεθήκανε, κι' ἐκεῖνες ποὺ πομπευτήκανε, οὐλές ἕνα χῶμα θὰν τίς φάῃ. Καὶ τὸν Ἀφέντη τὸν ἴδιο. Δὲ βαριέσαι ! Ἐβίβα !

Κι' ὁ Σβίγας κατέβασε τὸ κατακάθισμα τοῦ τελευταίου του ποτηριοῦ.

— Δὲν εἶσαι ἄθροπος, μάστορ' Ἀντώνη ! τοῦ εἶπε ὁ Τζώρτζης θλιβερά. Κρεῖμας ποὺ σὲ λογάρισα !

— Ἄθροπος εἶμαι μουρλὸς μοναχὰ δὲν εἶμαι.

— Καλά, καλά. Ἦπιες τὸ κρασί σου ; Πάμε ! Τὸ τσαγγαρόσουβλό σου σὲ περιμένει. Νὰ μοῦ φτιάξῃς κὰν τὰ πασουμάκια μου, ἀφοῦ δὲν μπορῆς τίποτ' ἄλλο.

Βγήκαν ἀπὸ τὴν ταβέρνα. Ὁ Τζώρτζης ἔξακολούθησε νὰ τοῦ σιγομηλᾷ στὸ δρόμο :

— Δὲ βαριέσαι ! Δὲ θέλω βοήθεια ἀπὸ κανένα. Μοναχὸς μου φτάνω. Ἐνα μόνο θὰ μοῦ δοκιστής, στὸ κρασί ποὺ ἤπιαμε, ποὺ εἶναι τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου : Ὁ,τι θὰ ἰδῆς καὶ θὰκούσης αὔριο-μεθαύριο, θὰ ξέρῃς πὼς τόκαμα ἐγώ, μὰ δὲ θὰ μαρτυρήσῃς !

— Ἄ, ὄχι ἴσιαμε κεῖ ! Μουρλὸς δὲν εἶμαι, μὰ ἄθροπος εἶμαι. Κάμε ὅ,τι σὲ φωτίσῃ ὁ Θεός. Ἄν εἶναι γραφτό μας νὰ σωθοῦμε ἀπὸ σένα, θὰ γίνῃ. Στὸ κρασί ποὺ ἤπιαμε, ἐγὼ δὲ θὰ σὲ μαρτυρήσω.

Χωρίστηκαν ἀπόξω ἀπὸ τὴν παράγκα. Μὰ ὁ Σβίγας, ἅμα ἔκαμε δυὸ-τρεῖς βήματα, ξαναγύρισε σὰν κάτι νὰ θυμήθηκε.

— Τζώρτζη ! τοῦ φώναξε.

— Τί εἶναι ;

— Νὰ σοῦ πῶ. Ἐέρεις πὼς τὸ λένε τὸ κάστρο τοῦ Βασιλιᾶ, ποὺ τὸ γκρεμίσανε πεῖ πέρα οἱ ξιπόλυτοι καὶ βγάλανε τοὺς φυλακωμένους ;...

— Ὁχι... γιατί ;

— Τώρα τὸ θυμήθηκα ποὺ τόπε κι' αὐτὸ ὁ νοδάρος. Μ π α σ τ ἰ λ λ ι α τὸ λένε !

Z'.

ΤΗΝ ΤΕΤΑΡΤΗ, πρωτὶ-πρωτὶ, κατὰ τὴν προσταγὴν ποὺ εἶχε, ὁ Τζώρτζης ξαναπῆγε στὸ περβόλι τοῦ Παλατιοῦ νὰ σκαλίσῃ.

Μὲ τὴν πιὸ μεγάλη εὐσυνειδησία, ἔρριξε ἕνα-ἕνα τὰ

ψηλά κουτρούλια που είχε κάνει ο ίδιος κι' ίσως το μαν-
ρειδερό χῶμα 'ς ὄλο τὸ τετράγωνο μὲ τις λεμονιές και τις
νεραντζιές. Τὸ μεσημέρι ἔφαγε πάλι στὴν κουζίνα, μὲ τὴ
Βαρβάρα και μὲ τὸν Ἀλιβίζο, κουκιά. Καὶ τὸ δειλινό, ὁ
Ἀφέντης, γυρίζοντας ἀπὸ τὸ μοναχικό του περίπατο στὸ
περιγιάλι, ἐπιθεώρησε τὸ σκάλισμα, εὐχαριστήθηκε κι' εἶπε
τοῦ Τζώρτζη νὰ σχολάσῃ.

Φαινόταν πολὺ καλοδιάθετος. Ὁ Τζώρτζης θυμήθηκε
τὰ λόγια τοῦ Σβίγα: «Τοῦτος-ἐδῶ, ὁ δικός μας, δὲ δίνει
κατρίνι γιὰ τίποτα». Καὶ καθὼς φοροῦσε τὴ γιατέκα του
νὰ φύγῃ, ἔτσι τοῦρθε νὰ τὸν ρωτήσῃ:

— Ἀφέντη, τοῦ λόγου σου ποὺ θὰ ξέρῃς...εἶναι ἀλή-
θεια μία νοβιτὰ ποὺ ἀκούστηκε τοῦτες τς' ἡμέρες;

— Ποία, νὰ σὲ χαρῶ;

— Λένε πὼς στὰ Παρίσια, οἱ ρέμπελοι τσακῶσανε
τὸ βασιλιά τὸ Λουντοβίκο και τὸν κόψανε. Τί παναπῆ
τοῦτο-δῶ;

Ὁ Κούρπας κούνησε τὸ κεφάλι του μὲ ὑπέρτατο οἶκτο.
Κ' ἔκαμε:

— Χμ! χμ!... Τοῦτο-δῶ παναπῆ πὼς ἔχετε τόσο λίγο
νιονιὸ στὸ κεφάλι σας, ποὺ πάτε και πιστεύετε ὅτι παρα-
μύθι ἀκούστε! Ἔτσι, μωρέ, κόβουνε Βασιλιάδες; Ἄκου-
σες ἐσὺ ποτέ σου νὰ κόψανε κανένα Βασιλιά;

— Νά ποὺ τ' ἀκούω τώρα μουρμούρισε ὁ Τζώρτζης.

— Ἄ, ἔτσι; μὲ μία νοβιτὰ ποὺ δὲν ξέρει κανεὶς ἀπὸ
ποῦ ἦρθε; Μὰ ἔτσι μπορεῖ νὰκούσῃς πὼς γκρεμίσανε και
τὸ Θεό!

— Τί μᾶς γνοιάζει! εἶπε τότε ὁ σκαφτιάς. Τί μᾶς
γνοιάζει ἐμᾶς τί γίνεται στὸν ἄλλον κόσμο! Τὴ δουλειά μας
νὰ κοιτᾶμε.

— Καλὰ ποὺ τὸ λές...

— Εἶσαι τὸ λοιπὸν εὐχαριστημένος, Ἀφέντη, ἀπὸ
τὴ δουλειά μου;

— Ναί, ναί, φεύγα!

— Καὶ νὰ πάρω ἕνα μαλαθούνι, λεμόνια, νὰν τὰ που-
λήσω, γιὰ τὸν κόπο μου;

— Πάρε, κακοχρονάχης, πάρε!

— Σπολλάτη! Ὑστερα θὰ φέρω τὸ μαλαθούνι και,
μὲ τὴν ἄδεια τοῦ Ἀλιβίζου, θὰ τὸ γιομίσω.

— Καλὰ, τοῦ τὸ λέω και τοῦ Ἀλιβίζου.

— Προσκυνῶ.

Μὰ ὠρισμένως ἦταν μὲ τὴν καλή του ἀπόψε ὁ Ἀφέν-
της! Μόνο μ' ἕνα «κακοχρονάχης» τοῦ χάριζε ἕνα καλάθι
λεμόνια. Κι' ἀκόμα, καθὼς ἔφευγε, θυμήθηκε νὰ τὸν ρω-
τήσῃ:

— Τὴν κράτησες, μωρέ, τὴ νύφη;

— Τὴν κράτησ' Ἀφέντη!

— Ἐκαμες φρόνημα. Στὸ καλό.

Πρῶτος βγήκε ἀπ' τὸν δειντόκηπο ὁ Κούρπας και
τράβηξε γιὰ τὸ σπίτι. Ὁ Τζώρτζης τὸν ἄφησε νὰ ξεμακρῖνῃ.
Κι' ἔπειτα, ἀντὶς νὰ πάῃ στὸ ξέπορτο χῶθηκε στὸ κιόσκι
και κρύφτηκε κάτω ἀπὸ τὸν ψάθινο καναπέ τὸν μα-
τωμένο.

Κρυμμένος ἐκεῖ, ἀκουσε τὴ φωνὴ τοῦ Ἀλιβίζου:

— Τζώρτζη, μωρέ!...

Ὁ γέρος δὲν ἔλαβε ἀπάντηση και μουρμούρισε:

«Θάφυγε ἀπὸ τὴ μπροστινή».

Κι' ἦσυχος—ποῦ νὰ φανταστῇ! — τράβηξε κι' αὐτὸς
γιὰ τὸ σπίτι.

Ὡρες περίμενε στὸ κιόσκι ὁ Τζώρτζης, μονάχος, στὰ
σκοτεινά. Ὑστερα σὰν κατατάρησε πὼς θάχαγαν πέσει ὄλοι
στὸν ὕπνο, ἀκόμα και τὸ ἡμερο σκυλί, βγήκε ἀπ' τὸν
κρυψώνα του, περπάτησε προφυλαχτικά στὰ στρατόνια ποὺ
ἄσπριζαν στὴ μαύρη πρασινάδα, κι' ἔφτασε σὰ σιὰ στὸ
κοιμισμένο Παλάτι.

Σταμάτησε κεῖ ἀπέξω, μπροστὰ σ' ἕνα παράθυρο, ποὺ
εἶχε ματιάσει ἀπ' τὸ πρωί.

Καμπυλωτὸ ἀπὸ πάνω και καγγελόφρακτο σὰ φυλα-

κῆς, ἔμεινε νύχτα-μέρ' ἀνοιχτό. Ἦταν ὁ φεγγίτης τῆς σαρο-
μπαρόμπας, ὅπως τὴν ἔλεγαν στὸ σπίτι τὴν ἀποθήκη
ἐκείνη, ὅπου πετοῦσαν ἀνάκατα τᾶχρηστα καὶ τὰ περιττὰ
ἀπὸ χρόνια, — σπασμένα ἔπιπλα κι' ἀγγεῖα, παλιόρουχα,
παλιόχαρτα, παλιοβιβλία, ὅ,τι δὲν μπορούσε νὰ διορθωθῆ,
ὅ,τι δὲν εἶχε πιά θέση στὶς κἀμαρες καὶ στὰ κορινθόρα,
ὅ,τι δὲν ἄξιζε οὔτε γιὰ νὰ πουληθῆ στὸν Ἑβραῖο. Ὁ Και-
ρὸς ποὺ ρήμαζε κι' ἀδειαζε τὸ Παλάτι, γέμιζε ὀλοένα τὴν
ἀποθήκη ἐκείνη. Τὰ τζάμια τοῦ φεγγίτη, ἀπὸ μέσα σπα-
σμένα, σκονισμένα κι' ἀραχνιασμένα, δὲν ἀκλειναν ποτέ.
Πρὸς τί; Στὸ περβόλι ἔβλεπε, καὶ πάλι ἀπὸ τὰ πυκνά
τοῦ κάγγελα δὲν μπορούσε νὰ μπῆ κλέφτης. Ὁ ἀέρας κι' ἡ
βροχὴ ἄς ἔμπαιναν ἐλεύθερα. Κι' ἄς σάπιζαν, ἄς μούχλιαζαν
ὅσο ἤθελαν τὰ παλιοπράγματα ἐκεῖνα.

Ὁ Τζώρτζης ἔβγαλε τὸ περιόβολό του κι' ἔνα λαδο-
μένο χαρτί ποὺ τὸ σήκωσε τὴν αὐγὴ ἀπὸ τὸ δρόμο. Τὸ ἄ-
ναψε χωρὶς πολλὴ δυσκολία, καὶ τὸ πέταξε ἀπὸ τὰ κάγγελα
μέσα στὴ σαρμπάρουμπα. Τ'ἀναμμένο χαρτί ἔπεσε ἀπάνω σὲ
μιὰ παλιοκαρέκλα, ποὺ ἡ ξεφτισμένη ψάθα τῆς πῆρε ἄ-
μέσως φωτιά.

Ὁ Τζώρτζης δὲ θὰ στεκόταν βέβαια νὰ ἰδῆ τὸ ἀπο-
τέλεσμα. Τᾶφησε στὴν τύχη, στὸ Θεό. Καὶ φεύγοντας,
συλλογιζόταν:

«— Ἐγὼ βαστάχτηκα προχτὲς ποῦχα στὰ γόνατά μου
τὴ Βασιλική... Ἄν εἶναι τώρα δίκιο, ἄς πιάσῃ. Ἄν εἶναι
πάλι ἄδικο, ἄς σβύσῃ!»

Τὸ ξέπορτο τοῦ περβολιοῦ ἦταν κλειστό μὲ δυὸ ἀμπά-
ρες. Ὁ Τζώρτζης βρῆκε πιδ βολικὸ νὰ βγῆ ἀπ' τὴ μικρὴ
πύρτα τοῦ δρόμου, περνώντας τὸν ἀψιδωτὸ διάδρομο τῆς
αὐλῆς. Ἡ πορτοῦλ' αὐτὴ, πλάι στὴ μεγάλη, εἶχε μόνο ἕνα
σύρτη. Τὸν ἔβγαλε ὁμορφα-ὁμορφα, ἀνοίξε σιγά-σιγά,
βγῆκε, ξανάκλεισε καὶ τράβηξε στὴ σκοτεινὴ ἄρημιά τοῦ
δρόμου.

Μιά λέξη τότε τοῦ ἦρθε στὸ νοῦ, παράξενη λέξη, ποὺ

δὲν μπορούσε νὰ θυμηθῆ οὔτε τί ἐσήμαινε οὔτε ποῦ καὶ
πότε τὴν εἶχε ἀκούσει:

«Μπαστίλλια...»

Ἔπειτα θυμῆθη καὶ γέλασε... Ὁ Σβίγας!...

Ἔκαμε τὸ γύρο χωρὶς νὰπαντήσῃ ἄνθρωπο, — καὶ ποιὸς
ξέρει ἂν τὸ «γύρο» αὐτὸ, τὸν ἀναγκαστικὸ, δὲν τὸν ἔκανε
γιὰ τελευταία φορὰ! — καὶ χαρούμενος ἔφτασε στὸ σπι-
τι του.

* *

Ἡ MANNA τοῦ κοιμόταν. Ἡ Διαμαντίνα μόνο τὸν
περίμενε, ἀγρυπνῆ ἀπὸ ἔρωτι.

— Γιατί ἄργησες ἔτσι καϊμένε; τοῦ παραπονέθηκε
γλυκά.

— Στὴν ταβέρνα ἤμουν καὶ ξαστοχίστηκα... Μὴ φο-
βᾶσαι ὅμως καὶ δὲν ἦπια πολὺ... Κυρά μου, ἀγάπη μου!...

Τὴν τράβηξε στὴν ἀγκαλιά του. Μὰ τὰ φιλιὰ ποῦ τῆς
ἔδινε ἀπανωτά, ἦταν πιδ πολὺ χαρᾶς φιλιὰ παρ' ἀγάπης.

— Στάσου, τοῦλεγε κείνη, νὰ σοῦ βάλω νὰ φᾶς...

— Δὲν πσινάω, τῆς ἀπαντοῦσε, τσίμπησα στὴν τα-
βέρνα...

Κι' ἔξακολουθοῦσε νὰ τὴν ἀγκαλιάζῃ καὶ νὰ τὴ φιλεῖ.

Ἐκείνη τώρα, λιγωμένη τοῦ ἔλεγε:

— Ἔλα, νὰ πέσουμε...

Καὶ τῆς ἀπαντοῦσε:

— Ὅχι... ἔτσι μᾶρέσεις καλύτερα.

Δὲν ἤθελε νὰ γδυθοῦν, νὰ πλαγιάσουν, — αὐτὸ ἦταν
ὄλο. Καὶ κάθε τόσο, ἀπὸ τὸ παραθύρο τῆς καμαρούλας,
κοίταζε κατὰ τὸ Παλάτι...

Τίποτ' ἀκόμα, σκοτάδι. Κι' ἀπὸ πάνω, λίγος μαῦρος
οὐρανὸς ἀστροκεντημένος.

Πέρασ' ἔτσι κάμποση ὥρα. Ἡ Διαμαντίνα ἄρχιζε νὰ-

πορή και νάνησυχῆ. Τί εἶχε πάθει αὐτὸς ἀπόψε ; Καλὰ νὰ μὴ θέλῃ φαί' μὰ οὔτε κρεββάτι ;...

Κι' ἄξαφνα ὁ Τζώρτζης τὴν πέταξε ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά του καὶ μὲ μιὰ κραυγὴ ἔτρεξε στὸ παράθυρο.

Εἶχε ἰδῆ καπνὸ πού φωτιζόταν ἀπὸ κάτω κι' ἀνέβαινε πυκνός, γρήγορος, στριφογυριστός, ἄλλοῦ μαῦρος κι' ἄλλοῦ σταχτῆς.

— Τί εἶναι ; τρόμαξε ἡ Διαμαντῖνα.

— Ἰδέξ !...

— Φωτιά !...

— Ναί...στὸ Παλάτι !

— Καίγεται τὸ Παλάτι !... Ὁχού, δυστυχία μας !...

— Εὐτυχία μας νὰ λές !

Καὶ μ' ἓνα οὐρλιασμα χαρᾶς, τρελλῆς, ἀκράτητης, — νὰ πού ἦταν δίκιο ! νὰ πού τῷθελε ὁ Θεὸς καὶ νὰ πού ἦταν ἄξιος αὐτὸς νὰ τὸ κἀνῃ !—ὁ Τζώρτζης πετάχτηκε στὸ Τυφλοκάντουνο κι' ἔβγαλε τίς φωνές :

— Ξυπνάτε !... Τρεχάτε !... Βοηθάτε, Χριστιανοί !... Τὸ Παλάτι καίγεται !

Σὲ λίγες στιγμές, οἱ Τυφλοκαντουनिῶτες, ἄλλοι ντυμένοι, ἄλλοι μισόγδυτοι, ἦταν ἔξω. Ὁ Τζώρτζης ἔξακολουθοῦσε νὰ τοὺς φωνάζῃ. Κι' ὅλοι μαζί, ἀπὸ ἐνστικτο, ὄρμησαν πρὸς τὸν τοῖχον τοῦ περβολιοῦ. Θάφταναν πιδὸ γρήγορα στὸ Παλάτι παρ' ἂν ἔκαναν τὸ γύρο. Κι' ὁ Τζώρτζης τοὺς παρακινοῦσε καὶ τοὺς ἔσπρωχνε :

— Ναί, ναί !... Ἀπὸ δῶ νὰ μποῦμε, ἀπὸ δῶ !... Ἐλάτε, νὰ σπάσουμε τὸ ξέπορτο, νὰ προλάβουμε !...

Μὰ τὸ σιδερένιο κι' ἀμπαρωμένο πορτόφυλλο δὲν ἦταν εὐκόλο νὰ σπάσῃ.

— Ἀπὸ τὸ γύρο ! φώναξε ὁ Νικολὸς ὁ ταβερναρῆς.

— Ὁχι, δὲν προφταίνουμε ! ἀποκρίθηκε ὁ Τζώρτζης, δείχνοντας τίς φλόγες πού θέρειναν.

— Πῶς νὰ κάμουμε ;

— Νὰ γκρεμίσουμε τὸν τοῖχο !

— Ὁχι, καλέ !... Ἀπὸ τὸ γύρο !

— Ἀπὸ δῶ !...

Χωρίστηκαν. Πολλοὶ τῶβαλαν στὰ πόδια, νὰ πάνε ἀπὸ τὸ μεγάλο δρόμο. Οἱ περισσότεροὶ ὅμως, τρομαγμένοι, σαστισμένοι, ἀκούγαν τυφλὰ τὸν ψύχραιμο πού τοὺς πρόσταζε. Καὶ κουβάλησαν στὴ στιγμὴ λαστούς, μπάρες, ἄξινες, σκεπάσματα, ὅ,τι βρῆκαν, κι' ἄρχισαν νὰ χτυποῦν καὶ νὰ γκρεμίζουν τὸν τοῖχο.

Ὁ Ἄζδρ ἀπὸ μέσα οὐρλιαζε ξεφρενιασμένος.

Ὅταν ἔκαμαν ἓνα μεγάλο ρήγμα, πλατύτερο κι' ἀπὸ τὴν πόρτα, κάποιος ἐφώνησε :

— Περνάμε !

— Ὁχι ! Ἀκόμα ! Νὰ γκρεμιστῇ οὐλὸς !

Ὁ Τζώρτζης ἐπρόσταζε κι' ἐκείνοι δὲ ρώτησαν τὸ γιατί. Τὸν ἄκουσαν τυφλὰ.

Στὸ ἀναμεταξύ, ὁ πληθυσμὸς τῶν Κουρπέικων εἶχε μαζετῆ ὅλος μπροστὰ στὸν τοῖχο : ἄντρες, γέροι, γυναῖκες, παιδιά. Δὲν ἔλειπαν παρὰ οἱ παράλυτοι κι' ἐκείνοι πού εἶχαν πάει ἀπ' τὸ γύρο. Καὶ τὰ μωρὰ ἀκόμα ἦταν ἐκεῖ, στὴν ἀγκαλιά τῶν μαννάδων τους. Μερικοὶ κρατοῦσαν φανάρια. Ὅσοι ἀδύνατοι, κοίταζαν. Κι' ὅσοι δυνατοί, πολεμοῦσαν νὰ ρίξουν τὸ φραγμὸ πού τοὺς ἐμπόδιζε νὰ περάσουν.

Ὁ τοῖχος δὲν ἦταν πλατῆς : ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρὰ τοῦ καντουνοῦ ὡς τὴν ἄλλη, τρεῖς τέσσερα μέτρα. Οὔτε ψηλός : μόλις περνοῦσε τὴν πορτοῦλα δυὸ σπιθαμές. Οὔτε χοντρός : μιὰ διπλῆ σειρὰ ἀπὸ τοῦβλα, μὲ μπόλικο πηλό. Καὶ σὲ λίγη ὥρα ἦταν γκρεμισμένος.

— Ἐμπρός ! πρόσταζε ὁ Τζώρτζης. Ὅλοι ! ὅλοι !

Εἶχαν δρμήσει κιόλα μερικοὶ, ἀπὸ τὰ πρῶτα ρήγματα, πρὸς τὸ φλογοτριγυρισμένο Παλάτι. Τώρα τοὺς ἀκολουθήσαν ὅλοι, ἄντρες, γέροι, γυναῖκες, παιδιά. Στὰ ρεῖπια τοῦ τοῖχου δὲν ἔμειναν παρὰ ὁ Τζώρτζης κι' ὁ μάλιστα Ἄντωνης ὁ Σβίγας μ' ἓνα φανάρι στὸ χέρι.

— Τόρες, σκυλί, και τόκαμες ! του ψιθύρισε.

— Μ π α σ τ ί λ λ ι α ! του φώναξε ο Τζώρτζης. Νά, μωρέ, τούτη είναι η Μπαστίλλια !

— "Όχι, παίζουμε...

— "Έλα ! "Άς τα λόγια και βόηθα εδώ ! Τήν πόρτα !... τήν πόρτα !...

Οι δυο μαζί, έρριξαν τότε και το ξέπορτο το σιδερένιο και το κουβάλησαν στο περβόλι. "Έπειτα, οι δυο μαζί, σήκωσαν τα τούβλα και τα σώρρισαν κι' αυτά μέσα, κοντά στο πλαγιασμένο ξέπορτο.

"Έτσι το Τυφλοκάντουνο ενώθη με το περβόλι. Δεν το έφραζε πια παρά το Παλάτι. Μά το Παλάτι καιγόταν... Οι Τυφλοκαντιουνιώτες από δω, οι άλλοι γειτόνοι από κει, είχαν φθάσει άργα. Και πια άργα απ' ύλους, τελευταίοι, οι Μαρκουίνοι κι' οι Πυροσβέστες του Προβεδούρου. Κι' έπειδη οι πρώτοι ούτε νερό είχαν ούτε τρόμπες, ή φωτιά δούλεψ' ελεύθερη ως που έσβυσε σχεδόν μονάχη, από άτροφία, γιατί τάλλα σπίτια ήταν μακριά.

"Ο Κούρπας πού πετάχτηκε από τον ύπνο, μόλις πρόφτασε να γλυτώση γυμνός. Δεν έσωσε ούτε ένα του βιβλίο. "Ο "Αλιβίζος, πού κοιμόταν στο σπιτάκι της αυλής, δεν μπόρεσε πια να μπή στο Παλάτι, γιατί τον αποκλεισαν οι φλόγες και βγήκε στο δρόμο απ' την πορτούλα πού είχε βγή πρώτύτερα κι' ο Τζώρτζης. Ούτε πρόσεξε στο αλάλιασμα του, πώς ο σύρτης από μέσα ήταν τραβηγμένος... "Ο Ευδάκος, πού είχε μια κοπέλλα σπιτωμένη κάμποσο μακριά, κοιμώταν μαζί της εκείνη την ώρα και δεν μπόρεσε να φθάση στο Παλάτι παρά με τους Μαρκουίνους. "Η Βαρβάρα τέλος, πού ή κάμαρά της ήταν δίπλα στη σαρμαρόμπα, βρέθηκε άξαφνα μέσα στον καπνό, παραχαλίστηκε, λιγοθύμησε και εκάηκε.

"Ως την αυγή, από το παλιό Παλάτι δεν έμεναν παρά οι μαύροι τοίχοι, τρυπημένοι από παράθυρα, πού μερικά έβγαζαν ακόμη καπνούς.

— "Έ, δεν είμαστε σάν καλύτερα τώρα ; είπε ο Τζώρτζης του Σβίγα την άλλη μέρα.

— Σάν καλύτερα... ψιθύρισε ο μπαλωματής.

— Καί, για να σου πώ... εκείνης της γριάς στρίγγλας, της λάμισσας, δεν της μερτάριζε πού γίνηκε κάρβουνο ;

— "Έτσι λέω κι' εγώ.

— Χμ ! τώρα έβαλες γνώση, βλέπω... "Έτσι είσαστε σεις ούλοι. "Αφού γίνη το καλό, τότες το βλέπετε και συμφωνάτε. Για να γίνη όμως, ούτε το δαχτυλάκι σας δεν κουνάτε !...

— "Εγώ ; διαμαρτυρήθηκε ο μπαλωματής. Και μήπως δέ σε βόηθησα ψές σ' ό,τι μου είπες : Για θυμήσου το ξέπορτο...

— "Α ! νά ! έρριξες και συ το ξέπορτο άμα είδες πώς δεν είχε σωτηρία το Παλάτι. Δέ μου λές όμως : έχεις την ιδέα πώς την φωτιά την έβαλα εγώ ;

— "Αμή ποιος κάνε ;

— "Ο Θεός, μωρέ ίμπετσίλλε !... "Εγώ δεν άναψα παρά ένα χαρτί. Στο χέρι του δεν ήταν να το σβύση ; Μά ήταν δικιο και τάφησε. Και νά ! Στάχτη τα πάντα !

"Από τότε λοιπόν το Τυφλοκάντουνο άνοιξε. "Ο Κούρπας πού πήγε και κάθησε σε μιάς θειάς του, ούτε το σπίτι ξανάφτασε, ούτε το περβόλι ξανάφραξε. Δεν ήθελε πια τίποτα, ούτε κορασίδες. "Από τη φοβερή εκείνη νύχτα, κάτι έπαθε το μυαλό του. Κι' είχαν πώς άποτρελλάθηκε σε λίγον καιρό, όταν στην Πλατεία του "Αγίου Μάρκου έστησαν το Δέντρο της "Ελευθερίας κι' αναγκάστηκε να το προσκυνήση κι' αυτός με τους άλλους "Αφεντάδες, κι' έφαγε μάλιστα και μια σβερκιά από έναν ξιπόλυτο. "Ο άντίκαυπος της Γαλλικής "Επανάστασης είχε φτάσει και στη Ζάκυνθο. "Ο Βενετσιάνος με τις άλυσίδες του έφυγε. Κι' έρχόταν ο Φραντζέζος με τις ελευθερίες και τα δικαιώματα του ανθρώπου...

Τί εἶχε νὰ κάνη μ' αὐτὰ ὁ Μανώλης ὁ Κούρπας ; Μισότρελος, μισάνθρωπος, πούλησε ὅ,τι εἶχε, ἔφυγε ἀπ' τὸν τόπο ποῦ δὲν τὸν χωροῦσε καὶ κανεὶς πιά δὲν ξέρει οὔτε ποῦ πῆγε οὔτε ποῦ πέθανε. Ἀργότερα γκρεμίστηκαν καὶ τ' ἀποκαΐδια τοῦ Παλατιοῦ, τὸ περβόλι ἔγινε πλάτωμα μὲ βρούση σὰν τᾶλλο τὸ ἀντικρυνό, τὰ ρημαγμένα σπιτόπουλα διορθώθηκαν ἀπὸ τοὺς καινούργιους νοικοκύριδες, χτίστηκαν καὶ κάμποσα καινούργια, σκεπάστηκε κι' ὁ γάτουλας, καὶ τὸ παλιὸ Τυφλοκάντουνο ἔγινε ἓνα κοινὸ συνηθισμένον καντούνι. Τὸνομα μόνον διατήρησε γιὰ πολὺν καιρὸ, καθὼς κι' ὅλη ἡ γειτονιά, ποῦ λέγεται ἀκόμα Κ ο υ ρ π ἔ ῖ κ α.

Σήμερα, καθὼς εἶπαμε στὴν ἀρχή, ἐκεῖ ὅπου ἦταν μιὰ φορὰ τὸ Παλάτι, δὲ βλέπει κανεὶς παρὰ τὰ θεμέλια του, μισοπαρχωμένα καὶ χορταριασμένα. Τὸ καλοκαίρι, ὁ καφετζῆς τοῦ πλατώματος, ἀραδιάζει κει-πάνου τραπεζάκια. Κι' ἀφοβα κάθονται οἱ Κουρπεκιῶτες, — ἀπόγονοι τοῦ Τζώρτζη τῆς Δήμαινας, τοῦ Λαδικῆ τοῦ μπουτιέρου, τοῦ Σβίγα τοῦ μπαλωματῆ, — πίνουν στὸ φρέσκο τὸν καφέ τους κι' ἀκοῦνε τοὺς πιδὲ γέροντες ποῦ λένε τρομαχτικὲς ἱστορίες γιὰ κάποιον Κούρπα, ποῦ ἦταν Ἀφέντης τόσο σκληρός, κι' ἔκανε, λέει, τόσα κακά, καὶ τουραχνοῦσε τόσο τὴ φτωχολογία, ποῦ εἶδε ὁ Θεὸς τὸ ἄδικο κι' ἔρριξε ἀστροπελέκι καὶ τὸν ἔκαψε μαζί μὲ τὸ παλάτι του :

— Ναί, ναί... ἔδω-πᾶ ποῦ καθόμαστε ὀλοένα...

ΜΑΝΟΛΙΕΣ

ΤΟ παλιό μαυροπέτρινο άρχοντόσπιτο μισοκρυβότανε στις πυκνές πρασινάδες του κήπου. Μερικά δέντρα ξενοτικά, φοινικιές, λωτιές και μανόλιες, έφταναν πιά πάνω κι' άπ' τή σκεπή με τόν κοκκινωπό άναμινάλε. Κι' ένας τοίχος χαμηλός και χοντρός, μ' άψηλά όρθια κάγγελα πού τελείωναν σε βέλη, άπλωμένος σε δυό σταυρωτούς δρόμους γεμάτους δμορφα σπίτια, καινούργια κι' άνοιχτόκαρδα, τριγύριζε τόν κήπο, πού στο βάθος του μισοκρυβότανε τó παλιό μαυροπέτρινο άρχοντόσπιτο.

Ο ΚΗΠΟΣ αυτός, πιά πολύ άπ' τάρχοντόσπιτο, ήταν τó βασίλειο τής Κεβής. Έκει-μέσα περνούσε τις περισσότερες ώρες τής ημέρας της και τής νύχτας. Άμα τελειωνε τή λάτρα τών λουλουδιών της, έπιανε τó εργόχειρο· κι' άμα κουραζόταν νά πλέξη ή νά κεντά, άρχιζε τó παιχνίδι κι' άμα βαριόταν νά τρέξη, νά πηδάη σχοινάκι ή νά κινήγᾶ πεταλούδες, καθόταν κι' άνοιγε ένα βιβλίο· κι' άμα δέν έβλεπε πιά νά διαβάξη, άφηνε τó βιβλίο άνοιχτό στην ποδιά της και μ' άνοιχτά μάτια, καρφωμένα στο κενό, δνειρευόταν.. Πιά πολύ άπó τάρχοντόσπιτο, ό κήπος αυτός ήταν τó βασίλειο τής Κεβής.

ΚΡΗΤΑΝ τó πιά δμορφο λουλούδι του κήπου της, ή βασίλισσα τών λουλουδιών του. Ένας ποιητής πού τήν έβλεπε συχνά, περνώντας κι' άπó τούς δυό δρόμους όπου ά-

πλωνόταν ὁ γοντροῦς τοῦχος μὲ τὰ λεπτὰ κάγγελα, τὴν ἔλεγε κροῖνο· γιατί ἦταν ἄσπρη, ψηλὴ καὶ λιγερή. Μὰ τὰ μάγουλά της θύμιζαν τὰ τραντάφυλλα, τὰ χεῖλη της τὰ γαρούφαλα, τὰ μάτια της τὰ γαλαζάκια καὶ τὰ μαλλιά της τὶς γαζίες λουσμένες στὸ φῶς τοῦ πρωινίου ἡλίου. Ὅπου τὰ κάγγελα τοῦ τοίχου ἦταν φραγμένα ἀπὸ κλαδιὰ καὶ φύλλα, οἱ διαβάτες κοντοστεκόταν καὶ παραμόνευαν τὴν Κεβή. Ζωντανὸ λουλουδί, τὸ πιὸ ὄμορφο τοῦ κήπου της, ἢ βασιλίτσα τῶν λουλουδιῶν του!

ΜΟΛΙΣ εἶχε περάσει τὰ δεκοχτὼ της χρόνια. Δὲν πήγαινε πιά σχολεῖο, δὲν ἔβγαινε περίπατο κι' ἂν ἤθελε κανεὶς νὰ τὴν ἰδῆ κι' ἄλλοῦ παρὰ στὸν κήπο της ἢ σὲ κανένα παραθύρο τοῦ ἀρχοντικοῦ, ἔπρεπε νὰ πᾶη Κυριακὴ πρωτὶ στὴ γειτονικὴ ἐκκλησιά. Ὁρφανὴ ἀπὸ μητέρα, χωρὶς ἀδέρφια, ἢ Κεβὴ ζοῦσε μ' ἓνα γέρο πατέρα, ἓνα γέρο θεῖο καὶ μιὰ γριὰ βάρια. Τ' ἄσπρα γερατειὰ εἶχαν περιζωσμένα τὰ ξανθὰ της νειάτα. Κι' ὅμως ἦταν πιὸ ζωηρή, πιὸ πηδηχτή, πιὸ τρελή, πιὸ χαρούμενη κι' ἀπ' τὰ πουλιὰ ποὺ γέμιζαν τὸν ἀέρα τοῦ κήπου μὲ κελαιδήματα. Γιατὶ κι' ἡ Κεβὴ κελαιδοῦσε. Κελαιδοῦσε μιλῶντας, κελαιδοῦσε φωνάζοντας, κελαιδοῦσε τραγουδώντας. Καὶ δὲν ἔκλαιγε ποτέ. Τέτοια ἦταν ἀπὸ μικρὴ· τέτοια ἦταν καὶ τώρα ποὺ εἶχε περάσει τὰ δεκοχτὼ της χρόνια.

ΣΤΗ γειτονικὴ ἐκκλησιά, στὴν Κυρία τῶν Ἀγγέλων, πήγαινε κάθε Κυριακὴ πρωτὶ κι' ὁ Νύσος, ὁ μορφονιὸς ποὺ τὴν ἀγαποῦσε. Ἀνακατεμένος μὲ τὸν κόσμο, κάτω ἀπὸ τὸ μεσιανὸ πολυέλαιο, τὴν κοίταζε στὸ στασίδι της, ἐκεῖ κοντὰ στὸ παγκάρι, ἀντικρὺ ἀπὸ τὸ δεσποτικό, στὴ μέση τοῦ πατέρα της καὶ τοῦ θειοῦ της. Στὴν ἀπόλυση τὴ φύλαγε ἀπέξω· καὶ τὴν ἔπαιρνε ξοπίσω ὡς ποὺ ἔφτανε στὸ δρόμο τοῦ σπιτιοῦ της. Στεκόταν ἐκεῖ καὶ τὴν ἔβλεπε ἀπὸ μακριά, ὡς ποὺ ἔμπαινε ἀπὸ τὴν καγγελόπορτα καὶ χανόταν στὰ στρι-

φτὰ στρατόνια τοῦ κήπου. Ἐπειτα τραβοῦσε τὸ δρόμο του. Τίποτ' ἄλλο. Τολμηρὸς μ' ὄλους καὶ μ' ὄλες, μόνο μὲ τὴν Κεβὴ ἦταν στὴν ἀρχὴ δειλὸς ὁ Νύσος, ὁ μορφονιὸς ποὺ τὴν ἀγαποῦσε.

ΜΑ τὴν ἀγαποῦσε τάχ' ἀληθινά; Τότες, γιατί δὲν τὴ γύρευε τοῦ πατέρα της; Νιὸς ἦταν, ἀπὸ πρώτη φαμίλια, ὄμορφος, πλούσιος. Κι' οἱ δύο του ἀδερφάδες οἱ Νεράιδες τοῦ Ἀκρωτηριοῦ ὅπως τὶς ἔλεγαν,—γιατὶ στὸ Ἀκρωτήρι ἦταν ἡ περίφημη βύλα τους,—εἶχαν παντρευτῆ μαζί-μαζί ἐκεῖνο τὸ χρόνο. Μὰ ὁ Νύσος, ὅσο μαγεμένος κι' ἂν ἦταν ἀπὸ τὰ γαλαζία μάτια τῆς Κεβῆς, δὲ θὰ κοιτοῦσε ποτέ νὰ τὴ γυρέψῃ, ὄχι τοῦ πατέρα της ποὺ θὰ τοῦ τὴν ἔδινε νὰ τὴν γυρῶντας, παρὰ τοῦ δικοῦ του ποὺ δὲ θὰ τοῦ τὴν ἔδινε ποτέ. Γιατὶ ρωτώντας, εἶχε μάθει κι' ὁ Νύσος,—τόλεγε δὰ ὄλη ἡ χώρα,—πὼς δὲν ἦταν νόμιμη θυγατέρα τοῦ κόντε—Παύλου. Τὴν εἶχε κάμει χηριὸς, στὰ μεσοκοπίσματα, μὲ μιὰ δούλα, μιὰ καμαριέρα, ποὺ τὴ διατήρησε ἀστεφάνωτη καὶ τοῦ πέθανε στὴ γέννα. Ἐτσι ἀστεφάνωτη, σὰν τὴ μητέρα της, λογάριζε κι' ὁ Νύσος, ἂν ἤθελε ποτές ἢ καλὴ του τύχη, νὰ χαρῆ τὴν Κεβὴ. Ποὺ θὰ πῆ πὼς δὲν τὴν ἀγαποῦσε ἀληθινά..

ΚΙ ὁ Νύσος εἶχε τύχη σὰ βουνό! Στὸ τέλος πρόσεξε ἡ Κεβὴ, πὼς ἓνας νιὸς ποὺ δὲν τὸν ἤξερε ποιὸς ἦταν· στὴν Ἐκκλησιά δὲν ἔβγαζε ἀπὸ πάνου της τὰ μάτια του κι' ὕστερα τὴν ἔπαιρνε ξοπίσω. Ἀπὸ τότες, χωρὶς νὰ θέλῃ, τὸν κοίταζε κι' αὐτὴ. Καὶ μιὰ μέρα, χωρὶς νὰ θέλῃ πάλι, τοῦ χαμογέλασε... Ἐτσι ὁ Νύσος ξεθαρεύτηκε νὰ μπαίνη καὶ στὸ δρόμο τοῦ σπιτιοῦ της καὶ νὰ τὴ φύλαγῃ ἀπόξω ἀπὸ τὸν κήπο, ὥς ἓνα μέρος ποὺ τὰ κάγγελα ἦταν πιὸ πολὺ φραγμένα ἀπὸ κλαδιὰ καὶ φύλλα... Δὲν πέρασαν λίγοι μῆνες, κι' ἓνα βράδυ, νύχτα σχεδόν, τὰ κλαδιὰ ἐκεῖνα παραμερίστηκαν ἀπὸ ἓνα κάτωσπορο χέρι, ποὺ ὁ Νύσος τάρπαξε καὶ τὸ γέμισε φιλιά. Μὰ εἶχε τύχη σὰ βουνό!

Η ΚΕΒΗ είχε διαβασμένα ένα πλήθος ρομάντσα, φράγκικα, φραντσέζικα, έγγλέζικα, έλη τή βιβλιοθήκη του ζόντε-Παύλου. Κι' έσα δέν τής έμεθαν τά βιβλία, τής τά είχε πη με τὸ νι και με τὸ σίγμα ή βέργια της από δεκαπέντε χρονά. Δέν ήταν κομμιά άδωά κι' άνήξερη, όπως φανταζόταν ὁ ποιητής που την έλεγε κρῖνο, βλέποντάς την άνάμεσα στους κρῖνους του κήπου της. "Έξερε πολὺ καλά τί την ήθελε ὁ Νύσος, όταν την παρακαλοῦσε τόσο επίμονα και τόσο φερμά να του ανοίξη κανένα βράδυ την καγγελόπορτα... Κι' ὅμως δέν μπόρεσε νάντισταθῆ στην έκείσια του. Είπε μόνο, δοκίσησε μέσα της, πώς δέν θά τον άφινε ούτε να τη φιλήση, άν δέν πήγαινε πρώτα να τη γυρέψη του πατέρα της. Και θάχε τη φρόνηση να μην παρασυρθῆ, να μη γελασῆ, να μη την πάθῃ, όπως την έπαθαν ένα πλήθος άμναλες, στα ρομάντσα, φράγκικα, φραντσέζικα, έγγλέζικα, που είχε διαβασμένα.

Ο ΜΟΡΦΟΝΙΟΣ τής άρεσε. Φανταζόταν πως θάταν άνέκφραστη εὐτυχία, να τον έχη κοντά της, στο πλευρό της, νύχτα με φεγγάρι, κάτω από την κρεβατινα με την δλόανθη γιασεμιά ή μέσα στο κίόσκι που το τριγύριζαν κρῖνοι τής Παναγιῆς κι' άπριλιάτικα τραντάφυλλα. Να του μιλά κρατώντας του το χέρι, να τον κοιτάξη στα μεγάλα μαύρα μάτια και να αιστάνεται να τής δροσίξη το μάγουλο, θερμή μολοντοῦτο, ή γλυκειά του πνοή... "Α, βέβαια που μποροῦσε νάψηφήση τον κίνδυνο, — τον κίνδυνο που τον ήξερε καλά, με τὸ νι και με τὸ σίγμα, — για μιὰ τέτοια άπόλαυση, προμήνυμα τής άκόμα πιο μεγάλης, τής νόμιμης, που αυτή ή ίδια θά την έφερνε. Γιατί πως θά σπρωχνόταν να πάη πιο γρήγορα στον πατέρα της, να τη γυρέψη ὁ Νύσος, άν δέν έβλεπε κι' αυτός από κοντά, από πολὺ κοντά, την εὐτυχία που θάταν πάλι τόσο μακρυνά του; Κι' ένα βράδυ, μιὰ νύχτα με φεγγάρι, άφου στο μαυροπέτρινο άρχοντόσπιτο κοιμήθηκαν οι γέροι, ή Κεβή άνοιξε την καγγελόπορτα

κι' έμπασε στο βασίλειό της τὸ μορφονιό που τής άρεσε.

ΟΙ μρωδιές των λουλουδιών, διαφορετικές κι' άνακατωμένες, έκαναν στο ζωηρό φεγγαρόφωτο ένα κοντσέρτο μεθυστικό. Η Κεβή τραβήξε το Νύσο προς το κίόσκι, που το τριγύριζαν οι κρῖνοι τής Παναγιῆς και τέπριλιάτικα τραντάφυλλα. Εκεί ήταν το πιο πυκνό, το πιο προσφιλεγμένο από άδιάκριτο ή βάσκανο μάτι μέρος του κήπου. Εκεί ήταν άκόμα το κερύφωμα του μωριστικού πανηγυριού. "Αχ, τί ώραία!... Μπήκαν μέσα, κάθισαν πλάι-πλάι στο ψάθινο καναπεδάκι, και, γεροπιασμένοι από τη στιγμή που άνταμώθηκαν, έστησαν τα κεφάλια τους άντικριστά, για να κοιτάζονται— με τί λατρεία, Θεέ μου!— στα μάτια. Ὁ νύς φοροῦσε σκοῦρα κι' ή κοπελιά δλόασπρα. Μά οι άχτίδες του φεγγαριού, από το άνοιχτό παράθυρο, τους τίλιγαν, τους μαγνάδιζαν, τους άσήμωναν, τους ξεαύλωναν και τους δυό. Κι' άπόξω, οι μρωδιές των λουλουδιών, μακρινές, κοντινές, διαφορετικές κι' άνακατωμένες, εξακολουθοῦσαν στο ζωηρό φεγγαρόφωτο το κοντσέρτο μεθυστικό...

ΚΑΘΩΣ τής κρατοῦσε τα δυό χέρια, — χέρια χυλιοφιλημένα από πρῖν, — ὁ Νύσος την τραβήξε ξαφνικά κοντά του και, προτεινόντας σφιγμένα τα χεῖλη, τής γύρεψε ενάγωνια, λαχταριστά κι' άφωνα, ένα φιλι στο στόμα. Τρόμαξε κείνη και τινάχτηκε πίσω. «"Α, ὄχι!...» Ὁ Νύσος συνήρθε, μαζεύτηκε και σύχασε λίγες στιγμές. Μά το κοντσέρτο των λουλουδιών τον μεθοῦσε, τον τρέλαινε. "Αδύνατο να βασταχῆ κοντά της, μέσα σε τους κρῖνους τής Παναγιῆς και σε τόσο άπριλιάτικα τραντάφυλλα! Και με τους πιο άγνούς, τους πιο άγιους σκοπούς άν έμπαινε σ' εκείνο τον κήπο, δέν θά κρατιόταν περισσότερο. Και πάλι σε λίγο, καθώς τής έσφιγγε πάντα τα δυό χέρια, την τραβήξε ξαφνικά, δυνατά και, μ' ενάγωνια χεῖλη, άφωνα, τής ξαναγύρεψε ένα φιλι στο στόμα.

ΜΑ και τῆς Κεβῆς τῆς χρειάστηκε τόρα περισσότερη δύναμη γιὰ νὰ τραβηχτῆ και νὰ τοῦ πῆ «ὄχι»! Ὅχι γιατί τὴν εἶχε τραβήξει ὁ μεθυσημένος νιὸς πιὸ δυνατά, παρὰ γιατί κι' αὐτὴ εἶχε ἀρχίσει νὰ μεθᾶη κοντὰ του. Τόσοι κρίνοι τῆς Παναγιᾶς! Τόσ' ἀπριλιάτικα τραντάφυλλα!... Δὲν ἔκαμε καλὰ νὰ διαλέξη τὸ κίόσκι γιὰ τὸ νυχτερινὸ αὐτὸ ἀντάμωμα, τὸ πρῶτο. Καλύτερα νὰ τὸν πῆγαινε νὰ καθήσουν κάτω ἀπ' τὴν κρεββατίνα τῆς δλόανθης γιασεμιᾶς. Κι' ἐκεῖ θάταν τὸ ἴδιο ὄραϊα. Μὰ τὰ καϊμένα τὰ γιασεμιά, τὰ φτενοκάμωτα, τὰ μικρούλια, δὲν χύνουν τόσο βαριά, τόσο συνταραχτικὴ μυρωδιά. Ἐνῶ ἐδῶ, μὲ τοὺς μεγάλους, τοὺς ἀψηλούς, τοὺς παχύφυλλους κρίνους και μὲ τὰ μεγάλα, τὰ ὀλοκόκκινα, τὰ πύρινα τραντάφυλλα, —ἀμέτρητα ἐροδιστικὰ λιβανιστήρια, — αἰσθανόταν πὼς ἂν και τρίτη φορὰ ὁ Νύσος τῆς γύρευε φιλιὸν στὸ στόμα, δὲ θάβρισκε δύναμη νὰ τραβηχτῆ και νὰ τοῦ πῆ ὄχι...

«—ΠΑΜΕ ἀπὸ δῶ;—Ποῦ;—Στὴ γιασεμιά.—Πάμε!» Τὴν ἀκολούθησε στὰ στρατόνια και στάθηκε μαζί της κάτω ἀπ' τὴν ἀψιδωτὴ κρεββατίνα τῆς γιασεμιᾶς. Ναι, κι' ἐδῶ εἶναι ὄραϊα... Μόνον ποὺ τάντικρινὰ κάγγελα τοῦ περιτόιχου δὲν ἦταν ἀκοκτὰ σκεπασμένα μὲ κλαδιὰ και μὲ φύλλα, και ποὺ κάτω ἀπ' τὴν κρεββατίνα δὲν εἶχε κανένα καναπεδάκι. Ἐκάθησαν σὲ δυὸ σκαμιά χαμηλὰ χωρὶς ῥάχες. Ἦταν ἀπ' τὰνάσβολα αὐτὰ σκαμιά; Ἦταν ὁ φόβος μὴν περνοῦσε κανέναν παρορτίης και τοὺς ἔβλεπε ἀπὸ τὰ κάγγελα; Ἦταν ἢ γλυκειά, ἢ ναρκωτικὴ, ἢ κατευναστικὴ μυρωδιὰ τῶν γιασεμιῶν; Ποιὸς ξέρει!... Ὁ Νύσος ὅμως κάθησε ἤσυχος. Τῆς γλυκομιλοῦσε μόνον και τῆς φιλοῦσε κάπου κάπου τὸνα χέρι ποὺ τῆς κράταγε. Τῆς ἔλεγε—τί ἄλλο;—πὼς τὴν ἀγαπάει πολὺ, πάρα πολὺ. Μὰ οὔτε μιὰ φορὰ δὲν τῆς γύρευε φιλιὸν στὸ στόμα. Μόνον ποὺ βαρέθηκε γρήγορα τὴ γιασεμιά. Και μιὰ στιγμὴ ποὺ ξεψύχησε στὴ μεγάλη γαλήνη κι' ἦ

ὀμίλια του τῆς ἐπρότεινε τὴν αὐτὸς: «—Πάμε ἀπὸ δῶ;—Ποῦ;—Στὸ κίόσκι.—Πάμε!»

ΑΥΤΟ γινόταν κάθε δέκα λεπτὰ τῆς ὥρας. Μόλις τὸν ἔβλεπε νάγριεῦη κι' αἰσθανόταν πὼς δὲ θάχε τὴ δύναμη νὰ τοῦ ἀρνηθῆ τὸ φιλι, ἢ Κεβῆ σηκωνόταν και τοῦλεγε νὰ πάνε στὴν κρεββατίνα. Κι' ἅμα βαριόταν ὁ Νύσος τὴ χανωτικὴ μυρωδιὰ, ποὺ ἔκανε νὰ ξεψυχᾶ κι' ἡ ὀμίλια, τῆς ἔλεγε νὰ πάνε στὸ κίόσκι. Ἀπὸ τὰ φτενοκάμωτα, τὰ μικρούλια γιασεμιά, περνοῦσαν στοὺς θεριεμένους κρίνους τῆς Παναγιᾶς και στ' ἀπριλιάτικα τραντάφυλλα. Και πάλι, ἀπὸ τὸ ἐπικίνδονο κίόσκι στὴν ἀβλαβὴ κρεββατίνα. Μιὰ μεθοῦσαν, ἀναβαν, ἀποτρελαινόταν, ἔτοιμοι νὰ σμίξουν τὰ φλογερὰ χεῖλη σ' ἐν' ἀτέλειωτο φιλι και μιὰ ἡσυχάζαν, γαλήνευαν, φρονίμευαν, κι' ἔβρισκαν ἀρκετὴ εὐτυχία στὸ ἀπλό—μὰ μὲ πόση λατρεία, Θεέ μου!—χειροφιλημα. Κι' αὐτὸ γινόταν κάθε δέκα λεπτὰ τῆς ὥρας.

ΠΑΡΑΞΕΝΟ εἶναι πὼς και μονάχη της ὕστερα στὸν κῆπο, ἢ Κεβῆ αἰσθανόταν τὰ ἴδια τῆς πρώτης ἐρωτικῆς της νυχτιᾶς. Κοντὰ στοὺς κρίνους τῆς Παναγιᾶς και στὰ πριλιάτικα τραντάφυλλα ποὺ περικύκλωναν τὸ κίόσκι, συλλογιζόταν τὸ Νύσο μ' ἐξέγερση, μὲ πόθο σαρκικό, και μετὰ νοιωγε ποὺ τοῦ δείχτηκε τόσο ἄγρια—τί τρέλα!—και τὸν ἄφησε νὰ φύγη χωρὶς φιλι. Και πάλι, κάτω ἀπὸ τὰ γιασεμιά ποὺ χιονοστόλιζαν τὴν ἀψιδωτὴ κρεββατίνα, ὁ σαρκικός της πόθος ἀποκοιμιόταν κι' ἔλεγε πὼς θάκανε ἀληθινὴ τρέλα ἂν δεχόταν τὸ φιλι στὸ στόμα ποὺ θάφερνε τόσα... Μέρη βάσταξε αὐτό. Στὸ κίόσκι ἢ Κεβῆ τρελαινόταν και στὴν κρεββατίνα φρονίμευε. Μοναχὴ της στὸν κῆπο, —παράξενο!—αἰσθανόταν τὰ ἴδια τῆς πρώτης ἐρωτικῆς της νυχτιᾶς.

Τὸ ΕΙΝΑΙ κι' αὐτὲς οἱ μυρωδιές! συλλογιζόταν ἐκεῖ ποὺ λάτρευε τὰ λουλούδια της. Κάθε λουλούδι μὲ τὴ μυ-

ρωδιά του, και κάθε μυρωδιά λουλουδιού, τόσο ταιριαστή με την όψη του, με το χρώμα του, με το σχέδιό του, να σου γεννά κι' από ένα αίσθημα διαφορετικό! Κοίταζε από κοντά τους κρίνους της Παναγιάς. Πώς να μη σ' έρεθίξει, να μη σ' αναστατώνη ή μυρωδιά τους, που λές κι' ήταν καμωμένη από σάρκα ζωντανή! Κι' εκείνος ο κατακίτρινος σπόρος στη μέση του κάτασπρου γυαλιστερού χωνιού, που σέ τραβούσε, σέ τραβούσε να τους μυρίσης, για να σου κίτρινίση τη μύτη!... Και τὰ τραντάφυλλα πάλι, τί πειρασμός με το ζωηρό τους χρώμα το χτυπητό και με το σχέδιο το έμψυχωμένο. Μερικά μάλιστα της φαινόταν πώς την κοίταζαν σαν αληθινά κοκκινομάγουλα, πονηρά, ξαναμμένα προσωπάκια, με κίτρινα ματάκια δακρυσιμένα από δροσιά. Ένώ τὰ καίμενα τὰ γιασεμιά, ίσχνά, άσαρκα, σχεδόν άύλα, δεν ήταν παρὰ μόνο ψυχές,— άγνές ψυχούλες και λευκές σαν παιδιών. Τέτοια κι' ή μυρωδιά τους: λευκή, λεπτή, άγνή κι' ειρηνική...—Τ' είναι κι' αυτές οι μυρωδιές! συλλογιζόταν.

ΚΑΙ κοίταζε μάνησυχία τις άψηλές μανόλιες, που στους πιό χαμηλούς τους κλώνους τὰ πρώτα λουλούδια ήταν έτοιμα ναοίξουν. Έκείνα κι' αν ήταν! Δέκα κρίνοι ζυμωμένοι μαζί, μόλις θάκχαναν ένα λουλούδι της μανόλιας. Κι' ένα μόνο άνοιχτό μέσα στον κήπο, σκέπαζε με τη φοβερή μυρωδιά του όλες τις άλλες μυρωδιές. Η πιό δυνατή νότα στο μυριστικό κοντσέρτο, το μεγαλύτερο όργανο στην άνθινη ορχήστρα του κήπου. Και τὰ πελώρια σαρκόφυλλα της μανόλιας, άσπροκίτρινα κι' άσπρορόδινα, έμοιαζαν με σάρκα νέα, μεστή, σφιχτή, σφριγηλή, με σάρκα που τη φλογίζουν οι σφοδρότεροι πόθοι. Τέτοια κι' ή μυρωδιά του γιγάντιου λουλουδιού, του πιό μεγάλου απ' όλα τὰ λουλούδια... Η Κεβή το θυμόταν καλά από τις περασμένες άνοιξες και το συλλογιζόταν. Άλλο πράγμα την έπιανε κάθε φορά που τὰ θεόρατα ξενδοτικά δέντρα,—δυο ήταν στον κήπο,—γέ-

μιζαν με γιγαντολούλουδα. Ούτε να πλέξη μπορούσε, ούτε να κεντήση, ούτε να διαβάση. Καθότανε μόνο και μ' άνοιχτά μάτια δνειρευόταν. Τά όνειρ' αυτά της αναστάτωναν την ψυχή κι' έκαναν το παρθενικό της κορμί νανατοχιμάξη όλο... Τί θα γινόταν, αν πήγαινε πάλι καμιά νύχτα ο Νύσος, όταν ή μυρωδιά της μανόλιας θα σκέπαζε όλες τις άλλες μυρωδιές; Και του το είχε τάξει με τὰ πολλά του θερμοπαράκλια. Γι' αυτό κοίταζε μ' άνησυχία τὰ ψηλά δέντρα, που στους χαμηλούς τους κλώνους τὰ πρώτα λουλούδια ήταν έτοιμα ναοίξουν.

Ο ΝΥΣΟΣ πήγαινε πάντα με το σκοπό του: Να χαρή την όμορφη Κεβή άστεφάνωτη, όπως ο πατέρας της είχε χαρή τη μητέρα της. Ήξερε τώρα. Και δεν βιαζόταν καθόλου ο Νύσος, δεν άνυπομονούσε. Είχε πείρα σ' αυτά ο μορφονιός και θυμόταν πώς άγάλι-γάλι γίνεται ή άγουρίδα μέλι και πώς το μήλο πάντα κάτω απ' τη μηλιά θα πέση. Και νά εκείνη τη νύχτα ή Κεβή του άνοιξε πάλι την καγυελόπορτα. Σαν την άλλη φορά, κάθησαν πρώτα στο κίβσοι. Και σαν την άλλη φορά, μόλις άγρίεψε ο νέος, εκείνη τον τράβηξε να τον μερώση στη γιασεμιά. Μά του κάκου! Δυό λουλούδια της μανόλιας, που είχαν άνοιξει ίσα-ίσα εκείνη τη νύχτα, κριαρχούσαν σ' όλο τον κήπο κι' έπνιγαν πρώτα-πρώτα την άγνή μυρωδιά των γιασεμιών. Κάτω απ' την κρεβατίνα, ο Νύσος της ξαναγύρεψε το φιλι στο στόμα. Κι' ή Κεβή, το ίδιο μεθυσιμένη, δέ βρήκε τη δύναμη να του το άρονηθή. Κόλλησαν τὰ χείλη τους, όμοια με δυό άλνκα λουλούδια, σ' έν' άτέλειωτο φιλι. Το πρώτο έφερε το δεύτερο και το δεύτερο έφερε το τρίτο... Έπειτα είδαν πώς τὰ σκαμιά που καθόνταν δεν τους χωρούσαν. Μια στιγμή, καθώς πάλεβαν άγκαλιασμένοι, λίγο έλειψε να ξαπλωθούν. Κι' ο Νύσος την έρπαξε τότε με στιβαρά χέρια και την άνάγκασε να τον άκολουθήση στο κίβσοι. Ήξερε τώρα. Και πήγαινε με το σκοπό του...

ΣΤΟ κιάσκι, τὸ ψάθινο καναπεδάκι τοὺς χωροῦσε καλὰ καὶ τὰ λουλούδια τῆς μανόλιας, κοντινότερα κεῖ, σκορποῦσαν πιδ μεθυστικῆ μυρωδιά. Ὁ Νύσος, μεθυσμένος κι ἀπὸ τὰ φιλιὰ, ἀγρίεψε ὅσο ποτέ. Μὰ στὸ μεγάλο κίνδυνο, ἡ Κεβὴ ξαναβρῆκε ὅλη τῆς τῆ δύναμη. Τὸν ἔσπρωξε καὶ τοῦ φώναξε: «—Ὅχι αὐτό, ὄχι!... Κάθησε τώρα φρόνιμα!—Μὰ γιατί, τῆς παραπονέθηκε ἔγώ... ἐγὼ πού πεθαίνω γιὰ σένα;—Ἄν πεθαίνης γιὰ μένα, νὰ με γυρέψης τοῦ πατέρα μου! Καὶ τότες ὅ,τι θέλης. Γιατί κι ἔγώ γιὰ σένα πεθαίνω.—Καλά...» Κι ὁ Νύσος, μὲ τὸ σκοπὸ του πάντα, τραβήχτηκε ἀκόμα πιδ πέρα ἀπὸ κεῖ πού τὸν εἶχε στείλει τὸ σπρωξιμό της. Ἐκείνη στὴν ἄλλη ἄκρη. Καθόνταν τώρα χωρὶς νᾶχουν πιασμένα τὰ χέρια, χωρὶς νᾶγγίζονται κἂν. Στὸ κιάσκι, τὸ ψάθινο καναπεδάκι τοὺς χωροῦσε καλὰ.

«—ΚΑΙ νομίζεις πὼς, ἂν μποροῦσα, δὲ θὰ σ' εἶχα κιάλα γυρεμένη;—Καὶ γιατί δὲ μπορεῖς; Ἐγὼ ἔμαθα καὶ ξέρω πὼς μπορεῖς. Ὁ πατέρας σου σ' ἔχει μονάκριβο, κανακάρη κι οἱ δύο σου ἀδερφὲς παντρεύτηκαν τοῦτο τὸ χρόνο μαζί.—Σωστὰ ὅλ' αὐτὰ, μὰ εἶναι στὴ μέση κάτι πού μ' ἐμποδίζει. Ὅχι ἐμένα, παρὰ τὸν πατέρα μου.—Τί πράμμα;—Εἶναι μυστικό.—Θέλω νὰ τὸ μάθω.—Δὲ μπορῶ νὰ στὸ πῶ.—Τότε δὲ μάγαπᾷς.—Πεθαίνω γιὰ σένα!—Πές μου το!—Ἐσὺ μάγαπᾷς;—Ἄλλο τόσο. Ἴσως πιδ πολὺ σάγαπῶ ἔγώ.—Κι ἂν ἔβλεπες, ἂν πειθόσουν κι ἡ ἴδια πὼς ἀληθινὰ δὲ μπορῶ νὰ σὲ γυρέψω, θὰ μάγαποῦσες ἀκόμα;—Μὰ γιὰ ποῖο τότες σκοπὸ;—Γιὰ τὴν ἀγάπη μονάχα, γιὰ τὴν εὐτυχία πού χαρίζει ἡ ἀγάπη. Δὲν ἔστεφανώθηκαν ὅλοι ὅσοι ἀγαπήθηκαν στὸν κόσμο!—Δὲν ἐνώθηκαν ὅμως καὶ δὲν ἐγνώρισαν τὴν εὐτυχία τῆς ἀγάπης τους.—Ἐνώθηκαν καὶ τὴν ἐγνώρισαν πολλοί. Καὶ πρῶτοι ὁ πατέρας σου κι ἡ μητέρα σου.—Τί λές! Ὁ πατέρας μου κι ἡ μητέρα μου δὲν ἦταν στεφανωμένοι;—Ὅχι. Ἐτσι ζοῦσαν, ἔτσι ἔζησαν. Ρῶ-

τησε κρυφὰ τὴ βάγια σου, νὰ σοῦ τὸ πῆ.—Ἄ!... Θέ μου!...—Αὐτὸ εἶναι τὸ μυστικό, πού σοῦ τὸ εἶπα γιατί ἔπρεπε νὰ σοῦ τὸ πῶ. Τί σώπασες; Βλέπεις τώρα γιατί δὲν μπορῶ νὰ σὲ γυρέψω. Ἄν μποροῦσα, θὰ σὲ εἶχα κιάλα γυρεμένη...»

ΕΒΓΑΛΕ τὶς φωνές, χωρὶς νὰ τὴ μέλη οὔτε ἂν ἄκουγε ἡ γειτονιά, οὔτε ἂν ξυπνοῦσαν οἱ γέροι: «—Φεύγα!... φεύγ' ἀπὸ κοντά μου! Φεύγ' ἀπὸ δῶ μέσα, ψεύτη! παλιάνθρωπε! ἄτιμε!...» Ὅλες οἱ μανόλιες τοῦ κόσμου νᾶνοιγαν, θὰ τῆς ἦταν ἀδιάφορο ἐκείνη τὴ στιγμή. Αἰσθάνθηκε ἀμέσως τὴν φλόγα της νὰ σβύνη καὶ τὴν ἀγάπη της νὰ γίνε-ται μῖσος γιὰ κείνον πού σοφίστητε μιά τέτοια ψευτιά γιὰ νὰ φτάση στὸν ἄτιμο σκοπὸ του. Ἐν' ἀπονύχτερο μισοφέγγαρο, κόκκινο, ἄγριο, μόλις εἶχε σηκωθῆ ἐκείνη τὴν ὥρα κι' ἐκοκκίνιζε ἄγρια δῶ κι' ἐκεῖ τὰ ψυχρὰ σκοτάδια τοῦ κήπου. Τὸν ἔπιασε μανιασμένη, τὸν σήκωσε, τὸν ἔβγαλε ἀπὸ τὸ κιάσκι, τὸν τραβήξε, τὸν ἔσπρωξε πρὸς τὴν καγγελόπορτα, τὸν πέταξε στὸ δρόμο καὶ τοῦ βρόντηξε πίσω του τὸ πορτόφυλλο. Κι' ἐξακολούθησε ἀκόμα νὰ τὸν διώχνη καὶ νὰ τὸν βρίζη μὲ φωνές, χωρὶς νὰ τὴ μέλη οὔτε ἂν ἄκουγε ἡ γειτονιά, οὔτε ἂν ξυπνοῦσαν οἱ γέροι.

«—ΡΩΤΗΣΕ τὴ βάγια», τῆς εἶπε πάλι φεύγοντας ὁ Νύσος, χωρὶς νὰ θυμώση καθόλου μὰ καὶ χωρὶς ν' ἀπελιπ-στη. «Ρώτησε τὴ βάγια. Καὶ θὰ ἰδῆς πὼς δὲ σοῦ εἶπα παρὰ τὴν ἀλήθεια.—Ἄτιμε!—Μὴ φωνάζης! Δὲν εἶμαι ἄτιμος. Σάγαπησα μόνο πολὺ. Ἄμα ἰδῆς πὼς δὲν εἶμαι καὶ ψεύτης, θὰ με ξαναγαπήσης καὶ σύ, καὶ θὰ ἐνω-θοῦμε, καὶ θὰ ζήσουμε, ὅπως ὁ πατέρας σου κι' ἡ μητέρα σου!»—«Κακοῦργε!... φεύγα, μὴ σὲ σκοτώσω!» Κι' ἔσκυψε, νὰ σηκώση πέτρα, νὰ τοῦ τὴν πετάξη. Μὰ δὲ βρῆκε παρὰ τὰ χαλικάκια τοῦ στρατονιοῦ. Καὶ σκύβοντας, ἄκουσε τὸ Νύσο πού ξεκίνησε τρέχοντας σὰ νὰ τὸν κληγοῦσαν. Μὲ τὴν ἴδια γρηγοράδα, μ' ἀπὸ διάφορο κίνητρο, ἔτρεξε κι' αὐτὴ

στο σπίτι και μπήκε σὰ θύελλα σὲ μιὰ κάμαρα, δίπλα στὴ δική της, γιὰ νὰ ξυπνήσῃ καὶ νὰ ρωτήσῃ τὴ βάρια.

...«ΠΕΣ μου ὅλη τὴν ἀλήθεια!... Πές μου ἀμέσως τώρα, στὴ στιγμή, γιατί με σένα θὰ ξεθυμάνω!...— ὦ, δυστυχία μου! ὦ, μεγάλη μου συμφορά!...— Ἄσε τίς κλαοὺρες, βάρια, καὶ πές μου. Θὰ τὸ μετανοήσῃς!...— Μὰ ποῖος, ποῖος, νὰ σὲ χαρῶ, πῆγε νὰ σοῦ πῆ τέτοια πράματα;— Δὲν εἶναι δική σου δουλειά. Ὅποιος κι' ἄ μοῦ τᾶπε, ἐγὼ δὲ θὰ τὰ πιστέψω ἂν δὲν τ' ἀκούσω κι' ἀπὸ σένα... Ἔλα, λέγε!—Κεβὴ μου, Κεβούλα μου, κυρά μου!— Ἐκεῖνο περὶ σοῦ λέω!... Ὁ πατέρας μου τὴ μητέρα μου τὴν εἶχε ἔτσι; Καὶ πέθανε τότες ποὺ γέννησε μένα, ἄστεφάνωτη;— Μεγάλη μου συμφορά!— Βάρια! ἢ μοῦ λές ἢ γροεμίζουμαι ἀπὸ τὸ παρεθύρι!» Κι' ἡ Κεβὴ ὄρμησε στοὺς παράθυρο καὶ τᾶνοιξε—«Στάσου! τῆς φώναξε τότες ἡ βάρια. Στάσου! καὶ θὰ σοῦ πῶ ὅλη τὴν ἀλήθεια!...»

ΝΑΙ, ψέμμα δὲν τῆς εἶχε πῆ τὸ κακὸ ἐκεῖνο στόμα, ὅποιου κι' ἂν ἦταν. Ὁ κόντε-Παῦλος δὲν εἶχε προκάμει νὰ στεφανωθῆ, ὅπως λογάριζε, τὴ δύστηνη τὴ μητέρα της. Τοῦ πέθανε γεννῶντας τὴν Κεβὴ τους. Καμαριέρα τὴν εἶχαν πρῶτα στοὺς σπῆτι, πολὺ ὁμορφη, ξανθὴ καὶ γαλανὴ σὰν τὴ θυγατέρα της. Κι' ὁ κόντες, χηρευάμενος τότες καί, ὅπως νὰ πῆς, νέος ἀκόμα, τὴν ἀγάπησε καὶ τὴν ἔλαβε. Δὲν εἶχε σκοπὸ ἐξαρχῆς νὰ τὴν κἀνῃ γυναῖκα του. Ὅπως νὰ πῆς, μιὰ παρακατινὴ... Ἄλλο ἦταν ὕστερα, ποὺ τοῦκανε παιδί. Θὰ τὴ στεφάνωνε, τῆς τῶχε τᾶξει χίλιες φορές. Καὶ πολὺ, πολὺ μικράθηκε ὁ καϊμένος, σὰν τὴν ἔχασε. Ὅσο τόσο ἔτσι τὴν εἶχε. Ψέμμα δὲν τῆς εἶχε πῆ τὸ κακὸ ἐκεῖνο στόμα, ὅποιου κι' ἂν ἦταν...

ΑΠΟΜΕΙΝΕ βαθισυλλογισμένη. Ἐπὶ τὸ παράθυρο ποὺ εἶχε ἀνοίξει, τὸ κόκκινο μισοφέγγαρο τῆς ἔχυνε τίς ἄ-

γριες ἀχτίδες τοῦ καὶ οἱ μανόλιες τὴν ἐρεθιστικὴ μωροδιά τους. Κι' ἦταν τόσο ταιριαστὴ ἡ μωροδιά με τίς ἀχτίδες, ποὺ θᾶλεγε πὼς μύρις ἔτσι ἐκεῖνο τὸ μισοφέγγαρο... Ὑστερα ἡ Κεβὴ ρώτησε με θυμὸ: «— Ἐγὼ λοιπὸν εἶμαι μούλα;» Καὶ χωρὶς νὰ περιμένῃ τὴν ἀπόκριση τῆς βάριας, ἔξακολούθησε: «— Καὶ γι' αὐτὸ ὁ πατέρας μου με κούβει ἀπὸ τὸν κόσμο;... Γι' αὐτὸ δὲ με πηγαίνει πονθενά;... Γι' αὐτὸ με τράβηξε κι' ἀπὸ τὸ σχολεῖο, πρὶν γίνω δέκα χρονῶν;... Γι' αὐτὸ δὲν ξέρω παρὰ μιὰ ἐκκλησία;... Γι' αὐτὸ δὲν πατεῖ ἐδῶ-μέσα ψυχὴ, οὔτε συγγενὴς, οὔτε φίλος, ἔξω ἀπὸ τὸν παπᾶ-Στέφανο;... Γι' αὐτὸ εἶμαι κλεισμένη σὲ τοῦτο τὸ μαῦρο σπίτι, σὰ σὲ μοναστήρι, σὲ φυλακή;...» Στάθηκε μιὰ στιγμή, ἐνῶ ἡ βάρια ἀμίλητη, —τί νὰ πῆ κι' αὐτὴ ἡ δόλια!— κουνούσε τὸ κεφάλι της. Ἐπειτα ἡ Κεβὴ δάγκασε τὸ δάχτυλό της με λύσσα καὶ εἶπε: «— Καλά, καλά!... Ἄς τονε, ἄς τονε τὸν πατέρα μου καὶ θὰ τοῦ δείξω ἐγὼ. Ἐσὺ μὴν τοῦ πῆς λέξη.» Κι' ἀπόμεινε πάλι βαθισυλλογισμένη.

ἮΤΑΝ γι' αὐτὴ μιὰ νύχτα φοβερὴ, — ἡ πρώτη νύχτα ποὺ τὴν περνούσε ἀγρυπνὴ στὴ ζωὴ της. Συλλογιζότανε χίλια-δυό, ποὺ ὅλα τῆς ἔκαναν θυμὸ καὶ πόνο. Καὶ κάθε τόσο μουρμούριζε: «Καλά! καλά! Ἄς τονε καὶ θὰ τοῦ δείξω ἐγὼ!» Τί εἶχε σκοπὸ τάχα νὰ κἀμῃ; Δὲν τᾶξερε ἀκόμα οὔτ' αὐτὴ ἡ ἴδια. Μὰ θᾶταν κάτι μεγάλο, τρομερὸ, ἀνεπανόρθωτο. Κάτι ποὺ θᾶκανε ὅλο τὸν κόσμον νὰ μιλήσῃ γι' αὐτὴ, κάτι ποὺ θᾶδειχνε τοῦ πατέρα της πὼς ἄδικα τὴν ἔκρυβε τόσο καιρὸ. Μπορεῖ καὶ νὰ ξεπρότιζε, νὰ τοῦφευγε, μπορεῖ καὶ νὰ σκοτωνόταν. Δὲν ἤξερε ἀκόμα παρὰ πὼς κάτι ἔπρεπε νὰ κἀμῃ, ποὺ θὰ τᾶκανε. Ἐτσι πέρασε τὴ φοβερὴ νύχτα, τὴν πρώτη νύχτα ποὺ τὴν περνούσε ἀγρυπνὴ στὴ ζωὴ της.

«— ΑΧ, οἱ μανόλιες!... οἱ μανόλιες!...» φώναξε ἄθελα τὸ πρωτὶ, μόλις διαπλάτωσε με ὄρμη τίς γούλιες τοῦ ἀψη-

λου της παραθύρου. Ήταν άργά. Τὰ χαράματα μόνο είχε νικήσει τὸν πόνο της ὁ ὕπνος. Καὶ τώρα ὁ ἥλιος, ἀνεβασμένος ὡς τὴν κορφή σχεδὸν τοῦ γαλανοῦ ἀνοιξιᾶτικου θόλου, πλημμυροῦσε μὲ τὸ φῶς του τὸν κήπο κι' ἐχρῦσωνε τὶς μανόλιες, πελώριες, σάρκινες, λαμπρές, σὰν ἀνθρώπινα στήθη, μπράτσα, μεριά, ἀπόκρυφα μέλη, πὸν γυμνὰ κι' ἀδιάντροπα ἠλιαζόνταν. Πέντε, ὀχτώ, δέκα λουλούδια εἶχαν ἀνοίξει, καὶ στὰ δυὸ δέντρα μαζί, τὴ μυστικὴ ἐκεῖνη νύχτα. Τὴ μυρωδιὰ πὸν σκορποῦσαν, θὰ τὴν αἰσθανόταν καὶ νεκρός. Γυμνὴ μυρωδιὰ κι' ἀδιάντροπη, πλημμύριζε δρημητικὰ τὴν Κεβὴ, ὡς τὰ βαθύτερα τῆς ψυχῆς της. Καὶ μαγεμένη ροφοῦσε τὸν ἀέρα κι' ἀναστέναζε ἡδονικά: «Ἄχ, οἱ μανόλιες!... οἱ μανόλιες!...»

ΝΑ λοιπὸν πὸν ὑπῆρχε ἀκόμα γι' αὐτὴν εὐτυχία, κι' ἴσα-ἴσα πὸν μὲ τὴν εὐτυχία της θὰ ἐκδικιόταν τὸν πατέρα της! Τί ἄλλο καλύτερο μποροῦσε νὰ βρῆ;... Ὅχι, ὄχι, οὔτε θὰ ξεπότηζε, οὔτε θὰ σκοτωνόταν! Αὐτὰ τὰ συλλογίστηκε μιὰ στιγμὴ στὴν τρέλα καὶ στὸ ἀλάλιασμα τῆς φοβερῆς της νύχτας. Θὰ ζοῦσε! Καὶ θὰ ζοῦσε στὸ σπίτι της. Ὅπως ἔζησε κι' ἡ μητέρα της, ἡ ἀστεφάνωτη κι' εὐτυχισμένη. Ὅπως ἔζησε ἀκόμα κι' ὁ πατέρας της, πὸν δὲν μποροῦσε νὰ κάμῃ γυναίκα του μιὰ παρακατινὴ, μιὰ καμαριέρα, τὴ χαιρόταν ὅμως. Ἔτσι κι' ὁ Νύσος δὲν μποροῦσε νὰ πάρῃ μιὰ μούλα. Μποροῦσε ὅμως μιὰ χαρὰ νὰ τὴν ἔχη καὶ νὰ τὴ χαιρέται. Κι' αὐτὴ τὸ Νύσο. Ὁ νοῦς της τώρα, καθὼς τὴ μεθοῦσαν οἱ μανόλιες, ἦταν ὄλος στὸ νιό. «Θὰ μὲ ξαναγαπήσης, τῆς εἶχε πῆ, καὶ θὰ ἐνωθοῦμαι!» Καὶ δὲν ἦταν ψεύτης, οὔτε ἄτιμος. Τῆς εἶχε πῆ τὴν ἀλήθεια. Ὡ, ὑπῆρχε ἀκόμα γι' αὐτὴν εὐτυχία! Καὶ μ' αὐτὴ θὰ ἐκδικιόταν τὸν πατέρα της...

ΜΕΘΥΣΜΕΝΗ, γεμάτη πόθο, πείσμα, τρέλα καὶ χαρά, ἐκάθησε ἀμέσως καὶ τοῦ ἔγραψε δυὸ λόγια: «Εἶχες

δίκιο. Ἔλα! Ἀπόψε, τὴν ἴδια ὥρα θὰ σὲ περιμένω». Καὶ τοῦστειλε τὸ γραμματάκι μὲ τὴ βέργια. Ἔπειτα ἔλουσε καὶ μύρωσε τὸ κορμί της ὄλο, — κορμὶ ξανθῆς, ἴδιο στὸ χρῶμα μὲ τὰ σαρκόφυλλα τῆς μανόλιας, — ὅπως θὰ τῷ λούζε καὶ θὰ τὸ μύρωνε νύφη. Φόρεσε ἀπὸ μέσα τὰ πιὸ ὁμορφα, τὰ πιὸ πλουμιστά, τὰ πιὸ πλούσια ἀσπρόρρουχά της. Ἔβαλε ἀπὸ πάνου τὸ ἴδιο λευκὸ φουστάνι, πὸν φοροῦσε στὸ πρῶτο της ἀντάμωμα μὲ τὸ Νύσο. Καὶ περιμένοντάς τον, πέρασε ὄλη της τὴν ἡμέρα σὰ μεθυσμένη, γεμάτη πόθο, πείσμα, τρέλα καὶ χαρά.

ΚΑΝΕΝΑΣ ἀπὸ τὸ σπίτι δὲν ὑποπτεύτηκε τὸ παραμικρό. Οὔτε ἡ βέργια δὲν ἤξερε τί ἐσκόπευε νὰ κάμῃ. Λέξη δὲν εἶπε στὸν πατέρα της καὶ στὸ γέρο θεῖο. Λέξη σὲ κανένα. Καὶ τὴ νύχτα, τὴν κατασκότεινη νύχτα, πρὶν βγῆ ἀκόμα τὸ μισοφέγγαρο κι' ἀφοῦ κοιμήθηκαν ἀνύποπτοι ὄλοι, ἡ Κεβὴ λευκοφόρα ἀνοίξε τὴν καγγελόπορτα καὶ δέχτηκε τὸ μορφονιὸ τὸ Νύσο στὴν ἀγκαλιά της. «—Ἔλα! τοῦ εἶπε. Τώρα εἶμαι δική σου! ὄλη δική σου!» Κάτι πῆγε νὰ τῆς πῆ κι' ἐκεῖνος, μὰ τὸν ἔκοψε: «—Σώπα! τὰ ξέρω, εἶχες δίκιο, θὰ τὰ ποῦμε ὕστερα.» Πῆγαν ἴσα στὸ κιάσκι καὶ κάθησαν ἀγκαλιασμένοι στὸν ψάθινο καναπέ. Ἀπὸ πάνου τους, μὲ δέκα ὀλάνοιχτα λουλούδια, οἱ μανόλιες τοὺς μεθοῦσαν καὶ τοὺς ἀποτρέλαιναν. Ἦταν στὰ σκοτεινά, μὰ αἰσθανόνταν γύρω τους σὰ μιὰ φωτοπλήμμουρα ἀπὸ μυρωδιὰ, ἀγάπη, ἡδονὴ κι' εὐτυχία. Ἔμειναν ἐκεῖ, στὸ κιάσκι, στὸν καναπέ, ὡς που ἄδειασαν ὄλο τὸ ποτήρι. Ἔπειτα τίποτα. Ἄκρα σιωπὴ κι' ἡσυχία. Ὁ Νύσος ἔφυγε μὲ φιλιὰ, τὴν ὥρα πὸν ἔβγαине τὸ μισοφέγγαρο, ἀκόμα πιὸ κόκκινο κι' ἀπὸ τὸ χθεσινό. Ὅλα εἶχαν τελειώσει. Καὶ κανένας ἀπὸ τὸ σπίτι, βυθισμένο στὸν ὕπνο, δὲν ὑποπτεύτηκε τὸ παραμικρό.

ΤΟ παλιὸ μαυροπέτρινο ἀρχοντόσπιτο, μισοκρυμμένο

στis πρασινάδες τοῦ κήπου, ἔγεινε σάν πρώτα φωλιὰ ἡδονῆς κι' ἁμαρτίας. Κάθε νύχτα, ἡ Κεβή, βασίλισσα πάντα τῶν λουλουδιῶν καὶ ζωντανῶς κρῖνος, δεχόταν τὸ Νύσο της, τὸν εὐτυχημένο μορφογιό, ὄχι μόνο στὸ κλόντε, παρὰ καὶ στὴν ἴδια τὴν κάμαρά της. Στὸ ὕστερο ὁ κόντε-Παῦλος τὰ ἔμαθε. «—Τί ἔκαμες δυστυχημένη!» τῆς φώναξε χλωμός, μὲ τὸ γρόθο ψηλά. —«Τίποτα! τοῦ ἀποκοίθηκε χλωμή. Ζῶ κι' ἐγὼ ὅπως ζοῦσε ἡ μητέρα μου». Κι' ὁ κόντε-Παῦλος κατέβασε τὸ γρόθο, ἔσκυψε τὸ κεφάλι καὶ δὲν εἶπε λέξη. Ἀπὸ τότες πύκνωσε μόνο τὰ δέντρα τοῦ κήπου, ξενοτικὰ καὶ ντόπια, — ἄχ, ἐκεῖνες οἱ μανόλιες!...— κι' ἄφησε τοὺς κισσοὺς νὰ τὰ περιπλέξουν θεριεμένοι. Ἔτσι ἔγεινε ἓνα πυκνότατο πράσινο παραπέτασμα, ποὺ σκέπαζε ὅλας διόλου τὸ παλιὸ μαυροπέτρινο ἀρχοντόσπιτο, ντροπιασμένη σάν πρώτα φωλιὰ ἡδονῆς κι' ἁμαρτίας.

ΤΑ ΘΗΛΥΚΑ ΤΟΥ ΜΟΥΖΑ

ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΗ ΣΚΙΠΗ

ΤΟ πρώτο σχέδιο τοῦ Παύλου τοῦ Μουζᾶ, τότε πού παντρεύτηκε, — τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1871, — ἦταν νὰ κάμῃ ἕνα, μόνο ἕνα παιδί ἀρσενικὸ καί... νὰ κλείσῃ τὴ φάμπρικα. Ἔπειτα ὅμως συλλογίστηκε : « Καλά· κι' ἂν τύχη καὶ τὸ χάσω, ὅταν ἡ γυναῖκα μου δὲ θὰ μπορῇ νὰ μοῦ κάμῃ ἄλλο ; » Ὁ φόβος αὐτός, εὐλογος, μὰ τὴν ἀλήθεια, τροποποίησε τὸ πρῶτο σχέδιο : Δυὸ γιούς θάκανε, δυὸ καὶ θὰ σταματοῦσε. Ἔτσι γιὰ κάθε ἐνδεχόμενο. Ἡ περιουσία, δόξα σοι ὁ Θεός, ἦταν ἀρκετὴ καὶ γιὰ νὰ μοιρασθῇ σὲ δυὸ. Ἔπειτα οἱ γιοὶ θάπαιρναν καὶ προῖκες...

Αὐτὴ ἡ δόλια «περιουσία» ἦταν ἡ μοναχὴ σκέψη τοῦ Παύλου τοῦ Μουζᾶ. Τοῦ τὴν ἄφησε ὁ πατέρας του : ἕνας ἔξυπνος Μωραΐτης, ὁμορφάνθρωπος, κομπλιμεντόζος, πού ἦρθε ἀπ' ἀντίκρου στὴ Ζάκυνθο, μικρός, φτωχός, καὶ τὴν κατάκτησε. Γράμματα δὲν ἤξερε παρὰ ὅσα τοῦ χροιαζόταν γιὰ τοὺς λογαριασμούς του. Μὰ σὲ λίγα χρόνια, μιὰ δόλακερη γειτονιά τῆς χώρας, — τὰ Μουζέικα, — εἶχε γίνει δική του. Σπίτια, μαγαζιά, ἀποθήκες, ὡς κι' ἐκκλησιὰ ἀκόμα. Καὶ πεθαίνοντας στὰ ἑβδομήντα του, ἄφησε στὸ μοναχογιό, ἐκτὸς ἀπ' ὅλ' αὐτὰ τ' ἀκίνητα, κι' ἕνα σωρὸ μετρητά, ἀσφαλισμένα στὴν Ἴονική. Κοντὰ ἑκατομμύριο !

Ὁ Παῦλος ὁ Μουζᾶς δὲν εἶχε — κάθε ἄλλο ! — τὴν ἐξυπνάδα τοῦ πατέρα του. Ἦταν μᾶλλον κουτὸς ἀνθρω-

πάκος. Ένα καλό όμως είχε : πού τῶξερε κι' ὁ ἴδιος. Γι' αὐτὸ δὲν ἔβαλε ποτὲ στὸ νοῦ του νὰ δεκαπλασιάσῃ σὲ λίγα χρόνια τὴν περιουσία ἐκείνη. Νὰ τὴ διατηρήσῃ μόνο ἐπάσχιζε, ἀφίνοντάς τὴ νὰ μεγαλώνη μονάχη της. Στὰ σίγουρα πού λένε. Ἐκλείσει λοιπὸν κι' αὐτὴ τὴ φάμπρικα μόλις πέθανε ὁ γέρος του, πού τὴ δούλευε, μὲ σύντροφο τὸ γιό, ὡς τὴν τελευταία του μέρα. Καὶ περιορίστηκε νὰ μαζεύη νοίκια, νὰ εἰσπράττῃ τόκους καὶ νὰ ἐπιδιορθώνη ὅ,τι χαλοῦσε, — ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά, πού τὴν ἄφησε στὴν τύχη της, — προσέχοντας νὰ μὴν ξοδεύῃ ποτὲ περισσότερο ἀπὸ τὸ εἰσόδημα. Θεὸς φυλάξοι ! Οὔτε τὴ χρονιά ἐκείνη τοῦ γάμου του μὲ τὴ Στέλλα τοῦ Παναγάκη, πού ἔκαμε τὴν κ ο υ τ ο υ ρ ᾶ δ α — τὴ μόνη δὰ τῆς ζωῆς του ! — νὰ τὴν πάρῃ ἀπὸ ἀγάπη, χωρὶς πεντάρια.

Τι τὰ θὲς ὅμως πού ἦταν μιὰ κοπέλλα σὰν τὸ κρύο τὸ νερό ! Καὶ νὰ ποῦμε τὴ μαύρη ἀλήθεια, τοῦ ἄρесе λιγάκι τὸ θηλυκὸ τοῦ Παύλου τοῦ Μουζᾶ. Ὅχι πὼς ἔκανε τρέλλες μεγάλες, πολυέξοδες· μὰ τὴν ὁμορφὴ του, τὴ συμφορική, πάντα τὴν ἤθελε καὶ τὴν εἶχε. Ἀπὸ τὰ εἰκοσιπέντε του ἴσια μὲ τὰ τριάντα, διατηροῦσε σπιτωμένη τὴν Κεβή, μιὰ φτωχούλα, φάντρα πρωτίτερα, ἀπλή, ἀθώα, πού δὲν ἤξερε καθόλου τί ἄξιζε ἢ ὁμορφιά της καὶ τὴν ἔδεσε γιὰ ἓνα πιάτο σοῦπα βωδινὴ καὶ γιὰ ἓνα φουστάνι ἀπὸ ἀλπακά... Ὅστερα, μὲ τὴ συγκατάθεση τῆς μάνας του, ἔκαμε στὸ σπίτι ἀγαπητικὰ μιὰ μικρὴ, παχουλὴ καμαριέρα, τὴ Σπυριδοῦλα, νεράιδα κι' αὐτὴ στὸ πρόσωπο, μὰ στὸ μυαλὸ κουταβάκι. Δηλαδή ὅ,τι χρειαζόταν ! Τέλος ἐγνώρισε τὴν πι' ὁμορφὴ ἀπ' ὅλες : Τὴ Στέλλα τοῦ Παναγάκη. Αὐτὴ ὅμως ἦταν ἀπὸ σπίτι καὶ μόνο μὲ στεφάνι μποροῦσε νὰ τὴν ἀποκτήσῃ. Τρεῖς ὀλάκερα χρόνια τὸ συλλογίζονταν αὐτὸ τὸ ἀπρικο στεφάνι ὁ Παῦλος ὁ Μουζᾶς. Καὶ στὸ

ἕστερο — τί νὰ κάμῃ ; — ἔδωξε τὴ Σπυριδοῦλα καὶ τὸ φόρεσε.

Ναί, μὰ ὡς ἔδω καὶ μὴ παρέκει ! Τὴ Στέλλα τὴν πήρε, στὸ κεφάλι του τὴν ἔβαλε, μὰ δὲν θὰ τὴν ἄφινε καὶ νὰ τοῦ γεννοβολᾶ σὰν κουνέλα. Δυὸ, μόνο δυὸ ἀρσενικά. Κι' ἔπειτα στόπ, — τελεία καὶ παύλα !

Θὰ πῆς : Κι' ἂν τὰ δύο πρῶτα ἦταν π ἔ ρ ᾶ τ σ ι ν τ ἔ ν τ ε θηλυκά, τί θὰ γινόταν ;...

Αὐτὸ δὲν τὸ πιστεύε ποτὲ ὁ Παῦλος ὁ Μουζᾶς ! Δὲν εἶχε κανένα λόγο νὰ τὸ πιστεύῃ..

Τί κακὸ ἔκαμε στὸν κόσμον ὁ χριστιανός, γιὰ νὰ πάθῃ τέτοια συμφορὰ ;... Πάλι, ἂν ὁ Θεὸς ἤθελε καλὰ καὶ σώνει νὰ τὸν καταστρέψῃ, νὰ τὸν φ ι ν ῖ ρ ῃ, τί μποροῦσε νὰ κάμῃ αὐτός ; Θᾶσκυβε, ὑποταχτικά τὸ κεφάλι, θὰ δεχόταν σὰ θεϊκὴ τιμωρία καὶ κατάρα τὰ δυὸ θηλυκά, θὰ σταματοῦσε πάλι σ' αὐτά, θὰ μοίραζε τὴν περιουσία του — ἄχ, ἢ δόλια περιουσία ! — σὲ δυὸ παληανθρώπους, σὲ δυὸ ξένους, θὰ ξεκλήριζε καὶ θὰ τελείωνε ! Στὴν ὀργή !

Μὰ ὄχι ! Ἀδύνατο νᾶθελε ὁ Θεὸς τέτοιο πρᾶγμα γιὰ τὸν Παῦλο τὸ Μουζᾶ, τὸν καλὸ ἄνθρωπο, τὸν τίμιο, πού οὔτε κ ο ψ ο λ α ρ υ γ κ ᾶ ς (*) ἦταν, οὔτε πλεονέχτης σὰ μερικούς. Τί ; πὼς εἶχε παραμελήσει τὴν ἐκκλησιά κι' ἔμπαιναν τὰ νερὰ ἀπὸ τὰ κεραμίδια, θὰ τοῦ τὸ φύλαγε ὁ Θεός ; Δὲ βαριέσαι ; Τριακόσιες ἄλλες ἐκκλησιᾶς εἶχε μὲς τὴ χώρα, καὶ θὰ τὸν ἐγνοίαζε γιὰ τὴν ἐκκλησιούλα τοῦ Μουζᾶ ; Τότε πλεονέχτης θᾶταν αὐτός, ὁ Θεός !...

(*) Τοκογλύφος.

B'.

ΚΙ όμως!

Τὸ πρῶτο παιδί πού τοῦ ἔκαμε ἡ Στέλλα, ἦταν θηλυκό. Ἔνας κοπέλλαρος πού τρόμαξε καὶ τὴ μαμμὴ τὴν ἴδια.

Τοῦ ξυνοφάνηκε τοῦ Μουζᾶ, — δὲν μποροῦμε νὰ ποῦμε, — τοῦ ξυνοφάνηκε πολὺ... Γρήγορα ὅμως παρηγορήθηκε. Κι' εἶπε γενναῖα: «Δὲν πειράζει! Τὸ δεύτερο καὶ τὸ τρίτο θά ναι σερνικά!»

Μὰ καὶ τὸ δεύτερο, — ὕστερ' ἀπὸ δεκατρεῖς μῆνες, — ἦταν θηλυκό! Κι' εὐρωστο, γερό, μεγαλόσωμο, σάν τὸ πρῶτο. Οὔτε πὼς θὰ πέθαινε δὲν μποροῦσε νάχη τὴν ἐλπίδα ὁ πατέρας!

Τὸ πρᾶγμα ἦταν τώρα σοβαρό. Καταντοῦσε πρόβλημα μεγάλο! Τί νὰ κάμη ὁ Μουζᾶς; Νὰ πάρη τὴν ἀπόφασή του, νὰ δεχθῆ τὴν καταδίκη του, νὰ σταματήσῃ στὰ δύο θηλυκά, νὰ κλείσῃ τὴ φάμπρικα; Ἡ νὰ δοκιμάσῃ καὶ τὸ τρίτο;

Διάβολε, γιατί ὄχι; Ἐπιτέλους μπορεῖ κι' ὁ Θεὸς νὰ τὸν λυπόταν... Γιὰ τὴν ἐκκλησιά πάλι θὰ πῆς; Ἄς διορθωθῆ κι' ἡ ἐκκλησιά, νὰ τελειώσῃ κι' αὐτὸ τὸ ζήτημα! Σπουδαῖο, βλέπεις!...

Κι' ὁ Μουζᾶς, — χωρὶς βέβαια νὰ δώσῃ λογαριασμὸ σὲ κανένα, — ἔκραξε μαστόρους, ξέσυρε τὰ κεραμίδια τῆς ἐκκλησοῦλας, τὴν ἔβραψε ἀπόξω, τὴ συγύρισε ἀπὸ μέσα καὶ τὴ λειτούργησε τρεῖς φορὲς κατὰ σειρὰ.

Χαλάλι του τὸ ἔξοδο, ἂν ἦταν νὰ τοῦ στείλῃ μ' αὐτὸ ὁ Θεὸς τὸ γιὸ καὶ τὴ σωτηρία!

Κι' ἡ φάμπρικα ξανάνοιξε. Ἡ τοῦ ὕψους τώρα ἦ τοῦ βάθους!...

Μὰ ὦχ, δυστυχία του!

Οὔτε ἡ μαμμὴ δὲν κοιτοῦσε, — ἂν καὶ συνηθισμένη σὲ τέτοιες φουρτουῖνες, — νὰ μπῆ στὸ μετζάο (*) πού περίμενε μὲ ἀγωνία ὁ Μουζᾶς καὶ νὰ τοῦ δώσῃ τέτοια εἰδηση. Μὰ θάταν κάτι φοβερό!

Δειλὰ -δειλὰ ἡ κακομοῖρα παρουσιάστηκε στὴν πόρτα.

— Ἐ! τῆς φωναξ' εὐθὺς ὁ πατέρας, Σερνικό;

— «Ὁχι» τοῦ ἔγνεψε ἡ μαμμὴ.

— Θηλυκὸ πάλι; τὴν ξαναρώτησε, χαμηλώνοντας τὴ φωνὴ καὶ σουφρώνοντας τὸ μέτωπο.

— «Ὁχι!» τοῦ ἔγνεψε πάλι.

— Ἀμὴ τί διάλοιο ἔκαμε; θύμωσε ὁ Μουζᾶς. Σερνικοθήλυκο;

— Δύο... ἀφέντη μου...! δύο θηλυκά!

— Δύο;!

— Ναῖσκε..... δίδυμα, μία χαρὰ καὶ τὰ δύο!...

Ὁρμησε νὰ τὴν πνίξῃ. Τὴν ἔβρισε πού δὲν τᾶπνιξε τὰ βρωμοθήλυκα. Δὲν ἐπάτησε στὴν κάμαρα νὰ τὰ ἰδῆ γιὰ μέρες. Σιχάθηκε καὶ τ' ἄλλα δύο. Ἐμίσησε καὶ τὴ γυναῖκα του, τὴν ἀγαπημένη του Στέλλα. Μειάνοιωνε πού δὲν ἐπῆρε μιὰ ἄσχημη πλούσια πού τοῦ προξένευαν τότες καὶ πού, παντρεμένη τώρα, εἶχε κάνει δύο ἀρσενικά στὴν ἀράδα. «Καλὰ νὰ πάθω» εἶπε, «ἀφοῦ ἤθελα τὴν ὠμορφη.» Τᾶβαλε μὲ τὸ Θεό, τὸν πλεονέχτη κι' ἄφησε πάλι τὴν ἐκκλησιά στὴν τύχη της. Κοντολογίς, ὁ Παῦλος ὁ Μουζᾶς, μὲ τὸ ἔκατομμύριο καὶ παραπάνου τώρα, — ἔγεινε ὁ πιὸ δυστυχημένος ἄνθρωπος τοῦ τόπου.

Μὰ γιὰ φαντασθῆτε το, ἐκεῖ πού περίμενε δύο γιούς,

(*) Γραφεῖο, ἰσόγειο.

νά κάμη τέσσαρες θυγατέρες! Πάει τώρα! Καί τὸ μοίρασμα τῆς περιουσίας σὲ ξένους καὶ τὸ ξεκλήρισμα ἀναπόφευκτο. Γιατὶ βέβαια ποὺ δὲ θᾶκανε κι' ἄλλη δοκιμὴ. Μωρὲ νὰ χαλοῦσε ὁ κόσμος!.....

Ἄλλὰ πόσες φορὲς λογαριάζει κανεὶς χωρὶς τὸν ξενοδόχο! Ἐκεῖνο τὸν καιρὸ, — τρεῖς μῆνες ὕστερ' ἀπὸ τὴ γέννα τῶν δίδυμων, — ἡ Στέλλα τοῦ Μουζᾶ ἔτυχε νὰ γνωρίσῃ μιὰ γυναῖκα τοῦ λαοῦ, λίγο γιάτρισσα, λίγο μάισσα καὶ λίγο πλύστρα στ' Ἀργάσι (*). Ἄγουστίναινα τὴ λέγανε αὐτὴ τὴν ἀλλόκοτη γυναῖκα. Εἶχε πάει στὸ σπίτι τοῦ Μουζᾶ, συστημένη, νὰ πάρῃ νὰ τοὺς πλύνῃ ροῦχα. Καὶ μαθαίνοντας ἀπὸ τὴ δούλα τὸ σκελέτι τῆς κυρᾶς, τῆς μῆνυσε πῶς ἂν ἤθελε, αὐτὴ ἤξερε νὰ τὴν κάμῃ νὰ γεννήσῃ ἄρσενικό. Σίγουρα πράγματα, ὄχι λόγια τοῦ ἀέρα. Ἐνα μικρὸ τιποτένιο «μαγικό» θὰ τῆς ἔκανε καὶ θὰ τῆς ἔδινε νὰ πάρῃ ἓν ἄθῶο γιαιτρικό. Τίποτ' ἄλλο. Καὶ δὲν ἤθελε παρὰ πέντε κολονάτα, — πολλὰ ἦταν; — ποὺ μάλιστα δὲ θὰ τῆς τὰ δίνανε μπροστά, παρ' ἀφοῦ θὰ γεννιόταν τὸ πολυπόθητο.

Ἡ Στέλλα, γιὰ γοῦστο, γιὰ νὰ γελᾶσουν, τὰ εἶπε ὅλ' αὐτὰ τοῦ ἀντροῦς τῆς. Καὶ — θὰ τὸ πιστέψετε; — ὁ Μουζᾶς ὁ προληπτικὸς σκανδαλίστηκε.

Καμμιά φορά... αὐτὲς οἱ γυναῖκες.... ξέρει κανεὶς τί νὰ πῆ;..... Μυστήρια!....

Καὶ γελῶντας εἶπε:

« — Ὁ Θεὸς δὲ μᾶς ἔκανε τίποτε. Ἄς ἰδοῦμε τώρα μὴ μᾶς κάμῃ ὁ Διάβολος! ».

Ἔτσι ἔξουσιοδότησε τὴ γυναῖκα του νὰ κάμῃ ὅπως θὰ τὴν ὀδηγοῦσε ἡ Ἄγουστίναινα. Κι' ἡ φάμπρικα ξανάνοιξε.

Μὰ οὔτε ὁ Διάβολος — ἀλλοίμονο! — δὲν ἔκαμε πε-

(*) Χωριὸ παραθαλάσσιο, κοντὰ στὴ χώρα.

ρισσότερ' ἀπὸ τὸ Θεό. Κι' ἡ τέταρτη γέννα τῆς Στέλλας ἦταν σὰν τὶς ἄλλες. Τέσσερα κι' ἓνα; Πέντε, τὰ βρωμοθήλυκα, — πέντε σωστά!

— Ποῦ εἶναι τῆ!; ξεφώνιζε γιὰ μέρες ὁ Μουζᾶς. Ποῦ εἶναι ἐφτοῦνῃ ἡ Ἄγουστίναινα... νὰ τῆς μετρήσω τὰ πέντε κολονάτα! Μὰ δὲ θαρθῆ; Μὰ δὲ θὰ τὴν ἰδῶ;

Ἐπιτέλους ἡ Ἄγουστίναινα πῆγ' ἓνα πρωτὶ, φορτωμένη τὸ σακκὶ μὲ τὰ ροῦχα. Ὁ Μουζᾶς ἦταν ἐκεῖ καὶ τὴν εἶδε. Τὴν ἔστρωσε στὶς βρυσιές. Τῆς ἔφαλε ὅσα σέρνει ἡ σκούπα.

Στὸ ὕστερο, φρενιασμένος, ἄρπαξε τὸ σακκὶ καὶ τῆς τῶφερε στὸ κεφάλι. Καὶ τῆς εἶπε νὰ μὴν ξαναπατήσῃ στὸ σπίτι του, νὰ μὴν τὴν ξαναἰδῆ στὰ μάτια του, τὴν πίζια, τὴ δίξια, τὴ μάισσα τοῦ διαόλου, γιατί θὰ τὴ σκότωνε!

Γ'.

ΜΑ τί βγῆκε; Οὔτε γιὸ ἀπόχτησε ὁ Μουζᾶς, οὔτε οἱ θυγατέρες του λιγότεψαν. Πέντε τίς εἶχε σωστές. Μιὰ μούντζα.

Κι' ἔσκυψε πιά τὸ κεφάλι στὴν καταδίκη κι' εἶπε πῶς ἔτσι τοῦ ἦταν γραφτό: Νὰ τὸν πνίξουν τὰ θηλυκά, τὰ βρωμοθήλυκα.

Ὡστόσο τὰ θηλυκὰ τοῦ Μουζᾶ μεγάλωναν, ἡμόρφωναν, γέμιζαν τὸ σπίτι γέλια, φωνές, τραγούδια, κι' ἦταν ἡ χαρὰ τῆς γειτονιάς. Κι' ὅμως ὁ πατέρας τους, ἀπὸ μέσα του, βαθιά, τὰ μισοῦσε. Τάνάτρεφε βέβαια, γιὰ τὸν κόσμον, τὰ καλόντυνε, τοὺς εἶχε δασκάλους καὶ δασκάλες, τᾶβγαζε περίπατο, τὰ κανάκευε, τὰ καμάρωνε ἀκόμα, τὰ παίνευε, — ὅλα γιὰ τὸν κόσμον. Ἄπὸ μέσα του ὅμως τὰ μισοῦσε. «Ἡ

καταστροφή μου!» ἔλεγε. Δὲν μποροῦσε νὰ τοὺς συγχαρῆσῃ πὼς ἦρθαν στὸν κόσμον γι' ἀγάπη ἑνὸς γιοῦ, ἑνὸς κληρονόμου, πὺν αὐτὸς ὅμως δὲν ἦρθε καὶ δὲ θαροχόταν ποτέ! Δὲν μποροῦσε νὰ ξεχάσῃ πὼς τὰ θηλυκὰ αὐτὰ ἦταν «ξένο κρέας», πὼς προσωρινὰ μόνο εἶχαν τ' ὄνομά του καὶ πὼς θὰ γινόταν αἰτία νὰ μοιράσῃ αὐριο σὲ «ξένους» τὴ δόλια ἐκεῖνη περιουσία.

Κι' οὔτε τὸν ἔγνοιαζε πὰ γι' αὐτὴ! Μὴ σῶση καὶ λιγοστήφη! Μὴ σῶση καὶ χαθῆ! Μακάρι!... Γιὰ τοὺς γαμπρούς του θὰ φρόντιζε τώρα; Στὸ διάβολο! — Κι' ὁ Παῦλος ὁ Μουζᾶς, ὁ φρόνιμος, ὁ μετρημένος, ὁ φιλάργυρος σχεδόν, ἔτρωγε τώρα κι' ἔπινε, διασκεδάζε στὸ σπίτι του κι' ἔξω, ξόδευε, σκορποῦσε, σπαταλοῦσε ὄλο του σχεδόν τὸ εἰσόδημα. Γυαλιὰ καρφιά νὰ γίνουν!

« — Τί καλὸς φαμελίτης! ἔλεγε ὡστόσο ὁ κόσμος γελασμένος. Ἰδὲς ἂν λυπᾶται τώρα λεφτὰ γιὰ τὴν ἀνατροφή καὶ τὴ διασκέδαση τῶν παιδιῶν του! Καὶ δὲν ἦταν ποτὲ ἀνοιχτοχέρης ὁ Παῦλος ὁ Μουζᾶς. Μπράβο του!... Ἄν καὶ νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια, τέτοιες κοπέλλες πὺν ἔκαμε, τοὺς ἀξίζει! »

Τοὺς ἀξίζει, ἀλήθεια. Πάτρα, Μαρίνα, Νένε, Ἄντριάνα καὶ Κική τις ἔλεγαν τις Μουζοποῦλες. Κι' ἦταν ἡ μιὰ ὁμορφότερη ἀπὸ τὴν ἄλλη. Πλάσματα! Γιατ' εἶχαν μοιάση τῆς μάννας τους, πὺν καὶ τὴν ἀκόμα ἦταν σὰν τὸ κρῦο τὸ νερό, καὶ τοῦ νόνου τους, τοῦ γέρου Μουζᾶ τοῦ Μωραῖτη πὺν στάθηκε ὁμορφάνθρωπος. Αὐτουνοῦ μάλιστα πῆραν καὶ τὴν ἔξυπνάδα. Κι' ἐνῶ ὁ πατέρας τους ἦταν ὁ ἀνθρωπάκος πὺν ξέρουμε, αὐτὲς ἔγειναν ἔξυπνες πολὺ, σκερτσόζες, τσακίνες, ἔμαθαν γράμματα, μιλοῦσαν ὠραῖα, τραγουδοῦσαν γλυκὰ, χορεύανε, μαγεύανε τὸν κόσμο, ἀρχοντοποῦλες σωστὲς.

Ἡ Πάτρα, ἡ μεγαλύτερη, κι' ἡ Κική, τὸ στερονογέννη, δὲν εἶχαν διαφορὰ παρὰ πέντε μόλις χρόνια. Καὶ γρήγορα

ἦρθε καιρὸς πὺν κι' οἱ πέντε ὁμορφες ἀδελφάδες, ψιλές, μεγαλόσωμες, εὐρωστες, ἀφροῦτες, φαινόνταν γυναῖκες σωστὲς καὶ γεννοῦσαν θαυμασμοὺς καὶ πόθους σὲ γέρους, μεσόκοπους καὶ νέους. Τὰ ροδοκόκκινα μάλιστα μάγουλά τους, αἶμα καὶ ζωὴ, ἴδια σχεδόν ὁλωνῶν, πολλοὺς δὲν ἀφιναν νὰ κοιμηθοῦνε....

— Χαρέμι, ψυχὴ μου, γιὰ νὰ διαλέξῃ κάθε γαλαντόμος! ἔλεγαν οἱ παραλυμένοι.

— Ζαχαροπλάστης ἦταν ὁ πατέρας τους: εὐφυλογοῦσαν οἱ λαϊκοί.

— Ὁ μεγαλύτερος γλύπτης τοῦ κόσμου εἶν' αὐτὸς ὁ Παῦλος ὁ Μουζᾶς! εἶπε μιὰ μέρα ἕνας ποιητής.

— Εὐεργέτης τῆς κοινωνίας! ἐπρόσθεσε ἕνας γιατρός.

ΣΥΧΝΑ, στὸν περίπατο, στὴν πλατεῖα ὅπου ἔπαιζε ἡ μπάντα τῆς Φιλαρμονικῆς, στὴν ἀπέραντη Στράτα - Μαρίνα ἢ στὴν ἔξοχικὴ Καινούρια Ρούγα, ἡ οἰκογένεια φαινόταν σύσσωμη. Μπροστὰ οἱ κοπέλλες—δύο καὶ τρεῖς πάντα,— καὶ πίσω ὁ Μουζᾶς μετὰ τὴν γυναῖκα του μπράτσου. Κι' ἐνῶ αὐτὸς ὁ δύστυχος ἔσκυβε, βλέποντας τὰ θηλυκὰ πὺν τὸν ἔπνιξαν καὶ συλλογιζόμενος τὸ γιὸ πὺν δὲν ἦρθε νὰ τὸν σῶση, καὶ στέναζε, καὶ πικραινόταν, καὶ μισοῦσε, καὶ καταριόταν, καὶ τὰ εἶχε μετὰ τὴν γυναῖκα του, μετὰ τὴν τύχη του, μετὰ τὸ Θεό, μετὰ τὸ Διάβολο, μετὰ ὄλους καὶ μετὰ ὄλα, ἀνύποπτος ὄλος διόλου πὺν ὁ κόσμος τὸν ἐμακάριζε γιὰ τις θυγατέρες του, κι' ἄλλος τὸν ἔλεγε ζαχαροπλάστη, κι' ἄλλος γλύπτη κι' ἄλλος εὐεργέτη! — ἐκεῖνες, μπροστὰ, πῆγαιναν καμαρωτὲς, μετὰ τὰ κεφάλια σηκωμένα, μετὰ τὰ πλούσια στήθια πεταγμένα, καὶ μοίραζαν χαιρετοῦρες, καὶ σκορποῦσαν χαμόγελα, κι' ἐπετοῦσαν λογάκια, κι' ἀφιναν στὸ φωτεινὸ πέρασμά τους θαμπωμένους τοὺς ἀνθρώπους, μαγεμένους, ἐκστατικούς....

Ήταν τώρα και μερικοί — δὲν λέω, — πού λυπόταν τὸν ἄτυχο Μουζᾶ γιατί δὲν ἔκαμε καὶ γιό.

— Πέντε θηλυκά στὴν ἀράδα, ἔλεγαν, χωρὶς κανένα σερνικό.... ἄνθρωπος μὲ τέτοια περιουσία.... κρίμας! Τὸν ἀδίκησε ὁ Θεός....

Μὰ ἄλλοι τοὺς ἀπόπαιρναν σχεδὸν μὲ θυμό :

— Τί λὲς ἐκεῖ! Τέτοια θηλυκά !.... Μακάρι κάθε πλούσιος πατέρας !.... Ἄμῃ τί ἤθελες; νὰ κάμῃ καλύτερα κανένα στούπι ντο σὰν τὸ γιό τοῦ Δεῖνα ἢ κανένα μπερμπάντε σὰν τὸ γιό τοῦ Τάδε;..... Ὁ Θεὸς νὰ φυλάῃ !....

Δ'.

ΑἰΠ' ὄλ' αὐτά, οὔτε ἰδέα ὁ Παῦλος ὁ Μουζᾶς, ὁ κουτός! Ἄπὸ μέσα του, ἐξακολουθοῦσε ν' ἀντιπαθῆ, νὰ μισῆ, ὅτι ὁ κόσμος ἐθαύμαζε καὶ ἐλάτρευε τόσο! Κι' ὅμως ἦταν ἔργο δικό του ἡ ἐξαισία αὐτῆ θηλυγονία, — ἔργο τῆς γενιᾶς του, τῆς ράτσας του καὶ τοῦ ἀτομικοῦ του ἐνστικτοῦ, πού τὸν ἔσπρωξε, ὕστερ' ἀπὸ τόσους δισταγμούς, νὰ πάρῃ γυναῖκα του, ὄχι τὴν ἀσχημὴ ἐκείνη μὲ τὴν προίκα, πού θὰ τοῦ ἔκανε ἴσως τὸ γιό τὸν ἀσχημο, τὸν κακό, τὸν ἐκφυλο, τὸν ἠλίθιο, τὸ τέρας, τὸν καταλυτὴ τῆς περιουσίας του καὶ τὴν πληγὴ τῆς κοινωνίας· παρὰ τὴ Στέλλα τοῦ Παναγάκη, αὐτῆ πού τοῦ ἔκαμε πέντε θυγατέρες στὴ γραμμῆ, πανόριες, γερές, ἔξυπνες σφραγισμένες ἀπὸ τὸ Θεό, προωρισμένες νὰ θεμελιώσουν πέντε εὐτυχισμένες οἰκογένειες, πού καὶ ἡ θέα τους μόνο ἦταν τώρα μιὰ εὐτυχία γιὰ ὅλους!

Καὶ — παράξενο λιγάκι, — πρώτη ἀπ' ὅλες παντρεύτηκε ἡ Κική, ἡ μικρότερη. Δὲν εἶχε κλείσει ἀκόμα τὰ δε-

κάξη, ὅταν τὴν ἐρωτεύτηκε ὁ γιὸς ἐνὸς τρανοῦ ἄρχοντα τοῦ τόπου, νέος καὶ αὐτὸς σχεδὸν ἀμούστακος. Κι' ἐπειδὴ ὁ πατέρας του δὲν τὴν ἤθελε νύφη τὴν κόρη τοῦ «Μωραϊτᾶ», ἐκεῖνος τὴν ἔκλεψε καὶ τὴ στεφανώθηκε κρυφὰ σ' ἓνα ξωκλήσι. Τίγρης ὁ ἄρχοντας γιὰ τὸ κίνημα τοῦ γιοῦ του! Τίγρης καὶ ὁ Μουζᾶς γιὰ τὸ ξεπόρτισμα τοῦ θηλυκοῦ του! Μὰ ὕστερ' ἀπὸ μιὰ ἐβδομάδα ἔγειναν ἀρνάκια καὶ οἱ δύο...

Ἡ Κική, ἀρχόντισσα πιά ἀναγνωρισμένη καὶ τιμημένη, ἀνοῖξε τὸ δρόμο καὶ στὶς ἄλλες. Κανένας ἀπὸ τοὺς ἐρωτευμένους δὲν ἐδίστασε πιά νὰ πάρῃ μιὰ Μουζοπούλα μὲ τέτοιο συγγενολόι. Ἔτσι καλοπαντρεύτηκαν καὶ ἡ Πάτρα, καὶ ἡ Μαρίνα καὶ ἡ Νένε, ὅλες στὸν τόπο, μέσα σὲ τέσσερα χρόνια. Καὶ χαρούμενος στὸ φανερό, βλαστημῶντας ἀπὸ μέσα του, ὁ Μουζᾶς ἐμοίραζε, ἐμοίραζε στοὺς γαμπρούς τὴ δόλια περιουσία....

Ὁ ἓνας τοῦ πήρε πενήντα χιλιάδες κολωνάτα μετρητά, — ὁ ἀθεόφοβος, — ὁ ἄλλος σαράντα καὶ ὁ τρίτος τὸ χτήμα τοῦ Κατασταριοῦ.... Μόνο ὁ γιὸς τοῦ τρανοῦ ἄρχοντα δὲν καταδέχτηκε πεντάρα. Μὰ τί ἔβγαине! Στὸ Μουζᾶ δὲν ἔμειναν πιά παρὰ τὰ Μουζεῖκα, ἡ γειτονιά πού τοῦ ἀπαρθένευε, μὲ τὴν ἐκκλησοῦλα, — πέτρες ὅπως νὰ πῆς, — καὶ ἡ Ἀντριάνα, ἡ δεύτερη ἀπὸ τὶς δίδυμες.

— Ἐφτάσε ὁ κόμπος στὸ χτένι! ἔλεγε ὁ δύστηνος πατέρας. Τώρα πρέπει νὰ κάνω καὶ σὺγαμπρο....

Ἄμῃ πῶς; μποροῦσε νὰ δώσῃ ἔξω καὶ τὴν Ἀντριάνα καὶ νὰ μείνουν σὲ κοτζᾶ-σπίτι, σὰν τοὺς κούκους, αὐτός, ἡ γυναῖκα του καὶ ἡ γριά μάνα του, πού τὴν εἶχε ξεχάσει ὁ Χάρος; Ἄ, μπᾶ! Ἦταν ἀνάγκη νὰ μπάσῃ ἓνα καλὸ παιδί. Μὰ ποῦ νὰ τὸ βρῆ ὅπως τὸ ἤθελε!

Τρεῖς ὡς τώρα εἶχαν γυρέψῃ τὴν ἐλεύθερη, — αὐτοί, φαίνεται, ἐκτιμοῦσαν καὶ τὶς πέτρες τοῦ προικιοῦ της, — μὰ τοῦ Μουζᾶ, γιὰ σὺγαμπρο, δὲν τοῦ ἄρεσε κανένας. Τελοσπάντων τὸν βρῆκε. Ἦταν ὁ Ντάντος ὁ Καλί-

γερος, ένας νέος γιατρός, από πλούσια χωριάτικη φαμίλια, ζωντανή, εγκαταστημένη στη χώρα. Ξετρελλάθηκε με την Αντριάνα ἄμα γύρισε ἀπὸ τὴν Ἰταλία ὁ νέος καὶ τὴν εἶδε μεγάλη· μὰ κι' ἐκείνη τὸν γουστάρησε πολὺ.

— Ναῖσκε, ναῖσκε, τὰ ξέρω, τοῦ εἶπε ὁ Μουζᾶς μιὰ μέρα ποῦ ἀνταμώθηκαν γιὰ νὰ τὰ συμφωνήσουν. Οὔλοι βουρλίζονται γιὰ τὰ θηλυκά μου καὶ... γιὰ τὰ κολωνᾶτα μου. Μὰ δὲ σοῦ δίνω τὴν Ἀντριάνα παρὰ μὲ μία συμφωνία.

— Ὅ,τι θέλετε!

— Τὸ πρῶτο παιδί ποῦ θὰ κάμετε, ἂν εἶναι σερνικό, θὰ πάρη τὸνομά μου. Μουζᾶς θὰ λέγεται, ὄχι Καλίγερος.

— Ἀὐτὸ ἦταν; ἀποκρίθηκε ὁ γιατρός. Ἄλλο τίποτα! Θέλεις καὶ τὸ δεύτερο, θέλεις καὶ τὸ τρίτο, θέλεις καὶ...

— Ἔ, ἔ! τὸν ἔκοψε ὁ Μουζᾶς. Γιὰ στάσου! Καὶ πόσα παιδιά ἔχεις σκοπὸ νὰ κάμης ἐσύ;

— Ἐξέρω κι' ἐγώ; γέλασε ὁ Ντάντος. Ὅσα μοῦ δώση ὁ Θεός...

— Ναί, ὅσα δώση ὁ Θεός, πάει καλά. Μὰ εἶναι κι' ἄλλα, καψερὲ, ποῦ τὰ δίνει ὁ Διάολος!

— Ποιά;

— Τὰ θηλυκά, τὰ βρωμοθήλυκα!

Ὁ γιατρός γέλασε μὲ τὴν καρδιά του.

— Ἔ, εἶπε ὕστερα, καὶ τὰ θηλυκά καμμιά φορὰ...

Παραδείγματος χάρη τοῦ λόγου σου... δὲν πιστεύω νὰ εἶσαι καὶ παραπονεμένος;

— Ἐγώ; ἀπόρησε ὁ Μουζᾶς· ἐγὼ νὰ μὴν εἶμαι, ποῦ ἔκαμα πέντε θηλυκά καὶ σερνικό οὔτε ἓνα; Ἐγώ, ποῦ γι' ἀγάπη τους, ἐμοίρασα τὸ ἔχει μου στὸν κόσμῳ; Ἐγὼ ποῦ ξεκλήρισα καὶ τώρα πρέπει νὰ μπάσω στὸ σπίτι μου ἓναν ξένο, — καλὸς κι' ἄξιος δὲ λέω, μὰ ὄχι δικός μου, — γιὰ νὰ τὸν κάμω παιδί μου;

Ὁ γιατρός ξαναγέλασε. Ἄ, μὰ εἶχε γούστο αὐτὸς ὁ

γέρο - Μουζᾶς, ὁ τρισευτυχισμένος πατέρας ποῦ ἔκανε καὶ τὸν παραπονεμένο!...

— Δὲ βαριέστε! τοῦ εἶπε. Αὐτὰ ὅλα εἶναι μιὰ ἰδέα... Ἀφοῦ τὸ πρῶτο μας σερνικό θὰν τὸ ποῦμε Μουζᾶ, δὲν εἶναι τὸ ἴδιο; Οὔτε μπορεῖς νὰ πῆς ξένο τὸ παιδί τοῦ παιδιοῦ σου! Τὸ αἷμα σου θ'ἄχη κι' αὐτό, ὅπως ὁ γιὸς ποῦ δὲν ἔκανε.

Ὁ Μουζᾶς ἔμεινε συλλογισμένος.

Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ ποῦ ἔβλεπε τὴν τύχη του λιγάκι ἀλλοιώτικια.

— Ὅλα καλά καὶ τὸ μέλι γλυκό, εἶπε ὕστερα. Μὰ θὰ θελήση ὁ Θεός νὰ κάμης ἐσὺ σερνικό;

— Ἄ, φώναξε γελώντας ὁ γιατρός, Μόνο γι' αὐτὸ δὲν μπορῶ νὰ σοῦ υπογράψω! Γιὰ κείνο ὅμως ποῦ μπορῶ, τὰ εἶπαμε.

Ε'.

Ἡ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ἔκλεισε, ὁ γάμος ἔγινε, ὁ Ντάντος ὁ Καλίγερος μπῆκε στὸ μουζέικο καὶ... ἄρχισε ἡ φάμπρικα κι' ἡ καινούργια ἀγωνία τοῦ Παύλου τοῦ Μουζᾶ.

Ἡ Ἀντριάνα θὰ τοῦκανε σερνικό; Ἡ θάχαμε πάλι, ντὰ κἀπο, τὰ ἴδια τῆς Στέλλας;

Κόντευε νὰ παλαβώση στ' ἀλήθεια μὲ τὴν ἰδέα πὼς μπορούσε μιὰ χαρὰ νὰ γεμίση πάλι τὸ σπίτι του βρωμοθήλυκα, καταραμένα, ξένο κρέας, παιδιά τοῦ Διαβόλου καὶ πάει λέγοντας.... Ἐπειτα, ἦταν στὴ μέση κι' ἄλλο ζήτημα τώρα, ποῦ κανένας προτιήτερα δὲν τὸ εἶχε συλλογισθῆ, οὔτε ὁ γιατρός. Καὶ τοὺς τὸ εἶχε πῆ μιὰ γυναῖκα τοῦ λαοῦ σὰν τὴν Ἀγουστίναινα: Ἀ π ὁ δ υ ὁ δ ἰ δ υ μ ε ς ἄ δ ε ρ φ ἄ δ ε ς, ἡ μιὰ π ἄ ν τ α εἶ ν α ι σ τ ε ῖ ρ α. Ἡ Νένε ὅμως, παντρεμένη δυὸ χρόνια, εἶχε κάμει παιδί. Θᾶκανε κι' ἡ Ἀντριάνα;

— Ἀδύνατο! ἔλεγε ἡ γυναῖκα.

— Ἄ, μπᾶ! ἔλεγε ὁ γιατρός. Αὐτὸ δὲ τὸ ξέρει ἡ Ἐπιστήμη!

— Συφορὰ μου! τὴν ἔκαμα! συλλογιζόταν ὁ δυστυχισμένος ὁ Μουζᾶς. Ἀκοῦς ἐκεῖ νὰ φυλάξω γιὰ ράτσα τὴ δεύτερη δίδυμη, τὴ στέρφα! ... Τώρα βάρ' του ρίγανη!

Εἶχε ὅμως πάντα καὶ τὴν ἐλπίδα, πὼς ἡ γυναῖκα μποροῦσε ν' ἄλλεγε παραμύθια. Δὲ θᾶξερε τίποτα ἢ Ἐπιστήμη τοῦ γαμπροῦ του; Καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς θᾶκανε κι' ἡ δεύτερη δίδυμη παιδί, εἶχε πάντα καὶ τὴν ἀγωνία: Θᾶκανε σερνικό;

Μὰ δὲν τοῦ βάσταξε πολὺ. Αὐτὴ τὴ φορὰ ὁ Θεὸς τὸν ἐσπλαχνίστηκε. Τρεῖς μῆνες ὕστερ' ἀπὸ τὸ γάμο, τοῦ ἔδωσαν τὴν εἶδηση πὼς ἡ Ἀντριάνα εἶχε στὴν κοιλία παιδί. Καὶ παιδί ποὺ ἀκουγόταν ὄχι κανένα ἀνεμογκάστρι!...

— Ποῦναι κείνη ἡ παλιογυναῖκα, νὰ τῆς κόψω τὴ γλῶσσα; φώναξε στὴ χαρὰ του ὁ Μουζᾶς, ὅπως καὶ τότε μὲ τὴν Ἀγουστίναινα.

Κι' ὕστερ' ἀπὸ ἑφτά - ὀχτὼ μῆνες, μιὰ νύχτα, μεσάνυχτα, — τὸν Αὐγούστο τοῦ 1898, — ἄλλη εἶδηση μεγάλη καὶ χαροποιά, στὸ μετξάο ποὺ περιμένε ἡ ἀγωνία τοῦ γέρον. Ἡ Ἀντριάνα τοῦ γέννησε σερνικό! Μὰ ἕναν παῖδαρο, λέει, ποὺ τρόμαξε τὴ μαμμή, ὅπως κι' ὁ πρῶτος κοπέλαρος τῆς Στέλλας.....

Ἄς τὰ! Σὰν τρελλός, ὁ Μουζᾶς ἔτρεξε στὴν κάμαρα, σφιχταγκάλιασε τὴ λεχώνα, τὴν καταφίλησε καί, δείχνοντάς τὴ περήφανα στὸ γαμπρό του, ποὺ ἔβλεπε αὐτὴ τὴν παραφορὰ μὲ σαστισμένο χαμόγελο, τοῦ φώναξε.

— Εἶδες, μωρέ, θεγατέρες ποὺ ἔκαμα ἐγώ; Ὡς κι' οἱ δίδυμες μοῦ γεννᾶνε σερνικά!

Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ἔλεγε στ' ἀλήθεια κι' ἕνα καλὸ λόγο γιὰ τὰ θηλυκὰ του.

ΤΟ ΨΩΜΙ

Η ΗΜΕΡΑ εκείνη, για την Νικολέττα την Καλούνενα, ήταν κρίσιμη. Τη φοβόταν τόσο ή μαύρη, που της κακοφάνηκε άμα είδε απ' το παραθυράκι της κάμαρας το άσπρο φως της χαρανγής. Και συλλογίστηκε : «Δέν άργει ακόμα να ξημερώση ;»

Μά τί τώρα, τί σε μίαν ώρα ! Το ποτήρι την περιέμενε πάντα. Κι' όσο πικρό κι' άν ήταν, έπρεπε να το πιη.

Παναπή μπορεί να μην ήταν και τόσο...

Και σήμερα' ακόμα ο κουμπάρος ο φούρναρης μπορεί να της έδινε ψωμί μπιστιού. Τί ; έπειδής ξύνισε τα μούτρα του προψές και μουρμούρισε ένα «πάλι» ; Ήταν καλός άνθρωπος, πονετικός. Έλεγε μάλ' δέν έκανε. Και πάντα θυμόταν τη φιλία και την κουμπαριά με το μακαρίτη. Άμή πώς :

Ναί, μ' άν σκληρυνόταν κι' αυτός σαν το γείτονα και την έδιωχνε ;... Πώς θα τάιζε σήμερα τάνήλικά της ή Νικολέττα ή Καλούνενα, τί θα μασσούσε κι' αυτή ή δόλια, πώς θα πορευόταν το έργο το σπίτι, που ή νοικοκυρά δέν είχε άλλο φαρδίνι ;... Ή διακονιά μονάχα θα της έμενε. Κι' αυτό, αυτό, με κάθε θυσία ήθελε να το ξεφύγη. Δέν καταδεχόταν να την ίδουñ διακονιάρισα τη Νικολέττα την Καλούνενα, έπειδής και της πέθανε ο καλός της ο άντρας κι' ο γιός της ο προκομμένος την απαράτησε και ξενιτεύτηκε, για να ζήση με την κοπέλλα του... Μά και τί άλλο θακανε, άν δέν την υποστήριζε ο κουμπάρος, ως που να-θανε καμιά βοήθεια από τη Ρουσία, όπου είχε κάποιο

μπάρμπα και τούγραψε τή δυστυχία και την κατάντια της ;

Νά μπη δούλα ; Δέν μπορούσε γιατί είχε τὰ μικρά. Νά γυρέψη δουλειά στο σπίτι, — πλύσιμο, σιδέρωμα, μπάλωμα, ράψιμο ; Ήξερε πώς δέν τὰ κάλοκαταφέρνει. Κι' ὁ ἄντρας της ἀκόμα, ὁ καλός, τὴ βιαγόμαγε συχνά πὸς «εφτοῦνες δέν ἦτανε δουλειές γιὰ δαύτη». Ἐνα πλέξιμο μόνο ἤξερε· μὰ τί ἔβγαινε ἀπὸ ἕνα ζευγάρι σκαρτσούνια, ποὺ ἀπόστανε κάθε βδομάδα ; Οὔτε τὸ ψωμί, οὔτε τὸ προσφάι...

Ἄ, μὰ ! δέν θάταν ἄλλη σωτηρία ἀπὸ τὴ μαύρη κι' ἀραχλὴ τῆς διακονίας ! Καὶ τὴν ἔπιανε τὸ σύγκρουο νὰ συλλογιέται, πὸς σήμερ' αὔριο θάναγκαζόταν νὰ βγῆ μπαμπουλωμένη, ν' ἀπλώσῃ τὸ χέρι της καὶ νὰ κλαφτῆ στοῦ διαβάτη : « Ἀφέντη μου ! ἕνα φαρδίνι, νὰ πάρω ψωμάκι γιὰ τὰρφανά μου !... » Ποτὲ νὰ μὴν τῆς ξημέρωνε τέτοια μέρα !...

Κι' ἂν ἦταν αὐτὴ ποὺ εἶχε ξημερώσει ;...

Ἄ, ὄχι, ποτέ ! Οὔτε ὁ Θεὸς δὲ θὰ τῷθειε.

Ὁ κουμπάρος ὁ φούρναρης δὲ τῆς ἔδινε μπιστιοῦ και σήμερα, καὶ μεθαῦριο, κι' ὅσες ἡμέρες θάβρογούσε ἀκόμα ἢ βοήθεια ἀπὸ τὸ μπάρμπα τῆς Ρουσσίας.

Κι' αὐτὸς ὁ βλοημένος !... Στὴν ἄκρη τοῦ κόσμου πῆγε νὰ δουλέψῃ καὶ νὰ πλουτήσῃ ;... Δέν ἔκανε νὰ εἶναι πιὸ κοντά, στὴν Πάτρα, στὸν Πύργο, στὴν Καλαμάτα ;... Ἡ βοήθεια θάταν κίολας φρασμένη. Ἐνῶ τώρα ἰδέε ! μήνας περασμένος ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ ἔδωσε στὴν Πόστα « ἐπι συστάσεις », τὸ γράμμα ποὺ τῆς ἔκαμε ὁ παπᾶ-Βεντουρῆς, κι' ἀκόμα ἀπόκριση ! Σὰ νὰ περίμενε, βλέπεις, ἢ πεῖνα...

* *

Μ' ΑΥΤΟΥΣ τοὺς φόβους καὶ μ' αὐτὲς τὲς ἐλπίδες, ξεκί-

νησε κείνη τὴν αὐρὴ ἢ Νικολέττα ἢ Καλοῦνενα, ἀφοῦ σύστησε στὰ μικρά της νὰ κάτσουν ἡσυχα στοῦ σπιτι, ὡς που νὰ γυρίσῃ καὶ νὰ τοὺς φέρῃ νὰ φῶνε ψωμί. Ὁ φούρνος τοῦ κουμπάρου ἦταν μακριά. Στὴν ἄλλη ἄκρη ἔτυγε νὰ βρισκεται κι' αὐτὸς σὴν τῆ Ρουσσία τοῦ μπάρμπα. Ὁλόκληρη ὥρα περπάτησε ἢ κακομοῖρα, μέσ' στὸν ἥλιο τοῦ θεριστῆ, ποὺ ἂν καὶ προῖνός, ἔκαιγε κι' ἐφλόγιζε.

Ἐφτασε ἰδρωμένη, λαχανιασμένη, σκονισμένη καὶ στάθηκε μὲ ἀγωνία μπροστὰ στὴν πλώρια παρεθύρα, στὴν ἄκρη-ἄκρη. Πὸς χτυποῦσε ἡ καρδιά της ! Πὸς ἔτρεμαν τὰ πόδια της ! Πιάστηκε ἀπ' τὴ σανίδα ποὺ ἔβριζε, γιὰ νὰ μὴν πέσῃ κάτω. Καὶ περιμένε νὰ ψωνίσουν πρώτα—μὲ λεφτά,—δύο ἀβεντόροι τοῦ φούρνου, καὶ νὰρθῆ ἢ σειρά της, καὶ νὰ μάθῃ τὴν τύχη της...

Οἱ λίγες ἐκείνες στιγμὲς ἦταν χωρὶς ἄλλο οἱ φοβερότερες, ποὺ πέρασε στὴ ζωὴ της !

— Καλὴ-μέρα, κουμπάρε μου ! μπόρεσε νὰ πῆ, ἀφοῦ συνῆλθε λιγάκι.

Ὁ πρῶτος ἀβεντόρος εἶχε ψωνίσει κι' ἔφηνε. Ὁ φούρναρης ἔτοιμαζόταν νὰ σερβίρῃ τὸν δεύτερο, ὅταν ἄκουσε τὴν καλημέρα τῆς Νικολέττας.

Γύρισε μιὰ στιγμὴ καὶ τὴν κοίταξε. Καὶ σὰ νὰ κατάλαβε ἀπὸ τὸ ὕψος της πὸς ἐρχόταν καὶ σήμερα χωρὶς λεφτά, ξύνησε τὰ μούτρα του κι' ἀπότομα τῆς ἀποκρίθηκε :

— Καλημέρα !... Τοῦ λόγου σου εἶσαι ;... Ἐ ! ἦρθε κανένα ρούμπλι ἀπὸ καὶ-πέρα ;

— Ἀκόμα, κουμπάρε μου, ἀκόμα, νὰ σὲ χαρῶ...

— Καὶ ἦρθες νὰ σοῦ δώσω πάλι ψωμί μπιστιοῦ ;...

Πολὺ τῆς κακοφάνηκε αὐτὸς ὁ λόγος...μπροστὰ στὸν ἕξνον ἄνθρωπο ! Καὶ παρακαλεστά, ἔγνεψε τοῦ φούρναρη νὰ πάψῃ ὡς που νὰ φύγῃ κἂν ὁ ἀβεντόρος. Μὰ κείνος τίποτα.

— Δέν ἔχω ! τῆς φώναξε μὲ θυμὸ. Δέν μπορῶ, σοῦ

λέω !... "Άμε νά σοῦ δώση τώρα κι' ἄλλος. "Άρκεϊά, στο-
χάζουμαι, ἔφαγες ἀπό μένανε ! Φτάνει !...

Καί γυρίζοντας στὸν ἀβεντόρο, εὐγενικά :

— Πόσο εἶπες, Τζώριζη μου ;

— "Ένα δίλιτρο καὶ πέντε μπινέττες.

— Δελέγκου !

Μὰ ἡ Νικολέττα ἢ Καλούνενα δὲν ἔφευγε. Τὴν κρα-
τοῦσε κεῖ μιὰ τελευταία ἐλπίδα. Τὴν πῆρε πάλι τὸ μάτι
τοῦ φούρναρη νὰ τὸν κοιτάξῃ, νὰ τοῦ γνέφῃ παρακαλεσά.
Καὶ ξανοθύμωσε χειρότερα.

— "Α, μὰ μὴ μὲ σκοτίξῃς ἄλλο ! τῆς φώναξε, κου-
νῶντος καὶ τὸ μπασιτόνι τίς μπινέττες σὰ νάθελε νὰ τῆς τὸ
φέρῃ στὸ κεφάλι. "Άμε στὸ καλὸ, χριστιανή μου ! μπᾶ !

Δάκρυα ἀνέβηκαν στὰ μάτια τῆς καὶ μὲ ἀδύναμη φω-
νὴ τοῦ κλάφτηκε :

— Κουμπάρε ;...

— Τί κουμπάρε καὶ ξεκουμπάρε, τὴν ἀποπῆρε ! Νᾶταν
ἔτσι οὐλές οἱ κουμπαριές !... Τὸ ξέρεις πὼς ὁ μακαρίτης ἀ-
κόμα μοῦ χρωστάει πενηντατρεῖς σφάντοικες ; Ναῖσκε,
ναῖσκε ! ... Πενηντατρεῖς σωστές !... "Έπειτα ἔχεις μοῦτρα
καί... "Έλα ! ἄμε 'στὸ καλὸ καὶ ὁ Θεὸς νὰ σὲ πορέψῃ... — Τρεῖς
μ ε γ ἄ λ ε ς, Τζώριζη μου !

Ὁ τελευταῖος λόγος τὴν ἀποσβόλωσε. Δὲν τῶξερε ἢ
δυστυχημένη, πὼς ὁ ἀντρας τῆς χρώσταγε τοῦ κουμπάρου
τόσο βιός. Πρώτη φορὰ τᾶκουγε, μὰ τὸν "Άγιο !... Εἶδεμὴ
βέβαια ποὺ δὲ θᾶχε μοῦτρα κι' αὐτὴ νὰ πᾶῃ νὰν τοῦ γυρέ-
ψῃ μπασιτοῦ. "Α, μὰ ἡ μεγάλη του καλοσύνη ποὺ τῆς ἔδινε
τόσες ἡμέρες !... Καὶ πολὺ του καὶ καλὰ του. "Άκοῦς
ἐκεῖ !...

Κι' οὔτε ποὺ τῆς ἀρνοιόταν σήμερα τὸ ψωμὶ τὴν
ἐγνοιαζε πιά, οὔτε ποὺ τὴν ἀπόπερνε καὶ μπροστὰ στὸν
ξένον ἄνθρωπο. Εἶχε δίκιο ! εἶχε δίκιο καὶ μεγάλο.

— Δὲν τῶξερα !... μουρμούρισε, γλωμὴ σὰν πεθαμέ-

νη. Στὰ μάτια μου, δὲν τῶξερα... Μὲ συμπαθᾶς !...
"Άντιό !...

Καὶ τρικλίζοντας, ξεκίνησε νὰ γυρίσῃ. Τὰ πόδια τῆς
δὲν τὰ ἐνοιωθε, δὲν τὰ ὄριζε πιά. Τὴν πῆγαιναν ὅπου ἤθε-
λαν. Καὶ τὸ καλὸ ἦταν ποὺ ἤξεραν τὸ δρόμο, — τὸν εἶχαν
κάμει τόσες φορές ! — εἶδεμὴ ὁ Θεὸς τὸ ξεῦρει ποῦ θὰ
βρισκόταν ἡ Νικολέττα ἢ Καλούνενα.

Καὶ βρέθηκε μπροστὰ στὴν Πόστα.

« "Άς ρωτήσω κάνε μὴν ἔφτασε καμμία ἀπόκριση,
συλλογίστηκε. Μὰ δὲν τὸ πιστεύω... »

Μπῆκε στὴν αὐλὴ καὶ ρώτησε ἕναν ἄνθρωπο, ποὺ
πρόβαλε τὴν κεφάλαι του ἀπὸ τὴ φουριδούλα μιᾶς πόρτας :

— Μὴν ἔχω κανένα γράμμα ἀπ' τὴ Ρουσσία ;

— Πὼς σὲ λένε, κυρά μου ;

— Μὰ δὲ μὲ ξέρεις ; δὲ ματάρθα δύο βολές ;

— Καὶ σοῦ φαίνεται πὼς μπορῶ ἐγὼ νὰ θυμᾶμαι
οὔλο τὸν κόσμο ἀπόξω ;

Εἶχε δίκιο. "Όλοι εἶχαν δίκιο σήμερα. Μόνο αὐτὴ εἶχε
ὅλα τὰδικα τοῦ κόσμου... Εἶπε τὸνομά τῆς. Κι' ἄκουσε ἕνα
μεγάλο ὄ χ ι !

« Τῶξερα ! » μουρμούρισε.

Καὶ βγήκε.

* *

ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ σῆσισμα, ἡ μεγάλη τρεμούλα τῆς εἶχαν
περάσει. Καὶ πιὸ ψυχρὰ τώρα, καθὼς περπατοῦσε μηχανι-
κά, συλλογίζοταν σὲ τί συμφορὰ τὴν ἔρριχνε ἢ ἄρνηση τοῦ
κουμπάρου κι' ἡ ἄργητα τοῦ μπάρμπα...

Οὔτε ὁ ἕνας τῆς ἔφταιγε, οὔτε ὁ ἄλλος, οὔτε κανεῖς.
Κι' ὁμοῦ μαζί μὲ τὴ λύπη τῆς, αἰσθανόταν τώρα κι' ἕνα
θυμὸ. "Ένα μεγάλο θυμὸ, μιὰ λύσσα, ποὺ γύρευε νὰ ξε-
θυμάνῃ. Καὶ στὴν ταραγμένη τῆς σκέψη, ξεχνῶντας ἀκόμα

καὶ τὸ γιό της τὸν προκομμένο, τάβαλε... μὲ τὸ ψωμί.

«Ὦχι! ἀδερφέ! συλλογιζόταν. Οὐλα γιὰ τοῦτο τὸ ψωμί! Μόχτος, κόπος, πόνος, ἀγώνας, γιὰ τὸ ψωμί! Ὁβολα γιὰ τὸ ψωμί! Ὀχτρίες, φιλίες, κουμπαρίες, γιὰ τὸ ψωμί! Ἀνακατώματα, σούσουρα, καυγάδες, φονικά, γιὰ τὸ ψωμί! Κι' ἀτιμίες ἀκόμα, γιὰ τὸ ψωμί... Νά, κι' ἐγὼ ἡ ἴδια τώρα, ἂν ἤμουν αἰλίο νιά, ποῖος τὸ ξέρει τί θάκανα γιὰ τὸ ψωμί... ποῖος τὸ ξέρει!... Ὁ Διάολος, καλέ, θὰ φώτισε τὸν Ἀδὰμ νὰ τὸ κάμη! Τί τῶθελε; Δὲν ἄφινε καλύτερα νὰ τρῶμε τὸ σταράκι ὠμὸ καὶ φρέσκο σὰν τὸ γάλα, ὅπως τρῶμε καὶ τὴν πιτσούνα τοῦ καλαμποκιοῦ;...

«Ὀχι, λέει, νὰν τὸ ξεράνης! νὰν τὸν ἀλέσης! νὰν τὸ ζυμώσης! νὰν τὸν ψήσης! νὰ γένης φούρναρης! Καὶ πάλε, μήπως, μποροῦν οὐλοὶ νὰ γενοῦνε φουρναροὶ; Πέντε-δέκα μοναχά, κι' οὐλοὶ οἱ ἄλλοι κρεμασμένοι ἀπὸ δαύτους! Κι' ἐγὼ σήμερα νὰ πηγαίνω στὸ φούρο, νὰν τὸνε βλέπω γιομάτο καρβέλια, νὰ πεινᾶνε στὸ σπίτι τὰ παιδιά μου καὶ νὰ γυρίζω μὲ ἀδειανὰ χέρια!... Ἄ, δὲν εἶναι πράμμα τοῦ Θεοῦ τὸ ψωμί!... Εἶναι τοῦ Διαόλου!

«Ποτὲς δὲ θὰ ἡσυχάσῃ ὁ κόσμος, ἂν δὲν πάψῃ νὰ κἀνῃ ψωμί! Πόσ' ἄλλα πράγματα δὲ μᾶς ἔδωσε ὁ Θεὸς νὰ τρῶμε! Καὶ τὸ στάρι βέβαια. Μὰ δὲ μᾶς εἶπε νὰν τὸ κάνουμε ἀλεύρι καὶ πίτουρο, καὶ νᾶχουμε μαῦρο ψωμί γιὰ τοὺς φτωχοὺς, ἄσπρο γιὰ τοὺς μέτριους, παντεσπάνι γιὰ τοὺς πλουσίους, κι' ἄερα φρέσκο γιὰ ὅσους δὲν ἔχουνε φαρδίνοι;!... Νὰ χαθῇ τὸ παλιό-ψωμο! τὸ πράμμα τοῦ Διαόλου!»

Σ' αὐτὴ τὴ βλαστήμια εἶχε σταματήσῃ ἡ σκέψη της, ὅταν, καθὼς περνοῦσε ἀπὸ ἓνα πεζοδρομιο σ' ἄλλο τῆς Στράτας-Μαρίνας, εἶδ' ἐκεῖ χάμου, στὸ κοκκινόχρωμα τοῦ δρόμου στὸν ἥλιο, ἓνα κομματάκι ψωμί. Ἦταν ψίχα μὲ λίγη πέτσα. Ἀποφασούδι κανενὸς χορτασμένου, ἴσως καὶ σκύλου... Δὲ φαινόταν οὔτε πολὺ ξερὸ οὔτε πατημένο. Καὶ

τὰ μερμίκια, ἔα πλῆθος, τῶχαν προξωσμένο, καρβαλλικεμένο, καὶ τ' ἐτρώγατε.

— Ἄ!...

Ἡ Νικολέττα ἡ Καλοῦνενα στάθηκε, ἔσκυψε, τὸ σῆκωσε, τὸ τίναξε, τὸ φώσηξε, τὸ φίλησε εὐλαβικά, τὸ ἔφερε στὸ μέτωπό της, ἔκρινε τὸ σταυρὸ της καὶ τὸ ἀπίθωσε ἐκεῖ στὸ πεζούλι μιᾶς παρεθύρας, γιὰ νὰ μὴν τὸ πατοῦνε...

Ψωμί πεταμένο! Τί ἀμαρτία!

«Θέ μου καὶ συχώρεσέ με! εἶπε μέσα της. Ζαστόχησα αὐτὸ εἶναι τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἡ Ἅγια Κοινωνία, Μεταλάβωμαι καὶ τὸ Μυστήριό σου!... Συχώρεσέ με ποὺ βλαστήμησα. Δὲν εἶναι τοῦ Διαόλου. Εἶναι δικό σου! Ἐσὺ Θεέ μου, ἐφώτισες τὸν ἄνθρωπο νὰ τὸ φτιάχνῃ. Εἶναι καλὸ κι' εὐλοημένο! Ψωμί ψωμάκι τὸ λένε...»

Ὅλος της ὁ θυμὸς εἶχε γυρίσει σὲ μιὰ κατάνυξη ποὺ τῆς ἀνέβαζε δάκρυα... Ὅλο της τὸ μῖσος εἶχε διαδεχθῆ μιὰ ἐπιείκεια γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ τὴν ἀδικοῦσαν — καὶ πρῶτα-πρῶτα τὸ γιό της τὸν προκομμένο — καὶ μιὰ τρυφερότη γιὰ τὰνῆλικα, τὰθῶα, ποὺ τὴν περίμεναν τώρα ἡσυχὰ στὸ σπίτι νὰ τοὺς πᾶν ψωμί. — ψωμί καλὸ κι' εὐλοημένο, ψωμί-ψωμάκι, πράμμα τοῦ Θεοῦ...

Ἐπρεσε νὰ τοὺς πᾶν μὲ κάθε θυσία.

Καὶ δὲν τῆς ἔμνε ἄλλο, παρὰ ν' ἀπλώσῃ τὸ χέρι καὶ στὸ διαβάτη.

Θὰ τῶκανε κι' αὐτό, — διακονήσῃ γιὰ τὸ ψωμί.

Μπῆκε σ' ἓναν ἡσικερὸ δρομάκο, ἀκούμπησε σ' ἓναν παλιότοιχο, σκέπασε ἀκόμα τὸ χλωμὸ πρόσωπό της μὲ τὸ μαῦρο της μαντυλόκι καί, ὅταν πέρασε ἀπὸ μπρὸς της ὁ πρῶτος καλοντυμένος, θαρρετά, ἀποφασιστικά, ἡ Νικολέττα ἡ Καλοῦνενα, ἄπλωσε τὸ χέρι της κι' ἐπρόφερε:

— Ἐλεημοσύνη!

ΤΟ ΚΑΜΠΑΝΑΡΕΙΟ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου ἦταν τὸ ψηλότερο τῆς χώρας. Ἡ σταυροφόρα ἐκείνη πυραμίδα ποὺ φοροῦσε στὸ κεφάλι ὁ τεράστιος γίγαντας, μιὰ κορυφή ποὺ τρυποῦσε τὰ σύννεφα, φαινόταν ἀπὸ παντοῦ. Ὅσο κι' ἂν ἀπομακρυνόσουν ἀπὸ τὴ χώρα, ἔφτανε νὰ γυρίσης τὸ μάτι πίσω γιὰ νὰ τὴν ἴδῃς. Στὸν ἐξοχικὸ δρόμο, ἐκεῖ ποὺ κάθε ἄλλο περίμενες, ἀξαφνα, στὸ ἀνοιγμα δύο πράσινων λόφων καὶ στὸ φόντο ἐνὸς βαθυγάλαζου βουνοῦ, ἡ πυραμίδα σοῦ παρουσιαζόταν ἀνάεργη.

Μὰ κι' ἂν δὲν ἔβλεπες πιά τὴ μορφή, ἡ φωνὴ τοῦ γίγαντα σ' ἔφτανε ὅπου κι' ἂν ἦσουν. Κλεισμένος στὴν κάμαρά σου, στὸ σπίτι σου, στὴν ἄλλη ἄκρη τῆς χώρας, τὴν ἀκουγες. Στὸ ψηλὸ προάστειο, ποὺ τὸ σκέπαζε τὸ Κάστρο, τὴν ἀκουγες. Στὸ χτήμα σου, στὸ μακρυνὸ χωριὸ τοῦ κάμπου, κι' ἡμέρ' ἀκόμα, τὴν ἀκουγες. Καὶ τὶς ἡσυχες καλοκαιριάτικες νύχτες τὶς σπαραμένεις μάλιστα, ἡ φωνὴ τοῦ γίγαντα, σὰ μιὰ μαγεία κι' αὐτὴ, ἀκουγόταν καὶ στὰ χωριά τῶν βουνῶν.

Ἦταν μιὰ φωνὴ δυνατὴ, διαπεραστικὴ καὶ γλυκειά. ὦ, πόσο γλυκειά! Κι' ἔλεγε πάντα ἓνα τραγούδι ποὺ ἔμπαινε στὴν ψυχὴ σου βαθειὰ καὶ τὴ γαλήνευε, ὅσο τρικυμισμένη κι' ἂν ἦταν, καὶ σοῦ ξανάφερνε τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς καὶ τὴ μεγάλη αἰσιοδοξία. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ζακυνθινὸς ποιητὴς, ποὺ βρέθηκε μιὰ φορὰ στὰ ξένα, δὲν ἔπαψε ν' ἀκούῃ, στὰ νοσταλγικά του ὄνειρα, αὐτὸ τὸ τραγούδι, ὅπως τᾶκουγε στὴν πατρίδα του, τὸν ὄρθρο τῆς Κυριακῆς,

μαζί με την κραυγή του πρωϊνού Μποχαλιώτη, του ανθο-
πώλη, που διαλαλούσε στα καντούνια τους δλόδροσους με-
νεξέδες του :

Της Κυριακής τὸ ξύπνημα με λυώνει, με πεθαίνει !

Ν' ἀκούω «γιούλια δλόμπλαβα !» κι' ὁ Ἅγιος νὰ σημαίνη.

* *

ΜΑ ΗΡΘΕ ἡμέρα, — μαύρη κι' ἀραχλι ἡμέρα γιὰ τοὺς
πολύπαθους Ζακυθινούς, — πὺν ὁ Ἅγιος ἔπαψε νὰ ση-
μαί ν η. Ὁ μεγάλος σεισμός, ὁ ἀδικητής, γκρέμισε καὶ
τὸ ψηλὸ καμπαναριό. Τόκοψε ἀσπλαχνα στὴ μέση, ὅπως
κόβει κανένας, μ' ἓνα χτύπο τοῦ μαχαιριοῦ, ἓνα μαστοῦνι
ζακυθινὸ μαντιολάτο. Δὲν ἔμεινε παρὰ ἡ βάση, τὸ
τετραγώνον ἐκεῖνο σπῆτι ἀπάνω στὰ πλατειὰ μαρμαρένια
σκαλιά, μὲ τὶς τέσσερες μικρὲς πυραμίδες στὶς γωνιές, κι'
ἀπὸ πάνω του, ἑτοιμόρροπο, ἓνα κομμάτι, ἓνα συντριμμὶ ἀπὸ
τὸν πύργο, σπαραγμένον καὶ ραϊσμένον.

Κι' ὄλο τὸ πλάτωμα τῆς Ἐκκλησιᾶς, ἐκεῖ στὰ κροθα-
λάσσι, σπαρμένον ἀπὸ τὰ γιγάντεια, τὰ πελώρια ρεῖπια, ἀγ-
κωνάρια, πέτρες, τούβλα, ξύλα, σίδηρα καὶ σπασμένες καμ-
πάνες !... Ἦταν σπαραγμὸς ψυχῆς νὰ τὰ βλέπης σωρια-
σμένα ἐκεῖ-χάμω ἀνάκατα, κι' ἦταν ἀκόμα μιὰ φοριτῆ
βεβήλωση ὁ σιδερένιος ἐκεῖνος σταυρὸς τῆς πυραμίδας, πὺν
τροπούσε ὡς χτὲς τὰ σύννεφα, ὁ αἰθέριος, ὁ οὐράνιος, νὰ
κείτεται συντριμμένον στὸ χῶμα καὶ νὰ πατοῦν ἀπάνω, νὰ
τὸν καβαλλικεύουν τὰ μικρὰ παιδιὰ !...

Ἄμ' οἱ καμπάνες ; Οἱ γλυκόφωνες, οἱ μαγικὲς, οἱ
θεσπέσιες καμπάνες τοῦ Ἁγίου, πεσμένες κι' αὐτὲς ἀπάνω
στὶς πέτρες, σκασμένες, ραϊσμένες, σκονισμένες, οἰκτρές,
χωρὶς φωνή, χωρὶς τραγούδι, χωρὶς γλωσσίδι, μὲ τὸ φτωχὸ
καμπανάρο στὸ πλάι τους, νὰ τραβομαλλιέται σὰν τὴ μοι-
ρολογίστρα καὶ νὰ χύνῃ δάκρυα πικρὰ !... Μὰ καὶ ποῖο

μάτι ἔμειν' ἀδάκρυτο μπροστὰ σὲ τέτοια συμφορὰ ; Χα-
μαί πέσε δαίδαλος ἀυλά ! Ὁ Φοῖβος δὲν εἶχε
πιὰ καλύβαν κι' ὁ Ἅγιος δὲν εἶχε πιὰ καμπανα-
ριό !...

Ἀδύνατο νὰ ζήσουν οἱ Ζακυθινοὶ χωρὶς τὸ τραγούδι
του ! Κι' ἀφοῦ χύσανε τὰ δάκρυά τους, ἄρχισαν, πρακτικώ-
τερα, νὰ χύνουν τὸ χρῆμα τους. Πολλὲς χιλιάδες ἔδωσε ὁ
αὐθόρμητος ἔρανος γιὰ τὴ ρημαγμένη Ἐκκλησιὰ καὶ γιὰ
τὸ πεσμένο καμπαναριὸ τοῦ Ἁγίου. Ἡ Ἐκκλησιὰ διορ-
θώθηκε ἀμέσως. Κι' ὕστερ' ἀπὸ λίγους μῆνες, ξαναχτίστηκε
καὶ τὸ καμπαναριό. Ἀλήθεια, ἀντὶς μὲ σταυροφόρα πυρα-
μίδα, τὸ κατέλλωσαν μ' ἓνα τροῦλλο πὺν δὲν ταίριαζε κα-
θόλου στὸ ρυθμὸ του, κι' ἡ χαριτωμένη ἐκεῖνη μικρογραφία
τοῦ Ἁγίου Μάρκου τῆς Βενετιάς μασκαρεύτηκε ἀγνώριστη,
σὰ φρακοφόρος πὺν θάβριζε φέσι.

Μὰ γιὰ τὴν ἀσχήμια αὐτῆ, οἱ καλαίσθητοι Ζακυθινοὶ
παρηγοριόνταν μὲ τὴν ἰδέα, πὺς κι' ἔτσι κακοφτιασμένον,
ὁ πύργος θὰ μπορούσε νὰ ξαναρχίσῃ τὸ ἔργο του, καὶ νὰ
ξαναβρῆ ὁ γίγαντας τὴ δυνατῆ, τὴ διαπεραστικῆ, τὴ γλυ-
κειὰ φωνή του, καὶ ν' ἀντηχήσῃ πάλι ἀπὸ τὰ ὕψη τὸ ὑπο-
βλητικὸ του τραγούδι, τὸ ἴδιο, μὲλις θάφταναν κι' οἱ και-
νούργιες καμπάνες, πὺν εἶχαν παραγγελθῆ στὴ Βενετιά.

* *

Α, ΜΕ ΤΙ ἀνυπομονησιὰ τὶς περιμέναν οἱ Ζακυθινοὶ !
Μὰ καὶ μὲ τί ἀνησυχία, ἂν θὰ ἦταν ὅμοιες μὲ τὶς πρῶτες,
ἂν θάβγαζαν τοὺς ἴδιους βοερούς ἤχους κι' ἂν θὰ σχημά-
τιζαν τὴν ἴδια ἀρμονικὴ συναυλία !...

Κάνέν' ἀπὸ τὰλλα μεγάλα καμπαναριὰ τῆς χώρας
δὲν τοὺς εὐχαριστοῦσε πιὰ. Τὰ ἔλεγαν φλύαρα φωνακλού-
δικα καὶ γλωσσόκοπὰνες. Καὶ τὴ νοσταλγία τους
γιὰ τὸ τραγούδι τοῦ Ἁγίου τὴ μεγάλωνε κάθε τόσο ὁ

πένθιμος ήχος μιάς μικρής καμπάνας, που χτυπούσε τώρα τον όρθρο και τον έσπερινό από τὸ μονό, τὸ ἄπλό, τὸ πρόχειρο καμπαναράκι τοῦ μοναστηριοῦ. Ἄ, τότε δ' ἀνηχοῦσε, τότε θὰ μιλοῦσε, τότε θὰ τραγούμιζε τὸν ἄερα τὸ μεγάλο ἐκεῖνο, τὸ πανύψηλο, πὸν περιέμενε ἔτοιμο, μὰ βουβό, τίς καμπάνες του !...

Κι' ἐπιτέλους οἱ καμπάνες ἤρθαν !

Τίς ἔφερε τὸ μεγάλο βαπόρι καὶ μιά σειρά ἀπὸ μεγάλες μασούνες τίς ἔβγαλε στ' ἀκροθαλάσσι, στὸ πλάτωμα τοῦ Ἁγίου, στὰ κώδια τοῦ καμπαναριοῦ. Ἡ μεγάλη εἶδηση γέμισε τὴ χώρα κι' ἔλοι ἔτρεξαν νὰ παρασταθοῦν στὸ ξεφύτρωμα. Ἄ, τί ὄμορφες καμπάνες ! Κατακαίνουργες, γυαλιστερές, γλυκοκαμπυλωτές, εὐαίσθητες ἀκόμα καὶ στὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου ! Τίς κοίταζαν ὄρες, τίς καμάρωναν, τίς ἐξέταζαν, τίς δοκίμαζαν μὲ μικροὺς χτύπους τοῦ δάχτυλου ἢ τοῦ μπασουνοῦ : « Ἄκου ! πιανοφόρτε ! » Κι' ἦταν πολλές, δάκακιρη παράταξη, γύρω στὴ μεγάλη καμπάνα, τὴ βασίλισσα. Μείτριες, μικρές, μικρότερες, καθεμιὰ μὲ τὴ νότα της καὶ τὸν προσορισμὸ της.

Σὲ λίγο διαδόθηκε κι' ἕνα μυστικὸ λιγάκι φανταστικὸ. Ἡ σοὺρτάνα—σοῦλεγαν σταῦτι—φαλτσάριζε λίγο. Ἡ πρίμα ὅμως ἦταν στὸ καντίνι ! τέλειο πρᾶγμα !... Μὰ τὴ στιγμή πὸν τὸ καμπαναριὸ θὰ εἶχε τέτοια πρίμα, δὲν πείραζε καὶ τόσο ἂν θὰ φαλτσάριζε ἕνα-οὐδὲ ἡ σουρτάνα. Ἄς εἶναι ! κι' αὐτὸ δὲν τ' ἔφερε ἀκόμα κανέναν. Θὰ τ' ὄβλεπαν τὴν πρώτη φορὰ πὸν θὰ χτυποῦσε τὸ καμπαναριὸ,—στὴν πρόβα τζενεράλε, ψυχούλα μου !...

* *

ΜΑ Η ΜΕΡΑ ἐκείνη ἀργοῦσε κι' οἱ Ζακυνθινοὶ κοιμῶνταν καὶ ξυπνοῦσαν μὲ τὴν προσδοκία της. Ἐπρεπε πρώτα ν' ἀνεβαστοῦν οἱ πελώριες ἐκεῖνες καμπάνες σ' ἕνα ὕψος

ἀπὸ πενήντα μέτρα ! Καὶ νὰ τοποθετηθοῦν, νὰ κρεμαστοῦν στὸ καμπανοστάσι τοῦ πύργου, στὴ μεγάλη ἐκείνη σάλα μὲ τίς πόρτες δλόγυρα καὶ τὰ μπαλκόνια. Μπορεῖ κανεὶς νὰ φαντασθῇ τί προετοιμασίες, μπαράοντες, σκαλωσιές, βίντσια, χρειάζόνταν καὶ πόσες ἡμέρες ! Κι' οἱ Ζακυνθινοὶ παρακολουθοῦσαν μὲ ἀγωνία τὴν περίπλοκη, τὴ δύσκολη κι' ἐπικίνδυνη αὐτὴ ἐργασία. Ἐ, καὶ νᾶσπαζε κανένα σκοινί, τὴ στιγμή πὸν ἡ μεγάλη καμπάνα θὰ βρισκόταν στὰ μισὰ τοῦ ἀνεβάσματος !...

Μὰ ὄχι ! Ἐκαμε ὁ Θεὸς κι' ὁ Ἅγιος κι' ἔγιναν ὅλα χωρὶς κανένα δυστύχημα. Ὁ πύργος σιγά-σιγά γέμισε καμπάνες, ὅπως πρίν. Ἐτσι, μιά μέρα σπάρθηκε στὴ χώρα, πὸς τὸν ἐρχόμενο ὄρθρο θὰ σήμαινε, πρώτη φορὰ ὕστερ' ἀπὸ τὸ μεγάλο σεισμὸ, τὸ καμπαναριὸ τοῦ Ἁγίου ! Κι' οἱ Ζακυνθινοὶ, πὸν εἶχαν νὰ τ' ἀκούσουν δυὸ δλάκερα χρόνια, δὲ μπόρεσαν ἐκείνη τὴ νύχτα νὰ κοιμηθοῦν.

Τὰ χαράματα, πετάχτηκαν ἀπὸ τὰ κρεββάτια τους καὶ βρέθηκαν ὄλοι στοὺς δρόμους. Χιλιάδες μαζεῦτηκαν στὴν πλατεὰ τοῦ Ἄμμου, μπροστὰ στὸ καμπαναριὸ. Καὶ περιέμεναν μὲ τὸ ρολοὶ στὰ χεῖρα, νὰ γίνῃ πέντε ἢ ὦρα, γιὰ νᾶρχίσῃ τὸ πολυπόθητο τραγούδι τὸ ὄρθρινό.

Καὶ νά ! Ὁ καμπανάρος μὲ τὰ γιορτινά του, σὰ νᾶταν Λαμπρή, σχίζει τὸ πλῆθος γελαστός, ξεκλειδώνει τὴν καγγελόπορτα τοῦ πύργου καὶ χάνεται... Περνοῦν ἀκόμα δέκα λεπτά... Τί ἀγωνία ! Τί νεκρικὴ σιωπὴ !... Κι' ἄξαφνα, μέσα στὸ σκοτάδι πὸν μόλις ἀσπρίζει, ἡ πρώτη νότα, βαρεῖα καὶ γλυκειά, πετᾷ ἀπ' τὴ φωλιὰ τῆς μεγάλης καμπάνας, σὰν ἕνα σταχετὸ πελώριο πουλί, φεύγει ἀπὸ τὴ μπαλκονόπορτα καὶ ξεχύνεται στὸ χιονοπωριάτικο ἄγερα, πέρα ὡς πέρα, τρανταχτῇ :

— Ντάννννν !... νννν !...

Τί χαρά ! Τί ἀγαλλίαση ! Καὶ τί βουή !

Ἡ φωνὴ εἶναι ἡ ἴδια, ἀπαράλλακτη, μὲ τὴν πρώτη

ἐκείνη τὴν ἀξέχαστη, τὴν καλοθύμητη!... Καὶ σὲ λίγο φεύγει δεύτερη νότα καὶ σὲ λίγο τρίτη.

— Ντάνννν !... Ντάνννν !... Ντάνννν !...

Ἐπειτα φεύγουν πολλὲς μαζί. Πόσα πουλιά στὸν ἀέρα, ζευγαρωτά ! Οἱ δευτέρες κι' οἱ τρίτες καμπάνες ἀρχίζουν. Ἀρχίζουν κι' οἱ μικρές, οἱ ψιλόφωνες, σὲ γοργοὺς ρυθμούς, τραγουδιστά, ἐνῶ ἡ μεγάλη, ἡ βαρειά, ἡ βαθειά, κρατάει τἀτέλειωτο μπάσσο. Καὶ ἡ ἑναέρια συναυλία ἀντηχεῖ τώρα σ' ὅλη τῆς τὴν ἀκμὴ καὶ τὴν ἔνταση. Εἶναι πὰ τὸ πολύφθογγο, τὸ παναρμόνιο, τὸ οὐράνιο τραγούδι, ποὺ νανοῦριζε τοὺς Ζακυθινούς στὸν Κυριακάτικο ὄρθρο. Τὸ ξανακοῦνε λίγες στιγμὲς ἑκστατικοί, μετέωροι, σὰ μπροστὰ σὲ θάμμα. Ἐπειτα δακρύζουν. Ἐπειτα ἀγκαλιάζονται, φιλιοῦνται, ὅπως τὴ Λαμπρὴ. Καὶ βέβαιοι πὰ πὼς τὸ τραγούδι εἶναι τὸ ἴδιο, — γ κ ι ο ὄ σ τ ο, ἰ ν τ ο ν ἄ τ ο, — δὲν ἔχουν ἀνάγκη νὰ τἀκοῦνε σιωπηλοί. Ἡ χαρὰ τοὺς παραφέρει, τοὺς τρελαίνει. Ἀρχίζουν τὶς φωνές, τὰ παλαμάκια, τὰ ἴητω, τὰ οὐρρά. Οἱ παλικαράδες βγάζουν καὶ τὶς πιστόλες τους καὶ συμπάρου ν. Τὴν ἴδια ὥρα σημαίνουν μαζί κι' ὅλα τὰλλα καμπαναρειά τῆς χώρας. Μικρὰ καὶ μεγάλα, χαιρετοῦν, συνοδεύουν ἔτσι τιμητικὰ τὸ γίγαντα, τὸ βασιληᾶ τους, ποὺ ξαναβρῆκε τὴ φωνή. Καὶ γιὰ μιὰ δλάκερη ὥρα, ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη, ἡ χώρα ἀντηχεῖ ἀνάστατη ἀπὸ καμπάνες, συμπάρα καὶ ξελαριγκιάσματα.

Μὰ οὔτε ὅλη αὐτὴ ἡ πολυθόρυβη κοσμοχαλασιὰ δὲν καταπνίγει τὴ φωνὴ τοῦ γίγαντα, ποὺ ἔξακολουθεῖ ἀπὸ πάνω τὸ τραγούδι του, — τὸ τραγούδι ἐκεῖνο ποὺ μπαίνει σὰν ἄλλοτε βαθιὰ στὴν ψυχὴ, καὶ τὴ γαληνεύει ὅσο τρικυμισμένη κι' ἂν εἶναι, καὶ ξαναφέρει τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς καὶ τὴ μεγάλη αἰσιοδοξία... Οἱ Ζακυθινοὶ εἶναι πάλι εὐτυχεῖς: Ὁ Ἄγιος σημαίνει!

ΧΡΙΣΤΟΥΓΙΕΝΝΙΑΤΙΚΗ ΝΥΧΤΑ

— ΔΕΝ ἔχει ἐφέτο κουλούρα, παιδιά μου ! Καὶ νὰν τὸ ξέρετε...

— Τὸ ξέρουμε...ψιθύριζαν τὰ δυὸ μεγαλύτερα παιδιά, θλιμμένα στὸ λόγο τοῦτο τῆς μάννας.

Τὰ δυὸ μικρότερα ὁμως, τὰ δίδυμα ἀγοράκια, τὴν κοίταζαν καὶ κοιταζόνταν μὲ ἀπορία : Γιατί :

— Γιὰ τὸ κορέττο τοῦ πατέρα μας, τοὺς ἐξηγοῦσαν τὰ μεγαλύτερα,— ἓνα κορίτσι δώδεκα χρονῶν, ἡ σιγαλὴ Μαρία, κ' ἓν ἄλλο ἀγόρι δέκα, τὸ ζιζάνιο, ὁ Θόδωρος.

Τὰ μικρὰ κοίταζαν τότε τὶς μαῦρες τοὺς ποδιές, τὰ μαῦρα ροῦχα τῆς μάννας, τῆς νόνας, τῆς γριᾶς Ἀγγέλικας ἀκόμα τῆς δουλεύτρας, καὶ θυμόνταν καὶ μισοκαταλάβαιναν... Δὲν εἶχε κουλούρα ἐφέτο !... Δὲν ἔκανε νὰ κόψουν κουλούρα τὴ νύχτα τῶν Χριστουγεννῶν, μὰ πού ὁ πατέρας τοὺς εἶχε πάει στὸν οὐρανό... Τὸ σπίτι εἶχε λύπη κ' ἡ κουλούρα ἦταν χαρὰ. Ἐρριγναν μάλιστα κ' ἓνα σμπάρο,—τὸ θυμόνταν ἀπὸ πέρσι,— ὁ ἴδιος ὁ πατέρας τοὺς τὸ ἔρριξε, ἀπὸ τὸ παρεθύρι στὴν αὐλή, μὲ τὸ τουφέκι τοῦ κυνηγιοῦ, μπούμ,— τὴν ὥρα πού θὰ τὴν ἔκοβαν στὸ κατastόλιστο τραπέζι...

Ναί, εἶχε γίνει δλάικρη τελετὴ τὴν παράξενη κ' εὐτυχισμένη ἐκεῖνη νύχτα. Ἀμυδρὰ τὴν ἔβλεπαν στὴ θύμησή τοὺς τὰ μικρὰ ἀγοράκια. Πρῶτα εἶχαν βροθῆ μαζεμένοι ὅλοι στὴν κουζίνα. Ἡ κουλούρα ἦταν ἀπάνω στὸ τζάκι καὶ μὰ ζωερὴ φλόγα περνοῦσε ἀπὸ τὴν τρύπα τῆς κ' ἀνέ-

βαινε ψηλά. Τὴν ἔσβυσαν... ὄχι μὲ νερό... παρὰ μὲ κρασί και μὲ λάδι... Τί ὄμορφα πού μύρισε ὁ ἄσπρος καπνός!... Ἐπειτα ἔπιασαν ὅλοι τὴν κουλούρα και τὴν κουβάλησαν στὸ τινέλλο και τὴν ἔβαλαν στὸ στρωμένο τραπέζι... Τὴν κρατοῦσαν χαμηλά, ἔσκυβαν μάλιστα οἱ μεγάλοι γιὰ νὰ μποροῦν νὰ τὴν πιάνουν και τὰ παιδιὰ. Καὶ γελοῦσαν, ὅλοι γελοῦσαν...

Μὰ ἔψελναν κιόλα, ἔψελναν τὸ «Χριστὸς γεννᾶται...» Τότε ὁ πατέρας ἔρριξε τὴν τουφεκιὰ ἀπὸ τὸ παρεθύρι τοῦ τινέλλου στὴν αὐλή. Κι' εὐθὺς ἔπειτα ἄρχισε νὰ κόβῃ τοῦ καθενὸς τὸ κομμάτι τῆς κουλούρας πού ἔτυχε νὰ κρατῇ. Γιατὶ κανένας δὲν εἶχε βγάλει ἀκόμα τὸ χέρι του ἀπὸ πάνω της. «Τοῦτο, τοῦτο εἶναι τὸ κομμάτι μου!» εἶχε φωνάζει μιὰ στιγμὴ ἢ σιγαλὴ Μαρία. Κι' ὁ πατέρας, γελῶντας, τῆς εἶπε : «Καλά, τὸ βλέπω. Τράβηξε μόνο τὸ χέρι σου μὴ σοῦ τὸ κόψω.» Καὶ τῆς ἔβγαλε τὸ κομμάτι της, πού ἢ Μαρία ἀνυπόμονη τάρπαξ' εὐθὺς κι' ἄρχισε νὰ τὸ ψάχνῃ. Ἔτσι ἔκαμαν ὅλοι μὲ τὴ σειρά τους. Κι' ὁ πατέρας τελευταῖος, ἀν και τὸ δεύτερο κομμάτι πού ἔβγαλε ἦταν τὸ δικό του, γιατί τὸ πρῶτο, λέει, «ἦταν τοῦ φτωχοῦ»... Μὰ κανένας δὲ βρῆκε μέσα τὸ ἀσημένιο λεφτό, τὸ «ἡῦρεμα»! Οὔτε ἢ γιὰ Ἀγγέλικα. Κι' ὁ πατέρας εἶπε : «Θὰ εἶναι στὸ κομμάτι τοῦ φτωχοῦ. Ἔ, δὲν πειράζει... Καὶ τοῦ χρόνου!»

Ναί, ναί, εἶπε «και τοῦ χρόνου». Ὅλοι εἶπαν «και τοῦ χρόνου.» Κι' ὁμως δὲν ἔπιασε. Ἐφέτο δὲ θᾶκαναν κουλούρα. Εἶχαν τὸ κορέττο τοῦ πατέρα, πού πῆγε στὸν οὐρανό. Φοροῦσαν μαῦρα. Καὶ κλαίγανε. Τί κακό!

* *

Ο ΚΑ·Ι·ΜΕΝΟΣ ὁ πατέρας—ὁ κύρ-Στάθης ὁ Σταμούλης μὲ τὸνομα,— εἶχε πεθάνει τὸν ἴδιο χειμῶνα, τὸν περσινό. Ἀκόμα δὲν εἶχε κλείσει χρόνος. Κι' ἀκόμα δὲν εἶχαν

ἔκάνει ὅλες τὶς πραγματεῖες τοῦ μαγαζιοῦ του, πού τις εἶχαν κουβαλήσει στὸ σπίτι και τις εἶχαν ἀποθηκιάσει στὶς ἀδειες κάμαρες. Ἦταν ὅλο πανικά : διάνες, ἀμερικάνικα, μανταπολάμια, λινά, ντόπια μπαμπακερά, μάλλινα λογιῶ-λογιῶ. Ἡ Σταμούλαινα, ἢ χήρα, δὲν εἶχε βρῆ τὴν τιμὴ πού ἤθελε γιὰ νὰ τὰ δώσῃ χοντρικῶς. Κι' ἔλεγε : «Παρὰ νὰ τὰ χαρίσω στοὺς κλέφτες, καλύτερα τὰ πουλῶ ἢ ἴδια μὲ τὸ μπράτσο. Καλύτερα τὰ κρατῶ γιὰ τὸ προικὶ τῆς Μαρίας μου. Καλύτερα τὰ κόβω και τὰ ράβω τώρα, ὅσο χρειάζονται στὸ σπίτι. Τόσοι νομάτοι εἶμαστε και θὰ δίνουμε τόσα λεφτὰ γιὰ νὰ μαυροντυθοῦμε...»

Κι' ἀλήθεια. Μαῦρες διάνες και μαῦροι ἀλπακάδες εἶχαν χρησιμοποιηθῇ κι' ὅλα γιὰ τὸ κορέττο τοῦ σπιτικοῦ. Εἶχαν ραφτῇ και μερικὲς ντουζίνες ἀσπρόρουχα γιὰ προικὶ τῆς Μαρίας πού κόντευε νὰ μεγαλώσῃ. Καὶ μόνο λίγα, μὰ πολὺ λίγα, εἶχε ἀγοράσει σὲ καλὴ τιμὴ, ὁ Πέτρος ὁ Ραυτόπουλος, ἕνας μαγαζιάτορας τοῦ Ἁγίου Παύλου, κολέγας τοῦ μακαρίτη.

Αὐτὰ ἀπούλητα πανικά τοῦ μαγαζιοῦ ἦταν ἢ αἰτία πού λογόφερναν τώρα καθεμέρα οἱ δυὸ Σταμούλαινες, ἢ χήρα κι' ἢ μάνα τοῦ κύρ Στάθης. Νὰ ποῦμε τὴ μαύρη ἀλήθεια, πεθερὰ και νύφη ποτὲ δὲν τὰ πῆγαιναν καλά. Ἀπὸ ξαρχῆς τραγόνταν και μὲ δυσκολία ὁ κύρ Στάθης ἔφερνε τὴν εἰρήνη ἀνάμεσὸ τους. Μὰ ὁ θάνατός του κι' ἢ κληρονομία του μεγάλωσαν τὴ διχόνοια τῶν γυναικῶν. Ἡ γριά δὲν μποροῦσε νὰ χωνέψῃ τὴ νέα, πού σὰν κληρονόμα, εἶχε πάρει ἀπάνου της τὸ κομμάτι τοῦ σπιτιοῦ και τῆς περιουσίας χωρὶς νὰ ρωτᾷ κανένα. Ἐκανε ὅ,τι ἤθελε. Τοῦ κεφαλιοῦ της. Καί, κατὰ τὴν ἰδέα τῆς πεθερᾶς, πάντα στραβομάρες, πάντα στραβοτιμονιές.

«— Δὸς τα καίμενη, τὴν τραγόνταν, δὸς τα τὰ πανιά. Τί τὰ φυλάς; Νὰ πάρομε ὄβολα, νὰν τα βάλουμε σὴν Τράπεζα μὲ τᾶλλα. Φτηνότερα ναί, μὰ δὲ συλλογιέσαι κᾶνε τοὺς τόκους πού χάνουμε ;

«— Ἄς τα κεί ! τῆς ἀπαντοῦσε ἡ νύφη τῆς πεισμα-
τικά. Δὲν εἶναι δική σου δουλειά. Ἡ μὴ σοῦ χρειάζονται
οἱ ἄδειες κάμαρες ;... Ἐγνοια σου καὶ ξέρω ἐγώ.

«— Δός τα !

«— Ἐ, μὰ σκάσε !»

Καί, — περιεργο πρᾶγμα, — ἐκείνη ἴσα-ἴσα τῇ νύχτα
τῆς παραμονῆς, τὴν ἅγια χριστουγιεννιατικὴ νύχτα πού, ἂν
ἦταν ἄλλοιῶς, θάκοβαν μὲ χαρὰ τὴν κουλούρα καὶ θάρρι-
χναν τὸ σμπάρο, οἱ δυὸ γυναῖκες, θυμισμένες, λυπημένες,
κλαμμένες, πονεμένες, ἔπιασαν πάλι τὸν κανγᾶ γιὰ τὰ πανικά!

* *

ΗΤΑΝ ἀργὰ πιά.

Νωρίς, εἶχαν δειπνήσει θλιβερά. Τὸ τραπέζι τους,
ἀστόλιστο, σαρακοσιανό, συνειθισμένο, σηκώθηκε γρήγορα-
γρήγορα. Κι' ἡ γριὰ-Ἀγγέλικα πῆρε τὰ παιδιά, μικρὰ καὶ
μεγάλια, νὰ τὰ βάλῃ νὰ πλαγιάσουν.

— Κοίταξε νὰποκοιμηθοῦν τὰ κακόμοιρα, εἶπε ἡ νό-
να στὴ δουλεύτρα, πρὶν ἀρχινίσουν νὰ κόβουνε τὶς κουλού-
ρες στὴ γειτονιά... Ἄς μὴν ἀκούσουνε κἄνε τὰ σμπάρα, τὰ
ψαλοσίματα καὶ τὰ τραγούδια τῶν ἄλλων...

— Ναί, κυρά μου, θὰν τὰ κοιμίσω, ἔγνοια σου.

Κι' ἡ γριὰ-Ἀγγέλικα, ἀφοῦ χαμήλωσε ὄλωσ-διόλου τὸ
φῶς τῆς λάμπας στὴν κρεββατοκάμαρα κι' ἐσκέπασε τὸ
καντήλι τῆς Παρθένας, τοὺς εἶπε στὸ μισόφωτο παραμῦθια
καὶ τὰ νανοῦρισε.

Τοῦ κάκου ! Τὰ παιδιά κρατοῦσαν τὰ μάτια τους γα-
ρίδα. Καὶ δὲν ἀποφάσισαν νὰ τὰ κλείσουν, παρ' ἀφοῦ
τοὺς ὑποσχέθηκε ἡ γριὰ πὼς τοῦ χρόνου, — ὦ, χωρὶς ἄλ-
λο ! — τοῦ χρόνου θάκοβαν χριστουγιεννιατικὴ κουλούρα κι'
αὐτοί.

— Νὰ σᾶς χαρῶ, πουλάκια μου !... Ἄμῃ πῶς ; Τὸ

κορέττο θάῃ περάσει... Κοιμηθῆτε τώρα νὰ ἰδῆτε στὸν ἔπνο
σας ἀγγέλους. Κοιμηθῆτε, γειά σας !...

Κι' ἀπὸ μέσα τῆς ψιθύρισε :

«— Θέ μου ! τί δυστυχημένοι ποὺ εἴμαστε οἱ ἀθρῶ-
ποι !...»

Τὰ μικρὰ, τὰ δίδυμα ἀγοράκια σίγουρα κοιμήθηκαν.
Ἴσως κοιμήθηκε κι' ὁ Θόδωρος, τὸ ζιζάνιο. Ἡ σιγαλὴ
Μαρία ὅμως ὄχι. Αὐτὴ εἶχε κλείσει τὰ μάτια τῆς καί, θυ-
μούμενη τὶς περασμένες κουλούρες καὶ χαρὲς, ἀκούγε ἀπὸ
μέσα τὴν κουβέντα τῆς μάννας τῆς καὶ τῆς νόνας.

Αὐτὲς, στὸ τινέλλο πάντα καθισμένες, μ' ἓνα μόνο
φῶς ἀναμμένο στὸ τετράφωτο καντηλέρι, ἄμα ἡ Ἀγγέλικα
τοὺς εἶπε πὼς τὰ παιδιά κοιμήθηκαν, εἶχαν ἀρχίσει λίγο-λίγο
νὰ ὑψώνουν τὴ φωνή... Ἦταν κιόλα κι' ἀργά. Σὲ λίγο
τὰ σπῆτια τῆς γειτονιάς, κι' ὅλης τῆς χώρας, θάρρινοῦσε ἡ
τελετὴ τῆς κουλούρας.

Καὶ νά, τὸ πρῶτο σμπάρο πέφτει ἐκεῖ κοντά : Μποῦμ !

— Στοῦ Γερόλυμου ἦτανε ! εἶπε ἡ πεθερά.

— Ὅχι, στοῦ Κατοῆ ! εἶπε ἡ νύφη.

— Θάκουγότανε πάλι μακρὰ.

— Στοῦ Κατοῆ σοῦ λέω !

— Δὲν εἰξέρεις τί λές...

— Ἐσοῦ δὲν εἰξέρεις, ὅπως πάντα !

Δεύτερο σμπάρο σὲ λίγο.

— Νά το ! Ἐτοῦτο ἦτανε τοῦ Γερόλυμου ! Τάκουσες ;
φώναξε ἡ νύφη θριαμβευτικά.

Ἡ πεθερὰ κούνησε τὸ κεφάλι τῆς. Ἀπὸ μέσα τῆς
ἀναγνώριζε τὸ λάθος, μὰ δὲν ἤθελε νὰ τὸμολογήσῃ.

— Ἄς ἀφήσουμε, εἶπε, τοὺς εὐτυχημένους νὰ γιορ-
τάζουν κι' ἄς κοιτάξουμε μεις τὴ συφορὰ μας... Νύφη, θὰ
στὸ ματαπῶ καὶ πὲς ὅ,τι θέλῃς. Δός τα ἐκεῖνα τὰ ἔρημα,
δός τα !

— Οἶ ! σκοτούρα εἶσαι !... Σῶπα, σῶπα... Νά, λένε τὸ
«Χριστὸς γεννᾶται» στοῦ Σέλινα...

— "Άκου, πού σου λέω. Δός τα να συχάσουμε και να γλυτώσουμε. Ὁ Νικόλας ὁ Μένιας δίνει τὸ κόστο μὲ διάφορο...

— "Άσε με, νὰ ζῆς! Ὁ Νικόλας ὁ Μένιας εἶν' ἕνας κλέφτης, πού θέλει νὰν τὰ ψωμοφάη. Άσε με τώρα μὴν κολαστῶ, μέρα πού ξημερώνει!... Μὰ τί, τί; Τὸ μάτι σου κλείσει αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, πὼς θὰ σοῦ δώσῃ μερτικό και κάνεις ἔτσι; Μ' ἔφαγες γιὰ δαύτονε!

— Ναί, νὰ σὲ χαρῶ!... Μερτικό θὰ μοῦ δώσῃ!... Δὲν ντρέπεσαι, καϊμένη, νὰ λὲς τέτοιο λόγο τὴ μάνα σου;... Μωρέ, μπράβο!..

— Νάταν οὐλὲς οἱ μαννάδες σὰν και σένα!..

— Βρίζε τώρα, βρίζε!... Ἄγκαλά μου, ὅπως εἶσαι μαθημένη... Ἐπειτα λὲς «μέρα πού ξημερώνει...» Μὰ ἔχεις ἐσὺ Χριστοῦγεννα, Λαμπρή, Ἁγίου, Παναγίας; Οὐλὲς οἱ μέρες τὸ ἴδιο εἶναι γιὰ τὴ γλῶσσα σου και γιὰ τὴν κακία σου!..

* * *

Ἡ ΝΕΑ Σταμούλαινα ἦταν ἔτοιμη νὰ παντήσῃ σ' αὐτὰ κάτι φοβερό, μὰ δὲν ἐπρόφθασε: Ἐνα συμπάρο, ἀπὸ κοντά, ἀπὸ ἀντίκρου Ἰώως, ἐβούξε τόσο δυνατὰ πού τὶς ἐτρόμαξε.

— Νὰ χαθῆ κι' ὁ μουρλο-Πέρικλες μὲ τὴν πιστόλα του! μουρμούρισε ἡ γριά. Σπαβεντάρησα!

Κι' ἐσωπάσανε κι' οἱ δυὸ κάμποση ὦρα.

Σ' αὐτὸ τὸ διάστημα οἱ πιστολιές, μακρινὲς και κοντινές, ἔπεφταν πυκνὰ σ' ὅλη τὴ χώρα. Παντοῦ κοβόνταν κουλοῦρες. Σ' ὅλα τὰ σπίτια τραπέζι και χαρά. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ λιγοστά, πού τὰ εἶχε κάψει ὁ Χάρος. Αὐτὰ μόνον ἦταν βουβὰ και σκοτεινά, σὰν τοῦ Σταμούλη.

— Ἐτσι μᾶς ἐμέλλε! στέναξε μιὰ στιγμή ἡ γριά.

— Αὐτὸ νὰ συλλογιέσαι καλύτερα και νὰ σωπαίης! τῆς ἀποκρίθηκε ἡ νέα.

Κι' ἂν ἦταν μοιάχα ὁ θάνατος! ἔξακολούθησε μὲ πικρὸ στόμα ἡ γριά. Μὰ εἶναι και ἄλλα...

— Γιὰ τὰ πανιά πάλε θὰ μοῦ πῆς; θύμωσε ἡ νέα. Μάνα, θὰ μὲ κάμῃς νὰν τσοῦ βάλω φωτῖα νὰν τὰ κάψω!... Ἄκοῦς φωτῖα θὰν τσοῦ βάλω!

Ἄπτόρητ ὅμως, ἀκλόνητη, ἀκούραστη ἡ γριά τῆς ἀποκρίθηκε:

— Καλύτερα νὰν τᾶδινες!... Δός τα νὰ ἡσυχάσουμε! Δός τα νὰ γλυτώσουμε!

Κι' ὁ καυγᾶς ξανάρχισε ἀτέλειωτος.

Αὐτὴ τὴ φορὰ ὅμως δὲν τὸν ἔκοψε συμπάρο. Ἦταν ἀργά. Στὴ γειτονιά εἶχαν κοπῆ ὅλες οἱ κουλοῦρες. Μόνον μιὰ παρέα γλεντζέδων, πού γυρνοῦσε τὰ φιλικὰ σπίτια και τραταρίζοταν στὸ πόδι, ἀπὸ μιὰ φέτα κυδῶνι κ' ἕνα ποτηράκι βεντέα, — ἐβίβα! καλὰ Χριστοῦγεννα! και τοῦ χρόνου!... — στὸ κέφι λιγάκι, πέρασε ἀπέξω ἀπ' τοῦ Σταμούλη τραγουδῶντας δυνατὰ.

Τὸ τραγούδι ἔκοψε τὸν καυγά.

Μὰ σὲ λίγο κόπηκε και τὸ τραγούδι...

Στὴ γλυκειά, τὴν ἡσυχὴ νύχτα, ἀκούστηκε καθαρὴ ἡ φωνὴ κάποιου ἀπὸ τὴν παρέα, πού ρώτησε:

— Γιὰτὶ σκοτάδια σὲ τοῦτο τὸ σπίτι;

— Εἶναι τοῦ Σταμούλη, ἀποκρίθηκε ἕνας ἄλλος.

— Ἄ, ναί! εἶπε ὁ πρῶτος. Θεὸς σχωρέσει τὸν καϊμένο τὸν κύρ-Στάθη... Καλὸς ἄνθρωπος ἦτανε!

Κάποιος τότε ἔκαμε νὰ ξαναρχίσῃ τὸ τραγούδι: «Σᾶφίνω τὴν...»

— Μή! τὸν ἔκοψε ἐκεῖνος πού μιλοῦσε. Ἐδῶ δὲν κάνει... Πᾶμε, παιδιά, παρακάτου μὲ ἡσυχία...

«— Θεέ μου! ψιθύρισε πάλι ἡ γριά Ἄγγελικά πού τὰ εἶχε ἀκούσει ὅλα. Τί δυστυχισμένοι πού εἶμαστε οἱ ἀθρῶποι!...»

Τάκουσαν οἱ δυὸ γυναῖκες καὶ κοιτάχτηκαν μὲ μομφή. Σὰ νάλεγε ἢ μιὰ στὴν ἄλλη: «'Ακοῦς; Ντράπου καὶ λιγάκι!...»

Μὰ δὲν εἶπανε λέξη. Ἡ παρέα, βουβή, ἀπομακρύνθηκε. Μιὰ στιγμή ἔγινε ἄκρα ἡσυχία, στὸ σπίτι, στὸ δρόμο, στὴ χώρα, παντοῦ.

Καὶ μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἡσυχία, ἀντήχησαν ἔξαφνα ἀκράτητοι λυγμοί.

Ἐκλαιγε ἡ σιγαλή Μαρία στὸ κρεββάτι της.

«— Θεέ μου! ψιθύρισε καὶ τρίτη φορὰ ἡ γριὰ-Ἄγγελκα. Τί δυστυχισμένοι ποὺ εἴμαστε οἱ ἀθρώποι...!»